

ТЕРИТОРІЯ УСПІХУ №1 (2), 2016

Свідоцтво про
державну реєстрацію
друкованого засобу
масової інформації

Серія KB № 22022-11922P від 23.03.2016

Видається з 2015 р. громадською спілкою
«Українська асоціація освіти дорослих»

Видається за підтримки:
Інституту з міжнародного співробітництва
Німецької асоціації народних університетів
(DVV International) — Бонн, Німеччина.

Мета видання:

Поширення інформації про неформальну
освіту дорослих

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Лариса Лук'янова

Заступник головного редактора:

Олег Смірнов

Відповідальні за випуск:

Ольга Баніт

Любов Ващенко

Дизайн, верстка:

Юлія Кравець

Адреса редакції:

04060, Київ,

вул. Максима Берлінського, 9

Тел.: +38(044) 440-63-88

E-mail: uaea@ukr.net

Редакція може не поділяти думку авторів.
Усі матеріали можуть бути використані тільки
з посиланням на журнал «Територія успіху»

Підписано до друку 25.07.2016 р.

Віддруковано у ТОВ «ДКС-Центр»:

м. Київ, пров. Куренівський, 17

тел. +38(044) 537-14-34

Наклад 1000 примірників.

Формат 60x84 1/8, ум. друк арк. 6,15.

Друк офсетний, папір крейдований.

Гарнітура BenguiatGothicC.

ЗМІСТ

СТОРІНКА ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА

Лариса Лук'янова

Українська асоціація освіти дорослих –
перший крок у європейську спільноту 1

ТЕМАТИЧНИЙ МАЙДАНЧИК: РЕГІОНИ, ЩО НАВЧАЮТЬСЯ

Валентин Молодиченко, Сергій Прийма

Глобальна мережа ЮНЕСКО міст, що навчаються, як відповідь
на виклики сьогодення: перспективи для Мелітополя 3

Лариса Лук'янова

Моделі регіонів, що навчаються
та траєкторії їх реалізації на практиці 7

Ольга Пастушок

Нікополь, місто що навчається крізь віки 11

СВІТОВА СКАРБНИЦЯ

Декларація Лімерика 15

Пекінська декларація з проблем регіонів,
що навчаються (переклад) 18

НАШІ ПОДІЇ

Катерина Кучина, Анастасія Ткаченко

У Запорізькій області розпочалась робота над проектом
Програми розвитку освіти Запорізької області
на 2018–2022 роки 22

Олена Аніщенко

Компетентності фахівців в освіті дорослих:
нові виклики і нові можливості для України 25

УКРАЇНСЬКА ВІЗИТІВКА

Оксана Сімороз

Бучанський центр освіти дорослих: історія їх успіхів 27

РОЗМОВА ПРО ВАЖЛИВЕ

Ігор Закомірний

Інноваційний потенціал сучасної вечірньої школи 32

ДОСВІД

Кирил Котун

Розвиток мовної школи як
складової регіонів, що навчаються 35

Олег Дука, Алла Григоренко

Роль освіти дорослих в організації нової системи
навчання персоналу державної кримінально-виконавчої
служби України 37

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Любов Ващенко

Досвід навчання дорослих у містах Європи і Азії 41

Евеліна Богів

Розвиток неформальної освіти дорослих:
досвід Німеччини для України 42

МАЙСТЕР КЛАС

Олена Мерзлякова

Використання ІКТ для професійного саморозвитку вчителів ... 45

Сертифікат учасника Європейської Асоціації
освіти дорослих 48

КНИЖКОВА ПОЛИЦЯ

SUMMARY

УКРАЇНЬСЬКА АСОЦІАЦІЯ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ – ПЕРШИЙ КРОК У ЄВРОПЕЙСКУ СПІЛЬНОТУ

Лариса Лук'янова

голова Правління УАОД, д. п. н., професор,
головний редактор журналу "ТЕРИТОРІЯ УСПІХУ"

Сьогодні виникла реальна потреба переосмислити зміст усієї системи освітньої діяльності, оскільки жодний освітній рівень, зокрема й вища освіта, не можуть більше вважатися завершальними. Їх структури, зміст не можуть залишатися усталеними, незмінними, вони повинні розвиватися, диверсифікуватися, бути гнучкими й відповідати потребам розвитку суспільства, а ще краще – передбачати і випереджувати їх.

Отже, ми приречені навчатися впродовж усього життя.

Найбільшою організацією в Європі, що працює у сфері освіти дорослих, насамперед неформальної освіти, є Європейська Асоціація освіти дорослих – European Association for the Education of Adults (EAEA). Це неурядова організація, що існує з 1953 року, й представляє інтереси понад 60 людей з усієї Європи. До лав EAEA входить 137 організацій з 44 країн. 28 червня 2016 року EAEA поповнилися новими членами, серед яких з'явилася й українська організація. На засіданні Генеральної Асамблеї EAEA, яка відбулася у Брюсселі (Бельгія), Українську асоціацію освіти дорослих (УАОД) було прийнято у члени Європейської Асоціації.

У цьому нам дуже багато допомагало Представництво DVV International в Україні, зокрема регіональний директор DVV International в Україні, Молдові та Білорусії Аніта Якобсоне і директор DVV International в Україні Олег Смірнов.

Чому ця подія так важлива для України? Передусім тому, що коло соціальних проблем, на вирішення яких спрямована діяльність асоціації та її членів, притаманні усій європейській спільноті: старіння населення, посилення міграційних процесів, соціальна нерівність, маргіналізація сучасного суспільства. Основною місією асоціації є розвиток освіти дорослих на європейському рівні через політику пропаганди освіти впродовж усього життя, забезпечення інформацією та ресурсами членів асоціації, розвиток практики навчання дорослих через проекти, публікації, тренінги, міжнародне співробітництво з іншими зацікавленими представниками в цій галузі.

Основними функціями EAEA є пропаганда політики неперервної освіти на європейському рівні; розвиток освітньої практики в рамках різноманітних проектів, публікацій і навчання; надання інформаційних послуг членам організації; міжнародне співробіт-

ництво з іншими організаціями в галузі освіти дорослих. Окрім того, відповідно до Лісабонської стратегії EAEA сприяє включенню соціальних аспектів в освіту, розширенню участі дорослих у формальній та неформальній освіті, особливо вразливих груп населення. Наприклад, сприяння розвитку компетенцій для самореалізації особистості в сфері зайнятості та суміжних сферах в умовах соціальних змін, вироблення активної громадянської позиції, врахування гендерних відмінностей для культурного та міжкультурного розуміння, забезпечення соціальної інтеграції та згуртованості.

Крім координаційної та посередницької функції асоціація виконує важливу роль ресурсного центру для навчальних організацій, як розробник власних методик і форм навчання, експерт у визначенні напрямів і змісту освітніх проектів. Проекти, які реалізуються Європейською асоціацією освіти дорослих охоплюють навчанням різні цільові групи та

На фото: Президент Європейської Асоціації освіти дорослих Пер Хансен вручає сертифікат члена Асоціації Голові Української асоціації освіти дорослих Ларисі Лук'яновій.

спрямовані на розв'язання соціальних проблем, надзвичайно важливих для України. Зокрема, ЕАЕА безпосередньо співпрацює з Головним директором з освіти та культури Європейської Комісії, здійснює дослідження системи освіти дорослих для Директорату, є основним організатором конкурсу «Грундвиг». До речі, кожний рік ЕАЕА відзначає передовий досвід у сфері освіти дорослих. У цьому році проект «Від руїнації до творення. Шляхи примирення в українському суспільстві» одержав премію Grundtvig Award у номінації «Національний проект». Щиро вітаємо всіх учасників і команду проекту, а також Інформаційно-дослідницький центр «Інтеграція і розвиток» із врученням Grundtvig Award!

Членство Української Асоціації освіти дорослих в ЕАЕА надасть можливість ефективно брати участь у міжнародній співпраці з проблем освіти дорослих у Європі, користуватися наданими Асоціацією підтримкою, пропонувати свій досвід і послуги для вироблення політики у сфері освіти дорослих, брати участь у реалізації концепції Європейського громадянського суспільства щодо освіти впродовж життя, спиратися на кращу практику освіти дорослих в європейських країнах для її впровадження в Україні, здійснювати стратегію розвитку вітчизняного освіти дорослих з урахуванням продуктивних європейських тенденцій, об'єднувати зусилля для розвитку вітчизняної освіти дорослих та її інтеграції в європейський освітній простір.

Важливою перевагою нашого участі в ЕАЕА є можливість отримувати консультативну допомогу щодо співпраці та пошуку партнерів по проектах, можливість участі у міжнародних проектах з освіти дорослих, поширення їх результатів через Асоціацію; участь у створенні бази даних та користування нею; підтримка відкритих форумів з актуальних тем освіти дорослих.

Отже, вітаємо всіх нас з цією важливою подією і щиро дякуємо Представництву DVV International в Україні за розуміння і підтримку, а головне – віру в те, що разом ми зможемо зробити багато корисних справ для України.

Маніфест про Навчання Дорослих у XXI столітті / Європейська асоціація освіти дорослих. – Брюссель. – 14 с.

Європейська асоціація освіти дорослих (ЕАОД) у цьому маніфесті пропонує створити Європу, що навчається: Європу, яка здатна зустріти майбутнє позитивно та з усіма необхідними навичками, знаннями і компетенціями. У зв'язку з цим ЕАОД пропонує докласти зусиль на загальноєвропейському рівні, щоб зробити крок уперед задля розвитку суспільства знань, спроможного вистояти перед викликами нашого часу. Для цього сьогодні потрібні сталі інвестиції в освіту дорослих на загальноєвропейському, національному, регіональному та місцевому рівнях. Освіта дорослих може допомогти змінити життя людей та трансформувати суспільство – вона є правом людини та загальним благом. Наразі основна стратегія європейської політики у цьому напрямі втілена в Європейській програмі навчання дорослих, яку національні координатори впроваджують на рівні країн-членів.

У маніфесті привертає увагу опис передового досвіду країн Європейського Союзу з організації освіти дорослих. Освіта дорослих здійснює великий вплив на розв'язання суспільних і економічних проблем а також проблем окремих людей. У зв'язку з цим ЕАОД пропонує оголосити Рік освіти дорослих у Європі, завдяки чому по всій Європі буде підвищено обізнаність щодо освіти дорослих. Темою року могла б бути така: «Сила та радість від навчання».

КНИЖКОВА
ПОЛИЦЯ

ГЛОБАЛЬНА МЕРЕЖА ЮНЕСКО МІСТ, ЩО НАВЧАЮТЬСЯ, ЯК ВІДПОВІДЬ НА ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ: ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ МЕЛІТОПОЛЯ

Валентин Молодиченко

д. філософ. н., професор, ректор

Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Б.Хмельницького

Сергій Прийма

д. п. н., доцент, проректор із наукової роботи

Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Б.Хмельницького

У публікації представлено досвід консолідації зусиль представників громадськості, органів місцевого самоврядування, освітян та науковців у процесі підготовки заявки міста Мелітополь на входження до Глобальної мережі ЮНЕСКО міст, що навчаються. Розкрито значення і роль Глобальної мережі ЮНЕСКО в популяризації ідеї розвитку освітнього потенціалу міста та розбудови освіти упродовж життя.

Освіта впродовж життя загалом і освіта дорослих зокрема все частіше розглядаються як визначальні чинники регіонального розвитку, фактори конкурентоспроможності як окремих територій, так і держави в цілому. Формування й реалізація конкурентних переваг того чи того регіону (міста, області, країни) сприяє прискореному зростанню як в економічній, так і в соціальній сферах. За таких умов значного поширення набула ідея міст і регіонів, що навчаються, сутність якої полягає в розумінні того, що конкурентоспроможність будь-якого міста чи регіону в умовах глобалізації визначається його здатністю до навчання.

Концепція міст і регіонів, що навчаються, останнім часом набула поширення в європейській теорії регіонального розвитку, будучи маркером успішного соціально-економічного розвитку міста чи регіону, розвитку його людського потенціалу, основою регіональної освітньої політики країн Європейського Союзу. Аналіз теоретичних засад, а також практичної реалізації концепції міст і регіонів, що навчаються, є сьогодні для України необхідною умовою її сталого розвитку, повноцінного входження до європейської та світової економіки й освітнього простору. Особливо актуальною окреслена проблема постає на тлі викликів сьогодення для міст і регіонів Півдня та Сходу України.

Мелітополь (від грец. *Μελιτοπόλη* – «медове місто») – місто обласного підпорядкування в Запорізь-

кій області на Південному Сході України, адміністративний центр Мелітопольського району, друге за величиною місто в Запорізькій області й 34-е в Україні. Населення міста – 156,1 тис. осіб – складається з представників понад ста національностей, серед яких болгари, вірмени, караїми, кримські татари, німці та греки є найчисленнішими національними етосами. У березні 2008 року Мелітополь представляв Україну в міжнародній програмі Ради Європи «Інтеркультурні міста», що об'єднує 21 місто з усієї Європи.

Мелітополь має вагомі конкурентні переваги, порівняно з іншими містами, завдяки своєму географічному положенню, адже місто розташовано поблизу як великого рекреаційного району на узбережжі Азовського моря (Бердянськ, Кирилівка, Приморськ), так і сировинної бази (метал, овочі, фрукти, зерно, мед), що завжди давало змогу динамічно розвиватися машинобудівній і харчовій промисловості. Розвиткові міста сприяло також те, що воно розташовано на перехресті шляхів: через нього проходять дві автомагістралі європейського значення (E58 – Відень-Ужгород-Одеса-Ростов-на-Дону та E105 – Киркенес-Санкт-Петербург-Москва-Харків-Ялта), а також велика залізнична електрифікована магістраль. Недаремно Мелітополь завжди вважався «воротами до Криму», відстань до якого – близько ста кілометрів.

Традиційно Мелітополь – один з науково-промислових центрів індустріального Запорізького регіону. Завдяки історичній спадщині, економіко-географічному розташуванню й підприємливості жителів, у місті розвивалися галузі машинобудування, легкої та харчової промисловості. На території Мелітополя працювало 7 великих і близько 100 середніх і малих підприємств машинобудування, основою виробництва яких була елементна база для авто-, дорожньо-будівельного й сільгоспмашинобудування, а це близько 20 тисяч найменувань продукції. Перспективними напрямками розвитку бізнесу в місті завжди були галузі харчової промисловості й альтернативної енергетики. Попри «індустріальний складник», Мелітополь – єдине місто у світі, у центральній частині якого на 200 га росте експериментальний черешневий сад, що налічує понад 40 сортів відомої в усьому світі черешні, виведених фахівцями Мелітопольської дослідної станції садівництва імені М. Ф. Сидоренка.

Однак для переваг і сильних сторін Мелітополя склалася загрозлива ситуація з моменту військової агресії з боку Російської Федерації. У зв'язку з традиційною орієнтацією машинобудівної промисловості міста на замовників з РФ, а також транзитної спрямованості його на російських громадян, які відпочивали на узбережжях Азовського й Чорного морів, Мелітополь, після початку військових дій на Донбасі, реально опинився на межі виживання. Фактично Мелітополь став прифронтовим містом, основним форпостом на сухопутному шляху до Криму. Через спад виробництва як загалом в Україні, так і в Запорізькому регіоні, становище на ринку праці сьогодні напружене та нестійке, прогресує безробіття, що має негативні соціальні наслідки. Так, протягом січня-лютого 2016 року на обліку в Мелітопольському центрі зайнятості перебувало 1655 безробітних, що становить 2,5%. Ускладнюють ситуацію й соціально-демографічні особливості безробіття: 61,9% безробітних становлять жінки, 43,2% – молодь. Окремим і дуже важливим аспектом проблеми є те, що близько 40% безробітних – це громадяни з вищою освітою, кількість яких з кожним роком зростає за рахунок випускників вищих навчальних закладів, що не зуміли зорієнтуватися в ситуації на ринку праці й залишилися без першого робочого місця. Окреслена про-

блема загострюється в зв'язку зі збільшенням кількості внутрішньо переміщених осіб з Донецької та Луганської областей, які потребують подальшої адаптації до нових умов життя, працевлаштування й дуже часто – перекваліфікації. За офіційною статистикою, станом на 01. 06. 2016 р. у м. Мелітополі зареєстровано 4321 тимчасово переміщену особу.

Виходом з ситуації, що склалася в Мелітополі, є розвиток людського потенціалу громади через залучення жителів міста до процесу навчання впродовж усього життя. Створюючи умови для навчання впродовж усього життя, місто розширить індивідуальні права й можливості громадян, соціально згуртує їх, а також сприятиме економічному зростанню й розквіту культури, закладаючи тим самим основу для власного стійкого розвитку. Саме навчання впродовж усього життя дасть змогу покращити якість життя мелітопольців, надасть громадянам можливість передбачати нові виклики й знаходити відповіді на них, а отже, допоможе формуванню більш якісного й стійкого громадянського суспільства.

Важливим фактором успішного виконання окресленого завдання є розвинена освітня інфраструктура Мелітополя. У місті функціонують 23 загальноосвітні навчальні заклади, серед яких – 5 гімназій і педагогічний ліцей «Творчість». Загальна кількість учнів міста становить близько 12 тис. осіб. Середню спеціальну освіту в Мелітополі всі охочі можуть здобути в Мелітопольському технікумі гідромеліорації й механізації сільського господарства, у Мелітопольському промислово-економічному коледжі, Мелітопольському вищому училищі культури, Мелітопольському медичному коледжі, у 2-х ПТУ і 4-х професійних ліцях. Систему вищої освіти Мелітополя презентують 3 вищі навчальні заклади (Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Богдана Хмельницького, Таврійський державний агротехнологічний університет, Мелітопольський інститут екології та соціальних технологій ВМУРЛ «Україна») і 3 філії вищих навчальних закладів (Харківський національний університет внутрішніх справ, Запорізький інститут економіки та інформаційних технологій, Запорізький національний університет). Наголосимо, що в місті функціонує розгалужена мережа провайдерів освітніх послуг у сфері неформальної освіти, які активно працюють в контексті задоволення культурно-освітніх потреб усіх жителів Мелітополя.

Отже, нагальна необхідність оперативно реагувати на виклики сьогодення, підкріплена наявною

освітньою інфраструктурою, сприяли тому, що місто Мелітополь обрало для себе амбітну мету – стати містом, що навчається, і ввійти до Глобальної мережі ЮНЕСКО міст, що навчаються.

Глобальна мережа ЮНЕСКО міст, що навчаються (далі – Мережа) створена Інститутом ЮНЕСКО з освіти впродовж життя відповідно до Пекінської декларації (2013). Її мета – сприяти спільнотам міста в розширенні індивідуальних прав і можливостей особистості в навчанні впродовж життя і, як наслідок, соціальній згуртованості та економічному зростанню міст, регіонів і країн. Мережа допомагає розвитку діалогу між містами в питаннях політики, їх взаємному навчанню, сприяє встановленню зв'язків і партнерських відносин, забезпечує розвиток потенціалу, розробку засобів заохочення й визнання прогресу в створенні міста, що навчається. Важливо те, що мережа є міжнародною платформою для обміну інформацією, досвідом і кращими практиками побудови міст, що навчаються. У жовтні 2013 року відбулася перша Міжнародна конференція зі створення міст, що навчаються (МКМН), і з того часу по всьому світу зростає кількість міст, які застосовують принципи Пекінської декларації в побудові міст, що навчаються.

Сьогодні до складу Глобальної мережі ЮНЕСКО міст, що навчаються, входять міста з Америки, Європи, Азії, Австралії. Близько 1000 міст з усього світу взяли курс на приєднання до Мережі, і лише 32 члени офіційно ввійшли до неї. Членство в такій міжнародній інституції надає місту, окрім статусу та бренду, ще й низку практичних переваг, зокрема:

- забезпечення керівництва й підтримки (доступ до інструментів і стратегій розвитку учнів тих міст, що є членами Мережі, отримання оновленої інформації про учнів у містах);
- участь у діяльності динамічної мережі (обмін інформацією з іншими містами – членами Мережі, спілкування з експертами й фахівцями мережі, встановлення партнерських зв'язків);

- визнання зусиль міста (обмін інформацією з іншими містами про основні досягнення та ідеї міста, позиціонування міста як взірця для інших міст; подання заявки на отримання Премії ЮНЕСКО «Місто, що навчається».

Без сумніву, така міжнародна ініціатива щодо розбудови освіти впродовж життя, як створення міст, що навчаються, не залишилася не поміченою освітянською спільнотою міста. До того ж теоретичні засади впровадження ідей освіти впродовж життя на регіональному рівні й обґрунтування концепції міст і регіонів, що навчаються, закладені в прикладному дослідженні «Розробка концепції регіону, що навчається, як підґрунтя ефективної регіональної освітньої політики (на прикладі Запорізької області)», яке, починаючи з січня 2016 року, здійснюють науковці Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького,

Бердянського державного педагогічного університету, Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти та Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України.

Серед завдань цього проекту слід виокремити такі:

- виявлення культурно-освітніх потреб громадян і визначення рівня їх задоволення; окреслення умов і перспектив розвитку ринку освітніх послуг Мелітополя й Запорізького регіону;

- обґрунтування структури й змісту освітніх програм, їх відповідність культурно-освітнім потребам населення й запитам роботодавців у Мелітополі й Запорізькій області;

- виявлення й залучення до партнерства основних стейкхолдерів ринку освітніх послуг;

- теоретичне обґрунтування, розробка й експериментальна перевірка концепції міста й регіону, що навчаються (на прикладі Мелітополя й Запорізької області);

- розробка рекомендацій щодо реалізації концептуальних засад розвитку Мелітополя й Запорізької області як міста й регіону, що навчаються.

Ініціатива науковців Мелітополя, Бердянська, Запоріжжя та Києва була підтримана на обласному рівні. Так, зокрема, за участю директора Департаменту освіти і науки Запорізької обласної державної адміністрації Тетяни Озерової було проведено брифінг для мас-медіа області на тему «Регіон, що навчається, як механізм реалізації концепції "Освіта впродовж життя"». На ньому обговорювалися питання консолі-

дації зусиль менеджменту освітньої політики регіону й міста, органів самоврядування, представників громадських організацій, провайдерів і користувачів освітніх послуг у сфері формальної та неформальної освіти в процесі підготовки пропозиції до Програми розвитку освіти Запорізької області на 2018-2022 роки. В основі цього документа – науково обгрунтовані пропозиції щодо об'єднання зусиль, спрямованих на максимальний розвиток особистісного потенціалу кожного жителя регіону. Саме на брифінгу були озвучені плани міста щодо вступу до Глобальної мережі міст, що навчаються, ЮНЕСКО. (З більш детальною інформацією про брифінг можна ознайомитися в матеріалі Катерини Кучиної та Анастасії Ткаченко «У Запорізькій області розпочалася робота над проектом Програми розвитку освіти Запорізької області на 2018-2022 роки»).

Постійно сприяє реалізації ідей освіти впродовж життя й плідна співпраця науковців Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького з Представництвом Інституту міжнародного співробітництва Німецької асоціації народних університетів (DWW International) в Україні. Так, зокрема, для підтримки ініціативи з розробки в Запорізькій області концепції регіону, що навчається, і підготовки заявки Мелітополя на вступ до Глобальної мережі міст, що навчаються, ЮНЕСКО з робочим візитом в березні 2016 року місто відвідали регіональний директор Представництва Інституту міжнародного співробітництва Німецької асоціації народних університетів (DWW International) в Україні, Білорусії та Молдові, доктор філософії Аніта Якобсоне й директор Представництва Інституту міжнародного співробітництва Німецької асоціації народних університетів (DWW International) в Україні, доктор філософії Олег Смирнов, які високо оцінили досягнення колективу науковців у розробленні концепції освіти впродовж життя на рівні міста й регіону.

Міська влада виявила велику зацікавленість у впровадженні й реалізації в Мелітополі стратегії навчання впродовж усього життя й вступу міста до Глобальної мережі ЮНЕСКО міст, що навчаються.. За розпорядженням міського голови в березні 2016 року було створено робочу групу для аналізу стану освітнього потенціалу Мелітополя й перспектив вступу міста до Глобальної мережі ЮНЕСКО, а також для підготовки апіляційної форми. До складу робочої групи ввійшли представники громадськості й органів місцевого самоврядування, освітяни й науковці.

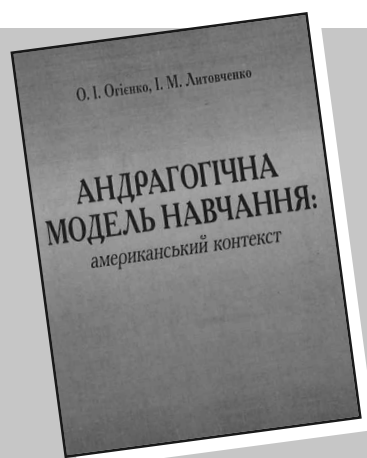
Ретельно підготовлена робочою групою інформація про освітній потенціал Мелітополя й досвід міста в розбудові освіти впродовж життя обговорювалася на засіданні постійної депутатської комісії Мелітопольської міської ради з гуманітарних питань і боротьби з корупцією, члени якої одностайно підтримали ініціативу міста щодо вступу до Глобальної мережі ЮНЕСКО міст, що навчаються.

Заявка, після підписання міським головою Мелітополя Сергієм Міньком, була направлена на узгодження до Національної комісії у справах ЮНЕСКО в Україні, де й була підтримана.

І ось 3 червня 2016 року відбулася знаменна для

міста подія – Мелітополь офіційно став членом Глобальної мережі ЮНЕСКО міст, що навчаються. Першим на пострадянському просторі містом, що офіційно отримало статус «Місто, що навчається».

Безперечно, попереду тривала й кропітка робота, що вимагає як політичної волі й відданості з боку громадськості й міської влади, так і розуміння особливостей цього процесу й кращих світових практик самими жителями міста. Потрібно детально ознайомитися з міжнародним досвідом міст, що навчаються, вивчити можливості оцінки потенціалу міста й визначити ролі й завдання всіх учасників процесу побудови міста, що навчається, на кожному його етапі. При цьому вже зараз з впевненістю можна твердити, що досвід Мелітополя у створенні міста, що навчається, є унікальним для України й потребує поширення.

КНИЖКОВА ПОЛИЦЯ

Огієнко О.І. Андрагогічна модель навчання: американський контекст : монографія / О.І. Огієнко, І.М. Литовченко. – Київ : Центр учбової літератури, 2014. – 234 с.

Монографія присвячено дослідженню проблеми розвитку андрагогічної моделі навчання дорослих у США на основі аналізу педагогічної спадщини видатного американського вченого й андрагога М. Ноулза. Зазначено, що розуміння Ноулзом навчання як пожиттєвого процесу зумовило усвідомлення ним можливості універсального застосування його андрагогічної моделі для навчання в будь-якому віці, не обмежуючись лише освітою дорослих. На основі вчення М. Ноулза автор розрізняє три типи освіти дорослих: формальну, неформальну та інформальну.

У монографії висвітлено соціально-історичні та педагогічні передумови становлення й розвитку андрагогічних ідей, обгрунтовано андрагогічні засади навчання дорослих, подано сутнісні характеристики андрагогічної моделі навчання, окреслено можливості творчого використання американських андрагогічних ідей у реформуванні системи освіти дорослих в Україні.

МОДЕЛІ РЕГІОНІВ, ЩО НАВЧАЮТЬСЯ ТА ТРАЄКТОРІЇ ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ НА ПРАКТИЦІ

Лариса Лук'янова

голова Правління УАОД, д. п. н., професор,
головний редактор журналу "ТЕРИТОРІЯ УСПІХУ"

Останнім часом активно поширюється твердження, що ефективність розвитку держави загалом та окремих галузей її економіки, дедалі більше залежить від людини, як носія знань. Академік В. Вернадський стверджував, що майбутній прогрес людства має відбуватися у сфері розуму і знань, а двигуном прогресу завжди буде наукова думка [1]. У документах Всесвітнього наукового форуму, організованого ЮНЕСКО і Міжнародною радою з науки (Будапешт, 2003) зазначено, що суспільство, засноване на знаннях – це інноваційне суспільство, що ґрунтується на концепції неперервного навчання впродовж життя [3]. Його визначальною тенденцією стає формування суспільства знань, що відбувається на тлі глибокої суперечності. З одного боку – це глобалізація, що виявляється в уніфікації культурних, соціально-економічних, правових норм і цінностей, мобільності ринку праці та капіталу, а з іншого – явно виражена індивідуалізація, спрямована на збереження автономії (економічної, політичної, релігійної тощо) і культурної ідентичності, як на рівні окремої особистості, так і на рівні регіонів і держав.

Ще з 90-х років минулого століття у багатьох розвинених країнах освіта набула соціально-економічної значимості й розглядалася як надзвичайно важливий ресурс розвитку регіону, що призвело до поширення концепції регіонів, що навчаються.

Основоположні складові теорії регіонів, що навчаються, представлено в класичних працях Д. Рікардо, М. Портера, Э. Хекшера, а також у дослідженнях Н. Лонгвот, К. Ларсен, К. Морган, Р. Хассінк, Р. Хадсон та ін.

Не можна оминати увагою численні дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених, у яких висвітлено теорію й методологію формування стратегії розвитку регіонів і міст, що навчаються (О. Алісов, В. Дубницький, О. Гапоненко, С. Кирсанов, О. Крупкін, Н. Литвинова, А. Макаричев, С. Мельникова, Л. Овсієнко, В. Онопрієнко, В. Осипов, С. Прийма, М. Савельєва, В. Строев, Р. Шерайзіна та ін.).

Загалом, поняття регіону, що навчається, ґрунтується на гіпотезі про залежність конкурентоспроможності будь-якого регіону від його здатності до навчання та регіональному вимірі знання. Така ситуація, як підкреслює І. Еннс, дозволяє регіону ефективним чином вписатися в контекст глобального

світу і стати реальним суб'єктом економічної, політичної і культурної дії, конституювати свою ідентичність [5]. Нині ця концепція природно закорінилася в теорію регіонального розвитку, головна мета якої полягає у суспільній ревіталізації життєвого простору на основі партисипативної моделі управління і менеджменту знання.

Оскільки існують різні теоретичні підходи до визначення сутності цього поняття, виникає необхідність проаналізувати деякі з них.

Так, на думку К. Майзеля, «регіон, що навчається, – це угруповання, де створено можливості як для окремих осіб, так і організацій, пристосовуватися, у зручний для них спосіб, до мінливих умов сучасного соціального середовища через інноваційні й креативні процеси навчання» [8]. Як стверджують Р. Шерайзіна та М. Александрова головною ознакою регіону, що навчається, є створення умов для постійного набуття знань, експериментування, удосконалення якості знань і суспільного інтелекту, використання можливостей командного управління [4].

Інша група вчених у визначенні робить акцент на аксіологічному значенні цих регіонів, підкреслюючи, що тут традиційні цінності збережено, усім громадянам забезпечено вільний доступ до освіти, наслідком чого стає їх соціальна й професійна мобільність та загалом уможливорюється розвиток інноваційного потенціалу економіки. Л. Овсієнко також підтримує це визначення, наголошуючи, що такий регіон «формує стратегію процвітання і соціальної єдності через розвиток людського потенціалу всіх громадян» [2, с. 96-99].

Отже на підставі наведених, а також багатьох інших визначень можна виокремити провідні риси регіону, що навчається. Передусім, це підтримуваний усіма його членами обов'язок концентруватися на навчанні й поширенні знань як головному чинникові розвитку. Рушієм у досягненні визначених цінностей є наявність спільної мети, ідентичності й довіри між громадянами. Наступна важлива риса – спрямованість на створення глобального, конкурентоздатного, знаніємного індустріального потенціалу та розвиток здатності місцевого суспільства змінюватися під впливом інновацій. Надзвичайно важливою рисою є прагнення до соціальної єдності, розширення довіри між людьми. Проте, найбільш вагомою ознакою регіону, що навчається, є, на нашу думку,

принцип навчання впродовж життя, який закладено тут в основу формального й неформального навчання у вертикальну та горизонтальну структуру.

Таким чином, можна зробити висновок, що освіта й навчання більше не залишаються виключно прерогативою відділів освіти, а пронизують усі сфери місцевого й регіонального самоврядування, виникає взаємодія так званого триумвірату «університет – бізнес – держава», що й стає ключовим чинником регіонального розвитку.

Слід підкреслити, ще на початку 90-х р. XX ст. регіональний рівень став предметом палких дискусій у західній науковій думці. Так зусиллями американського вченого Р. Флоріди поняття регіону, що навчається, стало експліцитним й почало активно використовуватися. Вчений робив наголос на рівні розвитку та якості інституціональної інфраструктури як ключового елемента регіональної інноваційної системи [7, с. 527]. К. Омаї підкреслює роль цих регіонів у суспільному процвітанні в процесі перебування глобального ринку, наголошуючи при цьому, що на першому плані зажди мають бути люди, а не державні кордони [10, с. 89]. У працях професора К. Моргана регіони, що навчаються, названо новим поколінням регіональної політики малих і середніх підприємств [9, с. 501].

Водночас, теоретичне осмислення цього феномену почалося значно пізніше його практичного використання. Оскільки, як підкреслюють дослідники, мережі й асоціації регіонів, що навчаються, а також міжнародні програми, які їх підтримували, виникли раніше, аніж відбулася їхня академічна

теоретизація.

У цьому сенсі серед найбільш значимих слід назвати праці Дж. Поммеранця по Рурському регіону у Німеччині; Дж. Шеффа, який вивчав регіон Грац в Австрії, а також дослідження С. Беннера про Силіконову долину. Саме за результатами цих наукових розвідок сформувалося загальне розуміння регіону, що навчається, як регіональної інноваційної стратегії, де всі його суб'єкти міцно, але надзвичайно гнучко з'єднані між собою, що уможливило адаптацію до численних специфічних контекстів.

Саме поняття регіон, що навчається, стає невід'ємною складовою регіональних стратегій переважної більшості зарубіжних країн. Наприклад, Австрія, Велика Британія, Канада, Німеччина, США, Японія та ін. мають державні програми розвитку системи освіти дорослих через реалізацію проекту «Регіон, що навчається – суспільство, що навчається» (Рис. 1).

Не можна оминути увагою узагальнення великих міжнародних організацій, які активно долучаються до обговорення цих проблем, продукуючи достатньо різні концепції.

Розглянемо окремі з них.

1. Одним із перших помітних проектів Європейської комісії, спрямованих на вивчення характеристик регіонів, що навчаються, був проект «У напрямі до європейського суспільства, яке навчається» (Towards a European Learning Society (TELS), головна мета якого полягала у підтримці нових міст і регіонів, які прийняли цей статус. За його результатами було закладено важливий європейський політичний до-

Рис. 1. Приклади регіонів, що навчаються¹

¹ Stremplat-Platte P., Vater E., Westphal A. Auf dem Weg zur lernenden Gesellschaft — nachhaltige regionale Entwicklung durch Vernetzung und Kooperation // Daab Druck & Werbe GmbH, Reinheim. — GTZ, 2004. — S. 4.

кумент «Про місцевий і регіональний вимір навчання впродовж життя» (2001). Наступним важливим проектом була програма Європейської комісії R3L, покликана надавати фінансову допомогу розвитку мережі міст, які навчаються. Назва програми розкриває її зміст, який полягає у поєднанні регіонів (R) та навчанні впродовж життя (3L).

2. Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) сформулювала власне бачення феномену «регіонів, що навчаються», представлене у 2000 р. на основі аналізу вивчення європейських регіонів. На їх думку це модель, до якої мають прагнути всі регіони задля ефективного реагування на зміни, пов'язані із переходом до «економіки, що навчається». Її ознакою є наявність регіональних інститутів, які сприяють індивідуальному й організаційному навчанню через координацію гнучких мереж економічних і політичних агентів» [6]. Оскільки йдеться про модель, то неможливо навести конкретні приклади реально існуючих відповідних регіонів, доцільно вести мову лише про траєкторії, які ведуть до цієї мети.

Надзвичайно важливими вбачаємо й інші точки зору цієї організації щодо обговорюваного питання. Не зменшуючи роль вищої освіти, у регіональному розвитку нового значення набуває середня освіта, зокрема, у формуванні опосередкованих навичок, значимих для нових промислових технологій і навчання на «власному досвіді». Оскільки рівень освіченості сам по собі не сприяє економічному зростанню регіону, особливого значення набуває його практична реалізація у виробництві товарів і послуг. Важливою рисою є підтримка економічної активності через допомогу різних комбінацій

неперервного навчання, інновацій і творчого використання інформаційних та комунікаційних технологій [6, с. 24].

3. Ще одна потужна європейська організація Європейський центр розвитку професійної освіти (ЄЦРПО) ґрунтовно займалася проблемою регіонів, що навчаються. Предметом її досліджень були і підвищення мотивації до навчання, і його економічна ефективність [6, с. 28]. За результатами вивчення було зроблено висновок, що розвиток таких регіонів має переважно економічне обґрунтування, а їх зусилля сфокусовано на створення відповідної інфраструктури та умов, здатних забезпечити переваги конкурентного середовища як результату глобалізаційних процесів.

Отже, регіон, що навчається, має глибокий міждисциплінарний контекст. Його розвиток стає можливим лише за умови використання досягнень регіональної географії, соціології, педагогіки, органічне поєднання яких відбувається на засадах регіональної економічної політики. Їх провідною відмінною рисою є співробітництво різних суб'єктів (освітніх установ, наукових, науково-дослідних центрів та інституцій, підприємств, недержавних організацій та ін.) в опрацюванні нових рішень і отриманні нових результатів.

Проте, не зважаючи на кількість залучених суб'єктів для вирішення проблем місцевого розвитку їх завжди можна об'єднати у три дисциплінарні галузі: регіональне навчання, кластери і мережі, інститути інновацій. Взаємодію цих складників можна розглядати як певну уявну модель регіону, що навчається (Рис. 2).

Регіональне навчання ставить акцент на

Рис. 2. Складові регіону, що навчається

процесі навчання і його просторових вимірах. Його основною метою є створення й підвищення рівня «ноу-хау» на індивідуальному, організаційному та регіональних рівнях. Освіта нового людського капіталу, що виконує найважливішу функцію в інноваційному розвитку, безпосередньо пов'язана із процесом навчання.

Кластери й мережі забезпечують способи і форм організації навчання. У цьому сенсі вихідними виступають теорії мережевої взаємодії. Оскільки агломерація забезпечує просторову близькість, що уможливорює ефективну інтеракцію між усіма суб'єктами; така взаємодія «обличчям-до-обличчя» сприяє інтерактивному навчанню, що призводить до інновацій, які у свою чергу забезпечують конкурентоспроможність регіону, що й посилює агломерацію. Отже, в цьому сенсі головним є позитивний зворотний зв'язок у навчанні.

Інститути інновації охоплюють матеріальні й нематеріальні інфраструктури, що підтримують навчання та інноваційні процеси, вони є провідними суб'єктами цих регіонів і мають активно підтримуватися регіональною політикою.

Кожний регіон зазвичай вибудовує притаманну йому модель розвитку та створює власну траєкторію її реалізації. Проте, не зважаючи на окремі відмінності, завжди мають місце певні усталені механізми їх формування:

- кооперація місцевої влади, освітніх організацій та інших установ;
- розвиток власних мереж міста у сфері інформації, культури, освіти;
- соціалізація громадян у контексті формування суспільства знання;
- формування культурної ідентичності громадян у вирішенні провідних проблем.

Досвід розвитку цих регіонів у Німеччині, Фінляндії, Китаї, США, інших країнах показує, що вагомою передумовою їх формування є горизонтальна кооперація між місцевою владою, освітніми інституціями та громадськими організаціями. Проте надзвичайно важливою умовою є особиста участь громадян в усіх освітніх проектах регіону.

Отже, концепція регіонів, що навчаються, виходить за межі усталеної вимоги щодо забезпечення освітніх потреб і професійної підготовки осіб, які цього потребують. Їх провідним завданням стає створення нового культурно-економічного середовища, яке не тільки створює умови, але, передусім, сприяє реалізації потенціалу кожного представника громади окремо та усієї регіональної спільноти загалом. Їх ключова роль полягає в забезпеченні соціальної стабільності, особистісного й професійного розвитку, створенні структурних, організаційних умов та психологічного комфорту, що уможливають адаптацію громадян до мінливих умов сьогодення.

Загалом має місце рух від регіону, що навчається

до суспільства знань. Такий перехід може відбутися через нову культуру навчання, викладання, учіння, яка визначається як система сприяння і заохочення до навчання впродовж життя.

З урахуванням сучасних соціально-економічних умов України надзвичайно важливим є, на нашу думку, вивчення географічної, соціокультурної специфіки різних регіонів, з метою визначення стану реальних та структурування змісту прогностичних освітніх потреб мешканців цих регіонів, а також аналіз і оцінка зарубіжного досвіду щодо створення та реалізації проектів «регіон, що навчається».

Література:

1. Вернадский В.И. Научная мысль как планетарное явление / В.И. Вернадский. – М.: Наука, 1991. – 273 с.
2. Овсиенко, Л. В. Непрерывное образование и модель «обучающегося региона» / Л.В. Овсиенко // Высшее образование в России. – 2009. – № 2. – С. 96–99.
3. Филонич В. С. Из века XIX в XXI-й век (еще одно открытие Карла Маркса). – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vmsu/2008-02/08vsfeaa.htm
4. Шерайзина, Р.М. Обучающийся регион как фактор развития карьеры человека / Р. М. Шейзина, В.М. Александрова // Человек и образование. – 2006. – № 8, 9. – С. 70–72.
5. Эннс И.А. Концепция «обучающегося региона» как способ обретения идентичности в обществе знания. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://culturalnet.ru/main/congress_person/1484
6. Cities and Regions in the New Learning Economy. Paris: OECD, 2001. – 126 p.
7. Florida R. Toward the learning region // Futures, 27 (5), 1995. – P. 527–536.
8. Meisel, K. Vorbemerkungen. In Matthiesen U. & Reuter G. (Hrsg.) Lernende Region / K. Meisel // Bertelsmann, Bielefeld, 2003. – S. 5–6.
9. Morgan K. The learning region: institutions, innovation and regional renewal / K. Morgan // Regional Studies, 1997. – P. 491–503.
10. Ohmae K. The End of the Nation State: The Rise of Regional Economies. London: HarperCollins, 1995. – 420 p.

НІКОПОЛЬ, МІСТО ЩО НАВЧАЄТЬСЯ КРІЗЬ ВІКИ

Ольга Пастушок
член ГО "Діти Нікополя"

* фото м. Нікополь з інтернет-ресурсів

Нікополь – перлина Дніпропетровського краю, колись п'яти Запорізьких січей. Ми пишаємося красою нашого міста, його неповторними краєвидами. Наше місто єдине в Україні, що бере своє коріння від Микитинської Запорозької Січі, заснованої козаками Війська Запорозького в 1639 році. З Нікополем пов'язані важливі події в історії державотворення України, а саме, початок національно-визвольної війни українського народу середини XVII століття, обрання Богдана Хмельницького гетьманом Війська Запорозького. Постановою Кабінету Міністрів України від 26 липня 2001 року № 878 Нікополь внесено до Списку історичних населених місць України. Тобто Нікополь має всі передумови для розвитку його як історичного центру українського козацтва. Статус історичного населеного місця зобов'язує дотримання певних правил та вимог, визначених законодавством України. Ми маємо вивчати та відроджувати свою історію, героїчне минуле, бо це життєдайне коріння, що живить духовність, моральність, естетику. Культурна спадщина – це одна із надзвичайно важливих складових історичної пам'яті будь-якої нації.

Культурні надбання кожної нації – це безцінний скарб всієї людської цивілізації. Збережена та примножена протягом багатьох тисячоліть, культура становить унікальну історичну пам'ять кожної сучасної держави, забезпечує духовний зв'язок минулих, сьогоденних та майбутніх поколінь. Захопиви та трагічні сторінки національної історії, неповторні звичаї, обряди та традиції являють собою культурне багатство українського народу. Тепер матеріальні та духовні скарби, що були створені нашими предками і крізь віки дійшли до нас, мають бути не лише збережені, але й примножені та передані нащадкам.

У місті Нікополі живуть такі люди, яким притаманна висока культура, готовність вчитись протягом усього життя заради збереження та примноження

звичай, традицій своєї історичної спадщини та вміння передати це все нащадкам. Процес навчання дорослих передбачає зусилля й водночас радість, пов'язану з відкриттям нового. Як індивідуальний досвід кожного, він є також найбільш складним видом соціальних відносин, оскільки стосується одночасно «культури, праці і громадянськості».

Враховуючи викладене вище сьогодні Нікополь потребує сучасних тенденцій розвитку незалежної, самодостатньої особистості, яка має інтелект, волю, здатна діяти в динамічно змінюваному суспільному контексті. За таких умов значно посилюється вплив освітньої практики на перебіг соціально-економічного, політичного, культурного розвитку світового суспільства й надає їй системотвірне значення.

Отже, пріоритетного значення набуває забезпечення нікопольців вільного доступу до освіти впродовж життя, а її розв'язання стає можливим лише за умови докорінної зміни практики освіти дорослих. Саме освіта дорослих визнана ключем до XXI століття та одним із унікальних засобів стабільного розвитку суспільства. Пріоритетне завдання освіти дорослих, як це визначено в матеріалах ЮНЕСКО, – забезпечити людину комплексом знань і вмінь, необхідних для активного творчого життя. Йдеться про довічний розвиток людини як працівника, громадянина, особистості.

Чи готові нікопольчани вчитись протягом життя? Чи потрібен їм особистісний ріст? Чи може місто стати економічно-розвиненим, а люди щасливі? Що для цього потрібно? На ці та інші питання ми змогли дати відповідь провівши анкетування серед нікопольчан віком 25-64 роки. Пропонована анкета розроблена науковими співробітниками Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України спільно з представниками Громадянської спілки «Українська Асоціація освіти дорослих» з визначення освітніх потреб дорослих. Результатом анкетування дорослого

населення є отримання уявлення про необхідність упровадження освіти впродовж життя.

Кількість респондентів, що брали участь в анкетуванні склала 280 осіб: із них 165 (58,93 %) жінок та 115 (41,07 %) чоловіків.

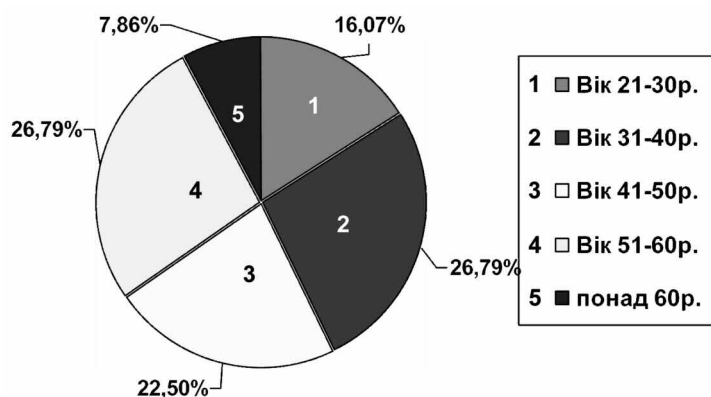
Розподіл респондентів за віком такий: 21-30 років – 45 (16,07 %); 31-40 років – 75 (26,79 %) респондентів; 41-50 років – 63 (22,5 %) осіб; 51-60 років – 75 (26,79 %); понад 60 років – 22 (7,86 %) респонденти.

Кількість учасників анкетування за соціальним статусом: студентів – 21 (7,5 %) особи; робітників – 87 (31,07 %) респонденти; службовців – 12 (4,28 %) особи; військовослужбовців – 11 (3,93 %) респондентів; підприємців – 45 (16,07 %) осіб; домогосподарок – 27 (9,64 %) осіб; непрацюючих пенсіонерів – 23 (8,21 %) респондентів; працюючих пенсіонерів – 15 (5,35 %) респондентів; тимчасово непрацюючих – 24 (8,57 %) особи; переселенців – 15 (5,36 %) осіб.

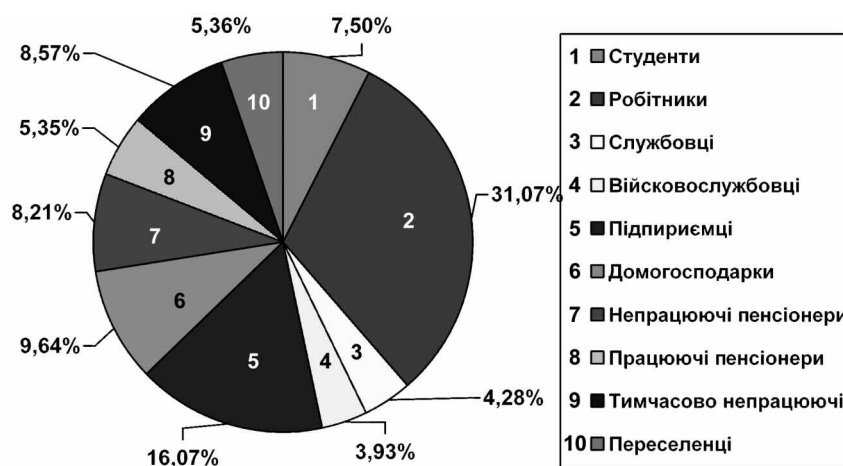
Розподіл респондентів за освітньо-кваліфікаційним рівнем: середня освіта – 55 (19,64 %) респондентів; середню спеціальну – 97 (34,64 %) особи; вищу –

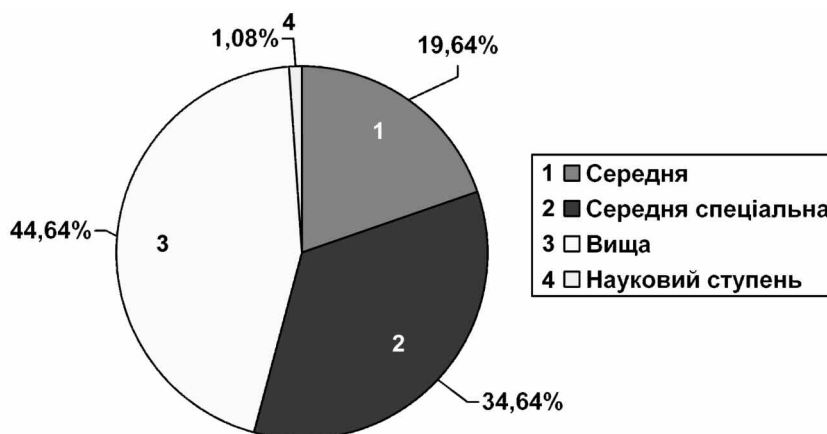
Діаграма 1. Учасники анкетування.

Діаграма 2. Віковий розподіл респондентів.

Діаграма 3. Соціальний статус.

Діаграма 4. Освіта учасників анкетування.

калавр, магістр – 125 (44,64 %) респондентів; науковий ступень – 3 (1,08 %) особи.

Проаналізуємо декілька питань із запропонованої анкети, які стали історично важливі щодо створення в місті громадської організації «Освіта впродовж життя», а саме: перше питання чи задоволені Ви своїм професійно-кваліфікаційним рівнем? Із 280 респондентів цілком задоволені – лише 25 (8,93 %) осіб, важко сказати, задоволений чи ні – 41 (14,64 %) респондент, проте цілком незадоволених – 120 (42,86 %) осіб, що свідчить про те, що дійсно нікопольчани готові змінювати свою кваліфікацію за ради професійного росту, та соціальної адаптованості у сучасному суспільстві.

На наступне питання «Чи маєте Ви потребу у неперервній освіті?» відповідь «так» надало 186 (66,43%) респондентів, «частково» – 55 (19,64 %) осіб, «ні» – 39 (13,93 %) осіб, що викликало у нас цікавість, респондентам якої вікової категорії потрібна неперервна освіта – це 31-60 років, 213 (76,07 %) респондентів від загальної кількості, проте вікова категорія 21-30 років вважають, що освіту отримують одну на все життя, що становить 45 (16,07 %) осіб.

На четверте питання «Як Ви оцінюєте власну здатність до самоосвіти?» отримано такі відповіді: із задоволенням засвоюю нові знання – 104 (37,1 %) респондентів; час від часу можу щось почитати, трохи позайматися, але мені потрібен наставник – 52 (18,6 %) ; зовсім не можу самостійно вчитися, мені важко сконцентруватися – 124 (44,28 %), що дійсно наштовхнуло на те, що ми спізнились як мінімум на кілька років у створенні організації з надання освітніх послуг дорослим. Цікавими є відповіді на питання «Чи брали Ви участь у заходах, організованих поза межами навчальних закладів (неформальна освіта)? Якщо так, то в яких?». Тренінги особистісного зростання – 8 (2,86 %) респондентів; бізнес-тренінги – 21 (7,5 %) осіб; стажування – 42 (15 %) респондентів; курси за інтересами – 23 (8,2 %) респондентів; заходи пов'язані з професійною діяльністю – 55 (19,6 %) осіб; не брав – 120 (42,9%) осіб, аналізуючи отриманий результат свідчить про те що, у нікопольчан немає часу та змоги навчатись виїжджаючи за межі міста, а відсутність таких закладів у місті не дозволяє розвиватись без відриву від виробництва.

Наступне питання, відповіді на яке, нас приємно вразили, це – «В оволодінні якими знаннями, уміннями, навичками для особистісного та професійного розвитку Ви відчуваєте найбільшу потребу?». Слід відзначити, що на це питання дорослі могли вибрати декілька варіантів відповідей. Отримано наступні результати: комунікаційні навички (вміння спілкуватися, переконувати, вести дискусію, презентувати себе, свою точку зору та ін.) – 48 відповідей; вдосконалити свої навички із даного питання є в людей з віковою категорією 21-30 років; навички роботи в команді, налагодження співробітництва, взаємодії – 44 в.; переважає вікова категорія – 31-40 років; комп'ютерна грамотність та навички користування Інтернетом – 76 в.; переважає вікова категорія 51 – понад 60 р.; навички

Майстри міста. Всеукраїнський фестиваль «Петриківський дивосвіт»

Перша міська виставка Спілки майстрів народно-прикладного мистецтва до 8-го березня.

Виставка до Дня онкохворих дітей.

Створення Спілки Художників міста
Відкриття виставки у Краєзнавчому музеї.

Виставка майстра першої іконописної школи міста Нікополь М. Продана

формування впевненості у собі – 36; переважає вікова категорія 21–30 років, навички самоорганізації, керування своїм часом, планування життя – 55 відповідей; переважає вікова категорія 31–40 років; навички критичного мислення – 5 і підвищення рівня професійної компетентності – 106 відповідей; переважає вікова категорія 31–40 років; вивчення іноземної мови – 189; вікова категорія 31–40 років; конструктивне вирішення конфліктних ситуацій – 53 відповіді; - переважає вікова категорія 21–40 років; виховання дітей – 152; вікова категорія 21–50 років; поєднання професійної діяльності з сімейним життям – 135; вікова категорія 21–50 років; збереження здоров'я – 110; вікова категорія 21–50 років; як бути щасливим / Що треба для щастя – 105.; вікова категорія 21–41 років. Аналіз результатів цього опитування свідчить про те, що є у нікопольчан є потреба в навчанні впродовж життя.

Відповіді, отримані на такі питання як: Що може мотивувати Вас до включення в освітній процес упродовж життя? Який напрям неформальної освіти є цікавим для Вас? Яка тематика тренінгів, курсів, що перераховані нижче й спрямовані на розвиток особистісних і професійних компетентностей, є для Вас цікавими? Які теми тренінгів, семінарів, курсів з підвищення громадянських компетентностей є для Вас цікавими? лягли в основу робочої програми громадської організації освіти дорослих в місті Нікополі.

Мета роботи ГО підтримувати та сприяти освіті дорослих, поширювати інформацію та знання, уміння й навички, необхідні нікопольчанам для професійного й особистісного росту.

Наступний цикл питань анкети, який при проведенні аналізу й обрахунку привернув увагу на те, що з 280 осіб 225 (80,36%) осіб готові відвідувати освітні заходи, але не мають змоги оплачувати собі навчання, через низький соціально-економічний рівень; 55 (19,64%) респондентів – готові оплачувати навчання за необхідності.

Враховуючи викладене вище виводимо наступні напрями роботи ГО ЦОД в місті Нікополі:

- проведення психологічних семінарів: підвищення впевненості у собі, способи ефективного спілкування, вирішення конфліктів, виховання дітей, лідерство та інші;
- проведення тренінгів, що дають можливість підвищити свій професійний та особистісний рівень або підвищити конкурентоспроможність на ринку праці (як пройти співбесіду, провести перемови тощо);
- організація роботи курсів або клубів за інтересами (мистецтво, історія і культура, народна творчість, музика, спорт, мода і стиль, лікарські рослини, кулінарія тощо);

«Слов'янські зустрічі» – п'ятий ювілейний міжнародний фестиваль, в гостях консул Польщі.

Круглий стіл керівників громадських організацій, політичних партій, органів місцевого самоврядування щодо плану спільних дій «Освіта понад усе»

- робота курсів з формування нових навичок (комп'ютерні, мовні, бізнес-курси, ландшафтний дизайн, флористика, здоровий спосіб життя тощо);
- проведення стажувань, семінарів, круглих столів тощо;
- поширення інформації, привернення уваги суспільства та державних структур до ГО ЦОД як інноваційних інституцій, що втілюють принцип ОД на практиці;
- допомога органам місцевого самоврядування, всім зацікавленим організаціям у прийнятті спільних виважених рішень і рекомендацій що до розвитку освіти дорослих у Нікополі.

Сподіваємося, що активна діяльність громади спонукатиме до подальшої співпраці та створення доступних умов для навчання дорослих нікопольчан.

Реалізація цих важливих завдань стане в майбутньому найголовнішим аспектом розвитку нашого міста як туристичного центру освіти дорослих.

У багатьох країнах та регіонах туризм, як форма рекреації, є основним джерелом прибутків тоді, коли відсутні або вичерпані природні та соціально-економічні передумови для розвитку. Бо освідченні люди – це успішна громада, а успішна громада – це мирна, щаслива країна!

ДЕКЛАРАЦІЯ ЛІМЕРИКА

КЕРІВНІ ПРИНЦИПИ ДЛЯ СТВОРЕННЯ МІСТ І РЕГІОНІВ, ЩО НАВЧАЮТЬСЯ*

Декларація Лімерика є результатом роботи, виконаної в Європі з вивчення регіонів, що навчаються, місць, де економічний, соціальний та екологічний розвиток спрямовується на ефективне вивчення та співробітництво в усіх верствах суспільства. Метою створення таких регіонів є не тільки забезпечення навчання упродовж життя для всіх громадян міста, регіону, держави, але й активне створення культури навчання, що буде заохочуватися і дасть можливість брати участь у ньому безперервно.

Ми усвідомлюємо необхідність місцевих і регіональних органів влади для упровадження мінливих економічних, соціальних, політичних, екологічних, культурних і управлінських завдань XXI століття в житті. Ми віримо, що рішення полягає в більш глибокому розумінні основної регіональної динаміки, яка, створюючи баланс глобального і місцевого, розробляє соціальний капітал, що вже існує в більшості регіонах і сприяє інноваціям, творчості та зростанню. Це може бути досягнуто лише шляхом значного збільшення безперервного навчання питаннями управління фахівців та радників, врешті-решт, це поширюється і на самих громадян. Тобто, міста й регіони повинні перетворитися в міста й регіони, що навчаються, розвиваючи людський, інтелектуальний і громадський потенціал на благо всіх, і забезпечуючи участь усіх зацікавлених сторін у вирішенні цього завдання.

Зокрема, ми віримо, що наступний список стратегічних напрямів допоможе місцевій регіональній владі побудувати процес стабільного, процвітаючого й сталого навчання в регіонах з користю для всіх його інститутів і громадян:

- Використання ресурсів і досвіду вищих навчальних закладів, тим самим, допомагаючи їм виконувати третю ціль Болонського процесу.
- Мобілізація енергії й потенціалу інших зацікавлених громадських і приватних сторін для соціально-економічного розвитку.
- Сприяння інноваціям, творчості та їх бачення у людях та організаціях.
- Перетворення в капітал різноманітності інвестицій, цінних для економічного, людського та інтелектуального зростання.
- Адаптація й використання вже існуючих інструментів і матеріалів для розширення можливостей навчання протягом усього життя для всіх громадян.
- Усі установи та робочі місця, в тому числі місцевих органів влади, стали організаціями, що навчаються з

безперервним поліпшенням програм автоматично для всіх співробітників і високою якістю протестованих стандартів.

- Розвиток взаємодії для створення інвестиційних можливостей.
- Постійне вдосконалення навичок і можливостей працевлаштування для задоволення мінливих потреб у сфері праці.
- Випуск талантів, навичок, досвіду й знання суспільства для активних громадянських проєктів.
- Використання засобів масової інформації для пропаганди регіонального навчання для своїх громадян, а також за межами регіону для клієнтів і потенційних інвесторів.
- Надання можливості населенню та установам взяти активну участь у природоохоронних проєктах.

Додаток 1: Роль та сприяння університетів у розвитку регіонального навчання.

Існує кілька способів, за допомогою яких університети можуть і повинні допомагати у розвитку регіонального навчання.

1. Розширення співучасті з метою прийняття участі місцевими і регіональними державними службовцями в університетській освіті.
2. Дизайн, розробка та впровадження спеціалізованих курсів з різних аспектів вивчення регіональної політики і практики.
3. Проведення експлуатації науково-дослідної діяльності для місцевих та регіональних органів влади.
4. Відкриття міжнародних каналів в інших регіонах.
5. Участь у міжнародних дослідженнях.
6. Забезпечення динамічного керівництва розвитком регіонального навчання.
7. Заохочення студентів і співробітників взамін на навички, креативність і знання для розвитку регіонального навчання.
8. Участь у плідних партнерствах з іншими зацікав-

* THE LIMERICK DECLARATION on Learning Cities and Regions
<http://eurolocal.info/sites/default/files/limerickdeclaration.pdf>

леними сторонами для побудови міст і регіонів, що навчаються.

9. Створення та управління дослідженнями і проектами розвитку в партнерстві з місцевими та регіональними органами влади, використовуючи місцеві, національні та міжнародні джерела фінансування.

10. Перетворення їх у справжні організації, що навчаються.

11. Допомога в розробці та моніторингу програм безперервного поліпшення для співробітників місцевих та регіональних влад.

12. Розвиток навчання у містах/регіонах за допомогою моніторів і табло.

13. Розроблення, розвиток і застосування різних інструментів і технік, які допомогли б створити культуру навчання в регіонах.

14. Надання приміщення університетам для проведення різних заходів, пов'язаних з містами і регіонами, що навчаються.

15. Представлення міста на презентаціях різних проектів, місій та проведення заходів, як на національному рівні, так і за кордоном.

16. Участь у святах і фестивалях, присвячених навчанню, днях відкритих дверей і т. д.

17. Сприяння обміну інформацією у процесі постійного навчання між місцевими та регіональними владами.

18. Забезпечення постійного обміну персоналом між адміністраціями місцевого та регіонального рівнів.

19. Проведення семінарів і майстер-класів для адміністрації на місцевому та регіональному рівнях.

20. Просування і публікація результатів вдалого минулого досвіду.

21. Проведення «Аудитів потреб навчання» на місцевому та регіональному рівнях.

22. Розроблення брошур, буклетів та інших рекламних матеріалів.

23. Розроблення і доступність модульного навчання, курсів з отриманням ступеня, навчання в магістратурі та аспірантурі.

24. Складання реєстрів потенційних проектів розвитку регіональної економіки, соціальної сфери, а також проектів із захисту навколишнього середовища.

25. Популяризація культурної спадщини регіонів, а також розкриття нових обріїв для проживаючих там людей.

Додаток 2: Роль та значення бізнесу, комерції та індустрії у розвитку регіонів, що навчаються.

Розвиток регіонів, що навчаються, із застосуванням власної корпоративної методики, що включає наприклад:

- виявлення переваг для компанії і здійснення діяльності з урахуванням перших;
- підтримка стратегії розвитку «регіонів, що навчаються»;

- об'єднання власної стратегії розвитку зі стратегією регіонів, що навчаються;

- використання лейблу регіонів, що навчаються у вигляді маркетингового ходу;

- залучення людей до розвитку й поширення стратегії регіонів, що навчаються як частина програми з розвитку менеджменту;

- вкладення фінансових засобів у відповідності з отриманими вигодами від використання концепції регіонів, що навчаються;

- підтримка на регіональному рівні стратегії підвищення компетенції персоналу, здійснення інвестицій в майбутні і справжні проекти;

- заохочення творчості та інновацій як безпосереднього розвитку регіону;

- включення тем, пов'язаних з регіонами, що навчаються, у програму курсів з постійного вдосконалення для менеджерів та інших фахівців;

- участь у конференціях, семінарах і курсах, пов'язаних з регіональним розвитком;

- надання своїх приміщень та інших можливостей іншим організаціям в регіоні;

- зміцнення міжнародних зв'язків між регіонами і використання перших для розвитку торгівлі;

- забезпечення доступності інформації про менеджмент якості та експертизи регіонів, що навчаються для інших регіональних інститутів;

- забезпечення наочних матеріалів, що містять інформацію про регіони, що навчаються, а також забезпечення доступності іншої літератури для співробітників організації;

- забезпечення інформованості персоналу про стратегії та основні положення регіонів, що навчаються;

- стимулювання постачальників і споживачів до участі в розвитку регіонів, що навчаються;

- встановлення міцних зв'язків з місцевим та регіональним урядом.

Виконання місії організації, пов'язаної з соціальними обов'язками, за допомогою, наприклад:

- прийняття стратегії розвитку регіонів, що навчаються, яка покращує процес навчання;

- підтримка місцевих громадських організацій, залучених у процес навчання;

- стимулювання персоналу до прийняття стратегії підвищення активності громадян в регіонах, що навчаються;

- застосування елемента нових знань при поширенні інформації про культурні події в регіонах;

- врахування громадських вкладень у розробку стратегій постійного розвитку персоналу та виділення робочого часу на втілення цієї ідеї в життя;

- спонсорування регіональних заходів, пов'язаних з навчанням, зокрема, навчальні фестивалі та безпосередня участь у них;

- участь у таких подіях, як дні навчання на роботі;

- підтримка конкурсів, пов'язаних з навчанням.

Встановлення партнерських стосунків з місцевими навчальними закладами за допомогою, наприклад:

- участі в розробці разом з учнями схем з виховання, а також аналогічних схем з використанням новітніх технологій;
- забезпечення набуття робочого досвіду учнями;
- забезпечення відряджень для шкільного персоналу;
- упровадження схем подвійної співпраці з місцевими навчальними закладами;
- запрошення вчителів на курси розвитку менеджменту;
- забезпечення шкіл приміщеннями для їх безпосередньої діяльності;
- використання для своїх потреб шкільних творчих і дизайнерських розробок;
- стимулювання співробітників до взяття на себе обов'язків шкільних керівників і членів шкільної ради.
- Дозволу на використання приміщень компанії для тренінгів.

Встановлення партнерських відносин з університетами шляхом, наприклад:

- розробки і проведення курсів, відповідних програми сталого розвитку організації, в стінах самої організації;
- стимулювання персоналу до отримання вищих наукових ступенів;
- запуску дослідних проектів і проектів з розвитку чогонебудь, відповідних потребам компанії;
- обміну персоналом між університетами та компанією;
- забезпечення працевлаштування студентів;
- надання приміщень, ресурсів і обмін досвідом.

Додаток 3. Роль і значення шкіл у розвитку регіонів, що навчаються:

1. Встановлення міцних зв'язків з товариствами, до яких вони належать, будучи частиною стратегії регіонів, що навчаються.
2. Поширення інформації про «Регіони, що навчаються» серед своїх партнерів шляхом розсилання інформаційних листів та іншої літератури.
3. Участь в якості посередника між місцевою владою і своїми партнерами при обговоренні питань, пов'язаних з регіонами, що навчаються.
4. Надання класів та лабораторій для проведення різних заходів міста, що навчаються.
5. Встановлення партнерських стосунків з місцевими промисловими підприємствами як частини стратегії партнерства міст, що навчаються.
6. Залучення до роботи керівників з числа членів суспільства у відповідності з виховною стратегією міст, що навчаються.
7. Включення послуг, які надаються товариством, у свій навчальний план в якості однієї з найважливіших його частин.
8. Прийняття активної участі в розбудові регіональної «стратегії активних громадян» в якості організатора та учасника.

9. Впровадження ідей співробітників і учнів в розвиток регіонів, що навчаються.

10. Направлення своїх співробітників і учнів в інші школи, як національного рівня, так і міжнародного, для вирішення регіональних проблем.

11. Просування як частини стратегії регіонів, що навчаються, проектів, пов'язаних із взаємодією домашнього навчання із загальним.

12. Використання знань, здібностей і талантів членів суспільства для збагачення освіти школярів.

13. Удосконалення стратегій, пов'язаних з консультуванням, від імені всього міста та підключення учнів і співробітників до проведення аналізу.

14. Отримання статусу представника в комітеті з розвитку регіонів, що навчаються.

15. Активну участь у розвитку стратегії регіонів, що навчаються, безпосередньо для шкіл.

16. Участь у різних місцевих заходах, пов'язаних з регіонами, що навчаються, наприклад, організація виставок на навчальних фестивалях.

17. Публікація у місцевих ЗМІ як засобу поліпшення регіонів, що навчаються, і створення власного іміджу.

18. Організація виставок робіт учнів у громадських місцях, таких як бібліотека, міські виставкові зали, ресторани, лікувальні заклади для створення іміджу регіонів, що навчаються, і просування інформації про них.

19. Проведення для членів товариства різних курсів, присвячених новітнім освітнім методам і шляхам навчання людей.

20. Включення інформаційних матеріалів міст, що навчаються, у програму Дня відкритих дверей для членів товариства.

21. Організація виставок інформаційних матеріалів, наприклад, розміщення плакатів у школах.

22. Включення інформації про регіони, що навчаються, у програму курсів для школярів, присвячених громадянству.

23. Участь у проектах із захисту навколишнього середовища, що є частиною діяльності всього регіону, що навчається.

24. Втілення в життя стратегій організацій, що навчаються, спільно з іншими інститутами регіонів, що навчаються.

25. Подання інформації про регіони у різні проекти, місії, а також про проведенні заходів як на національному рівні, так і за кордоном.

26. Надання допомоги у проведенні «Аудитів потреб навчання» в суспільстві від імені регіону, що навчається.

27. Участь у тих культурних заходах, що безпосередньо пов'язані зі стратегією регіонів, що навчаються.

27. Активна пропаганда переваг і задоволення, одержаних від навчання всього суспільства.

29. Включення тем, пов'язаних з регіонами, що навчаються, у програми курсів підвищення кваліфікації для вчителів і різних категорій персоналу.

<http://edurt.ru/index.php?rubrika=339&type=1&lang=1>

ПЕКІНЬСКА ДЕКЛАРАЦІЯ З ПРОБЛЕМ РОЗВИТКУ МІСТ, ЩО НАВЧАЮТЬСЯ*

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

International Conference
on Learning Cities
Beijing - 2013

**Навчання упродовж усього життя:
сприяння інклюзії, процвітання
і стійкому розвитку міст**

Ми, учасники Міжнародної конференції з міст, що навчаються, організованої спільно ЮНЕСКО, Міністерством освіти Китаю і урядом Пекіна (Пекін, 21-23 жовтня 2013), заявляємо наступне:

Ми визнаємо, що живемо у складному світі, що швидко змінюється, де соціальні, економічні і політичні норми постійно переглядаються. Економічне зростання і зайнятість, урбанізація, демографічні зміни, науково-технічний прогрес, культурна різноманітність, а також необхідність забезпечення безпеки людини і суспільства – це лише деякі з викликів, що стосуються питань управління суспільством і забезпечення його стійкості.

Ми підтверджуємо, що в цілях розширення прав і можливостей громадян (під якими ми розуміємо усіх жителів міст і членів співтовариств) ми повинні прагнути до забезпечення їх доступу до широкого спектру можливостей для навчання упродовж усього життя.

Ми переконані в тому, що навчання покращує якість життя, дає громадянам можливість передбачати нові виклики і знаходити відповіді на них, а також допомагає формуванню суспільства, якість і стійкість якого знаходяться на більш високому рівні.

Ми визнаємо, що концепція навчання упродовж усього життя не нова; вона є невід'ємною частиною людського розвитку і має глибокі корені в усіх культурах і цивілізаціях.

Ми вважаємо, що навчання упродовж усього життя забезпечує соціальні, економічні і культурні блага окремим учням і суспільствам, а тому має бути одним з головних завдань міст, регіонів, націй і міжнародного співтовариства.

Ми визнаємо, що більшість населення світу нині мешкають в містах і передмістях і що ця тенденція посилюється. У зв'язку з цим міста і передмістя грають все більшу роль в національному і глобальному розвитку.

Ми визнаємо, що співтовариства, міста і регіони, що навчаються, є основою стійкого розвитку.

Ми згодні з тим, що міжнародні і регіональні організації, а також національні уряди грають життєво важливу роль в розвитку співтовариств, що навчаються. Проте, ми усвідомлюємо, що вони повинні спиратися на субнаціональні регіони, міста і усі види співтовариств.

Ми знаємо, що міста відіграють важливу роль в сприянні соціальній інклюзивності, економічному зростанню, громадській безпеці і охороні довкілля. Тому вони повинні розробляти і втілювати в життя стратегії, які сприяють навчання упродовж всього життя і стійкому розвитку.

Ми визнаємо, що міста розрізняються за своїм культурним і етнічним складом, спадщиною і соціальною структурою. Проте, багато характеристик міста, що навчається, є загальними для усіх. Місто, що навчається, мобілізує людські та інші ресурси, щоб сприяти інклюзивному навчання від базового до вищого; він відроджує навчання в сім'ях і співтовариствах; він допомагає робочій підготовці і навчання на робочому місці; він розширює можливості використання сучасних технологій навчання; він підвищує якість навчання; він сприяє формуванню культури навчання упродовж усього життя. Ми уявляємо собі час, коли місто, що навчається, забезпечуватиме сприяння розширенню індивідуальних прав і можливостей, зміцненню соціальної згуртованості і виховання активної громадянської позиції, сприяючи економічному і культурному процвітання і закладаючи основи стійкого розвитку.

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Ми беремо на себе зобов'язання зробити наступні дії, що здатні перетворити наші міста:

1. Розширення індивідуальних прав і можливостей і сприяння соціальній згуртованості.

У сьогоденні містах розширення індивідуальних прав і можливостей і соціальна згуртованість мають вирішальне значення для благополуччя громадян, активізації їх участі в житті суспільства, їх спілкуванню один з одним, підвищенню їх довіри і громадянської активності. Для того, щоб громадяни могли передбачати нові виклики, пов'язані з урбанізацією і знаходити відповіді на них, міста повинні надавати велике значення розширенню індивідуальних прав і можливостей і соціальної згуртованості.

З метою розвитку міст, що навчаються, ми підтримуємо розширення індивідуальних прав і можливостей і соціальну згуртованість наступним шляхом:

- забезпечення для кожного громадянина мож-

* Прийнята на Міжнародній конференції з міст, що навчаються, Пекін, Китай, 21-23 жовтня, 2013 р.
Неофіційний переклад Олени Луговцової.

Джерело: http://www.dvv-international.de/files/beijing_declaration_en.pdf

ливості оволодіння грамотністю і іншими базовими навичками;

- заохочення людей і надання їм можливості брати активну участь у громадському житті свого міста;
- забезпечення гарантії гендерної рівності;
- створення безпечного, гармонійного й інклюзивного співтовариства.

2. Сприяння економічному розвитку й розвитку культури.

Якщо економічний розвиток грає засадничу роль в підвищенні рівня життя і забезпеченні економічного здоров'я міст, то культурне процвітання є потужним чинником дії на якість життя. Культура, яка вміщує в себе знання, сенси і цінності, визначає спосіб життя людей і їх взаємодії в суспільстві.

В цілях розвитку міст, що навчаються, ми будемо сприяти економічному розвитку і розвитку культури наступним шляхом:

- стимулювання інклюзивного і стійкого економічного зростання;
- скорочення долі громадян, що живуть в убогості;
- забезпечення можливостей працевлаштування для усіх громадян;
- активна підтримка науки, технологій і інновацій;
- забезпечення доступу до різних культурних заходів;
- заохочення участі в заходах, пов'язаних з дозвіллям і фізичним відпочинком.

3. Сприяння стійкому розвитку.

В інтересах майбутньої життєздатності суспільства природні ресурси необхідно використати таким чином, щоб забезпечити високу якість життя майбутніх поколінь. Стійкий розвиток не може бути досягнуто тільки шляхом технологічних рішень, політичних правил або податкових стимулів. Воно вимагає корінної зміни мислення і вчинків. Необхідним кроком на шляху до цих змін являється безперервне навчання. В цілях розвитку міст, що навчаються, ми будемо сприяти стійкому розвитку наступним шляхом:

- зниження негативної дії господарської і іншої антропогенної дії на природне середовище;
- охорона довкілля і підвищення якості міського життя;
- сприяння стійкому розвитку через активне навчання у будь-якому середовищі.

4. Сприяння інклюзивному навчанню в системі освіти.

Усі громадяни, незалежно від здібностей, статі, гендерної ролі, соціального походження, мови, етнічної приналежності, релігії або культури, повинні мати рівні можливості для навчання. Виключення людини з системи освіти може підірвати можливості для її розвитку як особи і члена свого співтовариства.

В цілях розвитку міст, що навчаються, ми будемо сприяти інклюзивному навчанню в системі утворення наступним шляхом:

- розширення доступу до дошкільного виховання і освіти;
- розширення доступу до формальної освіти від початкового до вищого ступеня;
- розширення доступу до освіти дорослих, техніч-

ної і професійної освіти і підготовки, а також охоплення цими формами навчання;

- підвищення гнучкості систем навчання упродовж усього життя в інтересах;
- надання різних можливостей для навчання і оволодіння широким діапазоном навичок;
- надання підтримки маргіналізованим групам, у тому числі сім'ям мігрантів, в цілях забезпечення їх доступу до освіти.

5. Відродження навчання в сім'ях і громадах.

Навчання упродовж всього життя не обмежується рамками освіти або бізнесу. Воно пронизує усе життя міста. У більшості суспільств сім'я є середовищем особливо важливим для навчання. Навчання в сім'ї і місцевих громадах формує соціальний капітал, підвищує якість життя. В цілях розвитку міст, що навчаються, ми будемо відроджувати навчання в сім'ях і місцевих громадах наступним шляхом:

- створення простору для навчання в громадах і забезпечення ресурсів для навчання в сім'ях і громадах;
- забезпечення за допомогою консультацій, відповідності громадських програм освіти і навчання потребам усіх громадян;
- мотивація громадян бути активними у сімейному й суспільному навчанні; особливої уваги вимагають соціально-уразливі групи, наприклад нужденні сім'ї, мігранти, люди з обмеженими можливостями, меншини і особи третього віку, що навчаються;
- визнання історії і культури громад, а також шляхів навчання і оволодіння знаннями, які використовуються корінними народами, в якості унікальних і цінних ресурсів.

6. Сприяння робочій підготовці й навчанню на робочому місці.

У зв'язку з глобалізацією, технічним прогресом і зростанням економіки, яка базується на знаннях більшості дорослого населення, необхідно регулярно удосконалювати свої знання і навички. Опанувати культуру навчання повинні, у свою чергу, приватні і державні організації. В цілях розвитку міст, що навчаються, ми будемо сприяти робочій підготовці і навчанню на робочому місці наступним шляхом:

- сприяння становленню державних і приватних організацій в якості організацій, що навчаються;
- забезпечення всім економічно активним членам суспільства, у тому числі трудящим з числа мігрантів, доступу до широкого спектра можливостей для навчання;
- заохочення працевластуваних і профспілок до підтримки навчання на робочому місці;
- надання відповідних можливостей для навчання безробітної молоді і дорослим.

7. Розширення використання сучасних освітніх технологій.

Інформаційні і комунікаційні технології (ІКТ), зокрема, Інтернет, відкрили нові можливості для навчання і освіти. Сучасним містам належить надавати усім громадянам можливості для використання цих технологій в інтересах навчання і розширення свого потенціалу.

В цілях розвитку міст, що навчаються, ми розширимо використання сучасних технологій навчання наступним шляхом:

- розробка політики, що сприяє використанню ІКТ в навчанні;
- підготовка адміністраторів, учителів і інших працівників сфери освіти в області використання технологій, які сприяють ефективності навчання;
- розширення доступу громадян до засобів і навчальних програм на базі ІКТ;
- розробка якісних ресурсів електронного навчання.

8. Підвищення якості навчання.

Політика і практика навчання упродовж всього життя не повинні обмежуватися збільшенням числа учасників програм. У багатьох містах число людей, охоплених освітою і навчанням, не дорівнює числу тих, хто зумів оволодіти актуальними навичками і компетенціями універсального характеру. Отже, первинне значення має якість. Зокрема, існує гостра необхідність у формуванні навичок, цінностей і життєвих установок, які дозволять людям долати релігійні, мовні і культурні відмінності, мирно співіснувати і відкривати для себе загальні людські, моральні і етичні принципи.

В цілях розвитку міст, що навчаються, ми надаємо велике значення підвищенню якості навчання наступним шляхом:

- сприяння концептуальному переходу від викладання до навчання, від простого придбання інформації до навичок творчості і навчання;
- підвищення інформованості про загальні моральні, етичні й культурні цінності разом із заохоченням терпимості до відмінностей;
- залучення відповідним чином підготовлених адміністраторів, учителів і інших працівників сфери освіти;
- створення сприятливих умов для навчання, при яких учні відчувають себе відповідальними за своє навчання;
- надання підтримки учням з особливими потребами, зокрема тим, хто стикається з труднощами в навчанні.

9. Сприяння формуванню культури навчання упродовж усього життя.

Більшість людей сьогодні мають можливість відчувати відмінності між тим чи іншим навчальним середовищем. Коли місто високо цінує результати навчання у будь-якому середовищі, винагороджує їх і віддає їм належне, то це зміцнює позиції учнів в суспільстві і мотивує їх на подальше навчання. Ця мотивація має бути підкріплена наданням усебічної інформації і консультаціями для допомоги людям в усвідомленому виборі навчання.

В цілях розвитку міст, що навчаються, ми будемо прагнути до зміцнення динамічного розвитку культури навчання упродовж усього життя наступним шляхом:

- визнання ролі ЗМІ, бібліотек, музеїв, релігійних організацій, спортивних і культурних центрів, громадських центрів, парків і інших місць в якості місць для навчання;
- організація і підтримка громадських заходів, спрямованих на заохочення і популяризацію навчання;
- надання необхідної інформації, рекомендацій і підтримки усім громадянам, стимулювання використання ними різних можливостей для навчання;
- визнання важливості навчання в неофіційному і неформальному середовищі, створення систем, які визнають і заохочують усі форми навчання.

10. Зміцнення політичної волі й прихильності.

Успішне створення міста, що навчається, вимагає сильної політичної волі і прихильності. Політики і адміністратори несуть основну відповідальність за використання політичних ресурсів в інтересах реалізації концепції міст, що навчаються.

В цілях розвитку міст, що навчаються, ми будемо зміцнювати політичну волю і прихильність наступним шляхом:

- демонстрація сили політичного керівництва і забезпечення твердої прихильності справі перетворення наших міст в ті, що навчаються;
- розробка і реалізація ґрунтовних інтерактивних стратегій заохочення навчання на протязі усього життя;
- послідовний моніторинг прогресу в створенні міст, що навчаються.

11. Вдосконалення управління й участі усіх зацікавлених сторін.

Усі верстви суспільства повинні грати ключову роль в процесі навчання і освіти й приймати участь в побудові створення міст. Проте, зацікавлені сторони і громадяни будуть більш активно вносити свій вклад в створення міст, що навчаються, якщо рішення прийматимуться на інтерактивній основі.

У цілях розвитку міст, що навчаються, ми будемо покращувати управління і участь усіх зацікавлених сторін наступним шляхом:

- створення міжгалузевих координаційних механізмів залучення урядових і
- неурядових організацій і приватного сектора до створення міст, що навчаються;
- розвиток двосторонніх або багатосторонніх партнерських зв'язків між галузями в цілях спільного використання ресурсів і розширення можливостей для навчання;
- заохочення усіх зацікавлених сторін до забезпеченню можливостей для якісного навчання і свого власного неповторного внеску у розвиток міст, що навчаються.

12. Активізація залучення й використання ресурсів.

Міста і суспільства, що перейшли до навчання упродовж всього життя, характеризуються значними покращеннями у сфері охорони здоров'я, економічним зростанням, зниженням злочинності і збільшенням демократичної участі громадян. Ці розширені переваги навчання протягом усього життя служать переконливими аргументами в користь збільшення інвестицій в створенні міст, що навчаються.

В цілях розвитку міст, що навчаються, ми будемо стимулювати залучення і використання ресурсів наступним шляхом:

- заохочення більших інвестицій в навчання упродовж всього життя з боку
- уряду, громадянського суспільства, організацій приватного сектора і фізичних осіб;
- ефективного використання навчальних ресурсів усіх зацікавлених сторін і розробка інноваційних механізмів фінансування для підтримки навчання упродовж всього життя;
- усунення структурних бар'єрів для навчання,

введення фінансової політики в інтересах незаможних і надання різних видів підтримки незахищеним групам населення;

- заохочення громадян добровільно вносити свій вклад за допомогою своїх талантів, умінь, знань і досвіду;

- заохочення обміну ідеями, досвідом і передовою практикою між організаціями в різних містах.

ЗАКЛИК ДО ДІЙ

Численні населені пункти й території вже ідентифікують себе як міста чи регіони, що навчаються. Вони прагнуть отримати вигоду з міжнародного діалогу з питань політики, прикладних досліджень, створення потенціалу і взаємного навчання для впровадження успішного досвіду на благо розвитку навчання упродовж всього життя. У зв'язки з цим,

1. Ми закликаємо ЮНЕСКО створити глобальну мережу міст, що навчаються, щоб підтримати і прискорити практику реалізації навчання протягом всього життя в громадах світу. Ця мережа повинна сприяти розвитку діалогу з питань політики, взаємному обміну досвідом між містами-членами мережі й зміцненню зв'язків і партнерства, забезпечуючи розвиток потенціалу й розробку засобів для заохочення і визнання прогресу.

2. Ми закликаємо міста й регіони всього світу приєднатися до цієї мережі в інтересах розробки і реалізації у себе стратегії безперервного навчання.

3. Ми закликаємо міжнародні і регіональні організації стати активними партнерами в цій мережі.

4. Ми закликаємо національну владу заохочувати місцеві юрисдикції в інтересах створення міст, що навчаються, регіонів і співтовариств, а також брати участь у міжнародних заходах по взаємному навчанню.

5. Ми закликаємо фонди, приватні корпорації та організації громадянського суспільства стати активними партнерами глобальної мережі міст, що навчаються, спираючись на досвід накопичений ініціативами приватного сектора.

ПОДЯКИ

Ми вдячні китайському Міністерству освіти і Пекінському муніципальному уряду за гостинність і керівництво в спільній організації цієї конференції. Ми також визнаємо досягнення Пекінського муніципального уряду в перетворенні китайської столиці в місто, що навчається.

Ми дякуємо Міністерству освіти Китаю, Національній комісії Китаю у справах ЮНЕСКО, FESTO Didactic, DWV International, Kings Group, Організації іbero-американських держав (OEI) і Швейцарському агентству з розвитку і співпраці (SDC) за фінансову підтримку делегатів з країн з низьким рівнем доходів.

КНИЖКОВА
ПОЛИЦЯ

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи : зб. наук. пр. Вип. 1 (10) / [редкол. : Л.Б. Лук'янова (голова) та ін.]; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. – Київ, 2015. –273 с.

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи: зб. наук. пр. Вип. 2 (11) / [редкол. : Л.Б. Лук'янова (голова) та ін.]; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України. – Київ, 2015. –247 с.

У 2015 р. вийшли друком два випуски збірника наукових праць – наукового фахового видання з педагогічних наук «Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи». Видання збірника започатковано у 2009 р. за ініціативи співробітників відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України. У збірниках опубліковано результати наукових досліджень з проблеми освіти дорослих, зокрема змісту, напрямів її розвитку, порівняльного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду, філософських основ розвитку освіти дорослих. Особливу увагу приділено висвітленню особливостей підготовки педагогів на андрагогічних закладах, історико-педагогічному аспекту розвитку освіти дорослих, психологічним засадам неперервної освіти, менеджменту освіти дорослих.

Збірник розрахований на широке коло читачів – педагогів-практиків, науковців, студентів вищих навчальних закладів, аспірантів, докторантів, і всіх, хто цікавиться андрагогічною проблематикою в освіті.

З 2013 р. наукова рада збірника має міжнародний склад.

Збірник внесено до Міжнародного ISSN-реєстру (номер ISSN 2308-6386). Видання індексується Google Scholar (Google Scholarпрофіль: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=f0VUGP4AAAAAJ&hl=en>).

Архів номерів збірника наукових праць «Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи» розміщено за посиланням:

<http://olgabanit.wix.com/osvitadoroslyh>

У ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ РОЗПОЧАЛАСЬ РОБОТА НАД ПРОЕКТОМ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ ОСВІТИ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2018–2022 РОКИ

Катерина Кучина

к. п. н., виконавчий директор Навчально-методичного центру освіти дорослих Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Б.Хмельницького

Анастасія Ткаченко

м. н. с. Навчально-методичного центру освіти дорослих Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Б.Хмельницького

Розробка ефективної Програми розвитку освіти Запорізької області на 2018–2022 роки можлива за умови консолідації зусиль менеджменту освітньої політики регіону, органів самоврядування, представників громадських організацій, провайдерів та користувачів освітніх послуг у сфері формальної і неформальної освіти. З цією метою 16 травня 2016 року в Запорізькій обласній раді відбувся брифінг для мас-медіа області на тему «Регіон, що навчається, як механізм реалізації концепції «Освіта впродовж життя». Ініціатором брифінгу виступив Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького. Для обговорення перспективних напрямів розвитку системи освіти, орієнтованої на європейські стандарти навчання, зібрались представники громадськості, органів місцевого самоврядування і навчальних закладів регіону.

Директор Департаменту освіти і науки Запорізької обласної державної адміністрації Тетяна Озерова виступила модератором брифінгу і зазначила, що для розробки ефективної Програми розвитку освіти Запорізької області на 2018–2022 роки необхідно визначити основні напрями розвитку освіти з урахуванням викликів сьогодення щодо зміни пріоритетів регіону з індустріального на освітній розвиток. Програма повинна бути направлена на структурний та якісний розвиток освітньої мережі навчальних закладів усіх типів та форм власності; сприяти розбудові інноваційних моделей розвитку освіти на основі концепції гуманізації, відкритої освіти та компетентнісного підходу; пошуку і реалізації сучасних ефективних моделей виховання тощо.

Представники органів місцевого самоврядування виявили особливу зацікавленість темою брифінгу, оскільки, у зв'язку з закриттям більшості промислових підприємств Запорізької області загострилася проблема соціально-економічного розвитку регіону. За таких умов визначальним факто-

ром розвитку і конкурентоспроможності області стає система освіти, від якої залежить швидкість і ефективність сталого розвитку суспільства. Як зазначив заступник голови Запорізької обласної державної адміністрації Едуард Гупнін, особливої уваги потребує реформування професійно-технічної школи, інтернатних закладів та ВНЗ. Сьогодення вимагає зважених рішень, а ініціатива МДПУ ім. Б. Хмельницького актуальна в руслі означеної проблеми. Від імені всього депутатського корпусу заступник голови Запорізької обласної ради Владислав Марченко гарантував підтримку освітніх ініціатив та сприяння у консолідації зусиль всіх зацікавлених осіб.

Член постійної комісії з гуманітарних питань Запорізької обласної ради Віктор Романов звернув увагу присутніх, що освітня інфраструктура регіону має бути доступною і для задоволення освітніх потреб осіб з інвалідністю, тому зусилля мають бути спрямовані на створення сприятливих психолого-педагогічних умов для реалізації прав інвалідів на здобуття освіти відповідно до психічних та фізичних можливостей особистості.

Сучасні проблеми в освіті накопичувались декілька десятиліть і для здійснення реформ необхідним є перспективне бачення подальшого розвитку всіх ланок освіти – зазначив голова постійної комісії з гуманітарних

питань Запорізької обласної ради, ректор Таврійського державного агротехнологічного університету Володимир Кірючев. У зв'язку з цим, слід уважно проаналізувати тенденції в демографії, економіці та інших сферах життя і, виходячи з цього, будувати ефективну систему освіти на всіх рівнях. До того ж, як підкреслила заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів Мелітопольської міської ради Світлана Бойко, постає потреба впровадження кращих світових практик та міжнародного досвіду в сучасну систему освіти. Так, виконавчий комітет Мелітопольської міської ради вже подав заявку до Глобальної мережі ЮНЕСКО міст, що навчаються.

Активну участь у брифінгу взяли експерти в сфері освіти дорослих. Зокрема, провідний науковий співробітник Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України Олена Волярська акцентувала, що важливою умовою підвищення ефективності регіонального управління освітою є розуміння представниками державних органів влади пріоритетних напрямів модернізації освіти дорослих, усвідомлення, що запорукою регіонального економічного розвитку є освіта дорослих. У свою чергу, директор Представництва Інституту міжнародного співробітництва Німецької асоціації народних університетів DWI International в Україні Олег Смірнов зауважив, що створення центрів освіти дорослих є обов'язковим складником розвитку регіональної інфраструктури. Саме центри освіти дорослих мають стати координаторами налагодження зв'язку для важливих регіональних акторів (професійні спілки, районні адміністрації, комунальні об'єднання, підприємці та ін.) та можуть аналізувати сучасні освітні потреби регіону, планувати та координувати заходи, спрямовані на розвиток регіону, який навчається.

Європа вже має 20-річний досвід практичної реалізації Концепції «Регіон, що навчається». Ректор Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького Валентин Молодиченко відзначив, що вирішальним чинником реалізації вказаної концепції для Запорізької області є можливість мо-

білізації освітнього сектора в якості ресурсу для соціально-економічної стабільності і стійкого розвитку регіону. Визнаючи важливість освіти впродовж життя, як запоруки соціального і економічного розвитку суспільства, науковці університету стали ініціаторами проекту прикладного дослідження «Розробка концепції регіону, що навчається, як підґрунтя ефективної регіональної освітньої політики (на прикладі Запорізької області)» за рахунок коштів державного бюджету. До складу виконавців проекту входять досвідчені науковці Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, Бердянського державного педагогічного університету, Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти та Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України. Серед основних завдань проекту:

- виявити культурно-освітні потреби громадян та рівень їх задоволення, умови і перспективи розвитку ринку освітніх послуг Запорізького регіону;
- обґрунтувати структуру та зміст освітніх програм, їх відповідність культурно-освітнім потребам населення і запитам роботодавців у Запорізькій області;
- виявити та залучити до партнерства основних провайдерів ринку освітніх послуг;
- теоретично обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити Концепцію регіону, що навчається (на прикладі Запорізької області).

У результаті виконання проекту планується теоретично обґрунтувати та розробити концептуальні засади регіональної освітньої політики України у сучасних соціально-економічних умовах на прикладі Запорізької області як регіону, що навчається. Це уможливить втілення в життя стратегії, спрямованої на популяризацію навчання впродовж життя для мешканців регіону та сталий розвиток Запорізької області. Керівник проекту, проректор з наукової роботи МДПУ ім. Б. Хмельницького Сергій Прийма висловив переконання, що розробка і впровадження Концепції регіону, що навчається, сприятиме створенню й розвитку ментальної спільноти на основі використання об'єднаного потенціалу матеріальних, трудових, організаційно-управлінських і фінансових ресурсів регіону шляхом формування стимулюючого освітнього середовища для різних категорій і вікових груп населення Запорізького регіону.

Важливим фактором при розробці Програми розвитку освіти Запорізької області на 2018–2022 роки є

думка громади щодо освітніх потреб. Зважаючи на сказане, в рамках проекту Центром соціологічних досліджень МДПУ ім. Б.Хмельницького у травні 2016 року було проведено опитування серед мешканців Запорізької області за темою «Пріоритетні напрями розвитку освіти в Запорізькому регіоні», з результатами якого учасників брифінгу ознайомив старший науковий співробітник Андрій Орлов. Результати соціологічного опитування засвідчують, що:

46,7 % респондентів найвагомішою причиною для навчання визначили «отримання знань, необхідних для кар'єрного зростання»;

16,6 % – серед недоліків сучасної освітньої системи назвали «низьку якість освіти»;

про наявність бажання вчитися висловились 61,1 % молоді, 50 % респондентів середнього віку, 33 % – третього віку;

54 % – «за» навчання у системі формальної освіти.

Опитування дозволило виявити бачення щодо сучасного стану освітньої галузі в регіоні, її основні переваги і недоліки, визначити перспективні напрями розвитку освітніх послуг, можливості залучення неформальної системи здобуття освіти тощо.

За підсумками обговорення учасники брифінгу «Регіон, що навчається, як механізм реалізації концепції «Освіта впродовж життя» ухвалили резолюцію, в якій визначили пріоритетні напрями з підготовки проекту Програми розвитку освіти Запорізької області на 2018–2022 роки з урахуванням основних положень концепції регіону, що навчається, а саме:

1. Забезпечення широкого доступу до інформації про освітній потенціал області.
2. Організація спеціальної підготовки суб'єктів регіонального освітньої політики.
3. Організація широкої міждисциплінарної, міжгалузевої і міжсекторальної дискусії про роль і значення

регіональної освітньої політики у вирішенні завдань сталого розвитку окремих регіонів і України в цілому.

4. Забезпечення широкої кооперації між освітніми та громадськими організаціями, державними і приватними структурами для створення єдиної інформаційної мережі освіти упродовж життя, у т.ч. освіти дорослих в Україні.

5. Стимулювання розвитку соціального партнерства за допомогою встановлення постійних зв'язків між різними установами та організаціями формального і неформальної освіти дорослих.

6. Розширення волонтерського руху в області неформальної освіти упродовж життя.

7. Розробка і реалізація концепції «Регіон, що навчається» для Запорізької області.

8. Створення експериментальних ресурсних центрів з проблем управління освітнім регіональним розвитком.

Для реалізації вказаних напрямів рекомендовано врахувати основні положення Концепції «Регіон, що навчається» у т.ч. такі фактори як: доступність і взаємозв'язок різних рівнів і форм освіти; ідентифікація освітніх потреб жителів регіону; зв'язок з регіональним контекстом; кооперація і співпраця між усіма учасниками процесу регіонального розвитку, спільне використання ресурсів; постійний діалог і використання механізмів зворотного зв'язку при розробці і реалізації регіональних програм і стратегій розвитку.

Учасники брифінгу засвідчили свою підтримку і готовність консолідувати зусилля з метою підготовки Програми розвитку освіти Запорізької області на 2018–2022 роки та дійшли висновку, що найціннішим ресурсом краю є люди, тому найважливішим чинником сталого економічного розвитку і демократичного суспільства є освічені громадяни.

КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ В ОСВІТІ ДОРΟΣЛИХ: НОВІ ВИКЛИКИ І НОВІ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ УКРАЇНИ

Олена Аніщенко

д. п. н., професор, завідувач відділу андрагогіки
Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України

13-15 червня 2016 р. у Києві за ініціативи DWI International в Україні, підтримки Української Асоціації освіти дорослих, ICAP «Єднання» відбувся семінар «Компетентності фахівців в освіті дорослих». Семінар організовано в рамках проекту «Професіоналізація освіти дорослих в Україні».

Для України актуальність формування й розвитку компетентностей фахівців у формальній і неформальній освіті дорослих передусім зумовлена недостатністю й недосконалістю нормативно-правової й наукової, навчально-методичного забезпечення освіти різних категорій дорослих, відсутністю кваліфікаційних стандартів фахівців, які працюють з дорослими, нерозробленістю механізмів сертифікації надання освітніх послуг у секторі неформальної освіти дорослих, недостатністю зорієнтованості на потреби ринку праці, слабкістю соціального партнерства та ін. Існує нагальна потреба у забезпеченні якості освіти різних категорій дорослого населення, що, у свою чергу, актуалізує нагальність підготовки досвідченого висококваліфікованого педагогічного персоналу, який має відповідну професійну підготовку. Педагогічні працівники, які навчають дорослих і працюють з ними, окрім глибоких знань у предметній сфері, повинні володіти спеціальними знаннями та якостями, бути компетентними у своїй справі. Отже, актуальності набуло розроблення нових і вдосконалення наявних навчальних програм, їх методичного забезпечення для підготовки просвітянців дорослих у форматі формальної, неформальної освіти, а також програм для ВНЗ у контексті неперервної освіти; розроблення державного освітнього стандарту вищої освіти за спеціальністю «Андрагогіка», пакету документів щодо введення спеціальності «Андрагогіка» до переліку спеціальностей і її науково-методичного забезпечення, а в майбутньому – введення професії «андрагог» до класифікатора професій України.

Тематичну спрямованість семінару окреслено питаннями професійної підготовки фахівців для освіти дорослих. На семінарі йшлося про ідентифікацію ролі викладача дорослих, базові й специфічні компетенції андрагога,

визначення й оцінювання компетенцій, особливості групової динаміки, європейський досвід розроблення та впровадження стандартів викладача дорослих (андрагога) різних рівнів та ін. Особливо цінною була візуалізація «шляху» просування професії «андрагог», включеної зокрема до системи кваліфікацій Республіки Естонія, розроблення й упровадження стандарту професії викладача дорослих (з 2000-х років), ініціатив Естонської Асоціації андрагогів (викладачів для дорослих) «Andras» («AEAE Andras») щодо сертифікації і присвоєння кваліфікації викладача дорослих (шляхом створення в Асоціації спеціального комітету, до складу якого увійшли провідні фахівці, експерти з освіти дорослих) та ін. Презентований естонський досвід є своєрідним дороговказом для Української Асоціації освіти дорослих (офіційний сайт: www.uaod.org.ua), яка у червні 2016 р. увійшла до складу Європейської Асоціації освіти дорослих.

Інноваційний за змістом і формою організації семінар підготовлено і проведено Ларисою Йогі – доктором педагогічних наук, професором, завідувачем кафедри освіти впродовж життя (Талліннський університет, Естонська Республіка). Науковець є визнаним фахівцем у галузі освіти дорослих (експерт освітніх програм Європейського Союзу, співкерівник мережі ESREA «Професійний розвиток тренерів і фахівців для дорослих», член Міжнародного товариства з порівняльних досліджень в освіті дорослих, член Ради з освіти дорослих Естонії, член робочої групи з розроблення кваліфікаційного стандарту педагога для дорослих в Естонії та ін.).

У семінарі взяли участь фахівці у галузі освіти різних категорій дорослих в Україні. Серед них – представники установ галузевих академій наук України (Олена Аніщенко, Маргарита Араджіоні, Наталія Синицина, Тамара Сорочан, Дарія Титаренко), Інституту підготовки кадрів ДСЗУ (Юрій Маршавін), громадських організацій і навчальних закладів: Сумського державного університету (Юрій Петрушенко), Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (Катерина Кучина), Житомирського державного університету імені Івана Франка (Олександра Дубасенюк), Училища професійної підготовки пенітенціарного персоналу Державної пенітен-

ціарної служби України (Олег Дука), ГО «Поклик покоління» (Ірина Мельниченко), DVV International в Україні (Аніта Якобсоне, Олег Смірнов, Марія Милогородська, Олексій Лихогод, Олена Шумська).

Співпрацю учасників було організовано у форматі інноваційного навчально-просвітницького діалогу, який став уособленням гармонійного поєднання неформального навчання, удосконалення знань і професійної майстерності педагогічного персоналу, передачі досвіду й зв'язку поколінь, а також різнобічного спілкування. Семінар став інтерактивним майданчиком для особистісного й професійного зростання представників формального і неформального секторів освіти дорослих в Україні, набуття вмінь і навичок, здобуття знань з метою їх використання у подальшій практичній діяльності у галузі освіти різних категорій дорослих.

БУЧАНСЬКИЙ ЦЕНТР ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ: ІСТОРІЯ ЇХ УСПІХІВ

Оксана Сімороз

Директор Бучанського
центру освіти дорослих «Логос»

«Чого б ти не навчався, ти навчаєшся
для себе...»

Петроній

В Україні чимало людей, які, виходячи на пенсію чи стикаючись із життєвими труднощами, не в силах подужати їх самотужки, то ж замикаються на своїх проблемах, втрачають віру у власне майбутнє і в успіх. Подолати це допомагають нові знання.

На підставі угоди про партнерство і наміри про співробітництво між Бучанською міською радою відділом освіти Бучанської міської ради та Представництвом Німецької Асоціації народних університетів в Україні **DVV International** на базі Бучанської спеціалізованої загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №5 з поглибленим вивченням іноземних мов відкрився Бучанський центр освіти дорослих «Логос».

Підтримку у відкритті центру було надано Представництвом німецької (неурядової) організації «Німецьке об'єднання народних університетів» (DVV International). Метою Бучанського центру освіти дорослих «Логос» стала допомога людям змінювати своє життя на краще, створюючи їм для цього сприятливі умови для постійного здобуття ними нових знань, умінь, і навичок, незалежно від місця проживання, матеріального і соціального стану.

Основними напрямками діяльності Центру є:

- освіта молодих і дорослих - основний компонент освіти, який грає ключову роль у професійній, культурній та науковій освіті, а також в процесі Освіти протягом усього життя в цілому;
- освітні програми, які забезпечують молодих людей і дорослих життєво необхідними навичками, доповнюючи формальну освіту та навчання;
- любіювання ідей освіти дорослих і навчання протягом усього життя.

За перший рік роботи центру «Логос» навчальні курси відвідало 97 осіб. Було відкрито курси за запитами населення. Наслідком роботи стало створення громадської організації «Поклик поколінь» яка наданий час займається освітою дорослих та дітей, реалізуючи проекти направлені на освіту протягом життя у Бучанському та Ірпінському регіонах.

Головною ціллю проектів ГО «Поклик поколінь» стало забезпечення рівних можливостей доступу всіх верств дорослого населення Бучанського та Ірпінського регіонів до якісної професійної освіти і навчання впродовж життя шляхом неформальної освіти у Центрі освіти дорослих «Логос». Проекти направлені на надання освітніх послуг тим категоріям населення, які не мають можливості оплатити послуги викладача чи тренера, «прив'язані» через певні обставини до свого дому, а також тим мешканцям, які проживають в регіоні, і хочуть покращити старі чи здобути нові знання і уміння,

необхідні їм для покращення та реалізації своїх професійних можливостей.

Під час реалізації проектів реалізуються наступні цілі:

- надання систематичних додаткових освітніх послуг для молоді і дорослих, у тому числі – для найбільш незахищених верств населення Бучанського та Ірпінського регіонів;
- інформаційно-освітня діяльність для молоді та мешканців регіону з урахуванням їх потреб, а також навчання і покращення професійних умінь і навичок відповідно до характеру їх основної господарської діяльності (знання мов, знання ПК тощо);
- поширення набутого досвіду і знань через працевлаштування та само зайнятість слухачів

До проектної діяльності залучені викладачі, ініціативні і енергійні люди, які, пройшовши відповідні навчальні тренінги, не лише підтримують діяльність центру «Логос», але роблять освіту дорослих невід'ємною частиною стратегій розвитку громади. Мешканці регіону мають постійний доступ до навчання з метою здобуття і оновлення знань, умінь і навичок, необхідних для участі в житті громади, можливість навчання в місцях, які розташовані недалеко від їх місця проживання.

Центр освіти дорослих «Логос» став центром методом роботи якого є використання нових підходів до організації роботи у сфері сприяння розвитку освітніх послуг серед дорослих. Основним принципом такого комплексу є створення умов для вирішення проблем на конкретній території із залученням усіх зацікавлених сторін – місцевих жителів, державних і недержавних організацій, установ, комерційних структур тощо.

Напередодні відкриття Центру було вивчено та проаналізовано потреби жителів Бучанського та Ірпінського регіону у освітніх послугах, розповсюджено інформацію щодо тематики і термінів надання освітніх курсів, організовано аудиторію і відповідне приміщення. ГО «Поклик поколінь» проводилася тісна співпраця з місцевими органами влади, громадськими організаціями, іншими активними і діловими людьми, запрошувалися місцеві та регіональні засоби масової інформації для просвітницької роботи серед населення які містили інформацію про Центр освіти дорослих «Логос» та його мету, завдання та функції, інформували людей про навчальні курси за місцем проживання і можливість участі в них.

На сьогоднішній день із слухачами курсів підтримується постійний діалог метою якого є покращення умов викладання матеріалу для слухачів, поліпшення умов навчання та часу проведення курсів.

Під час проведення курсів проводиться вхідне та вихідне анкетування, яке дає підґрунтя для подальших коректив в навчальних програмах курсів та необхідності збільшення навчальних годин, тематики курсів за бажанням слухачів. Було цікаво дізнатися думку слухачів про викладачів курсів та пропозиції, щодо подальшого функціонування центру.

За період 2013-2015 року Центр відвідало 256 слухачів. Люди з цікавістю поставилися до ідеї створення центру. Відвідування занять було майже 100%. Серед слухачів курсів у процентному співвідношенні були задіяні:

- 38% молоді;
- 46% людей пенсійного віку ;
- 4% інвалідів;
- 12% непрацюючих .

Навчання проходить 2 рази на тиждень .

Викладачі центру намагаються зробити навчання цікавим і доступним, мотивують людей до отримання нових знань, які б покращили їх життя, дали можливість розвиватися та відчувати себе потрібними в суспільстві.

ГО «Поклик поколінь» та Бучанський центр освіти дорослих «Логос» планує розширити мережу освітніх курсів серед інших населених пунктів регіону, організацій, установ, підприємств, зацікавлених в розвитку освітніх та соціальних ініціатив не тільки в регіоні, а й за його межами.

Завдяки Бучанському центру освіти дорослих «Логос» мешканці регіону мають постійний доступ до навчання з метою здобуття і оновлення знань, умінь і навичок, необхідних для участі в житті громади, вони можуть отримати можливість навчання з використанням сучасних інформаційних технологій.

На базі центру функціонують курси:

- Курс «Друга іноземна мова англійська»
- Курс «Друга іноземна мова польська»
- Курс «Друга іноземна мова німецька»
- Курс «Рукоділля та декоративно –ужиткова творчість»
- Курс «Основи комп'ютерної грамоти»
- Курс психологічної підтримки населення «Життєдар»
- Курс «Основи медичних знань»
- Курс «Громадянська освіта»

Головна мета курсів «Друга іноземна мова (англійська, німецька, польська)» полягає у формуванні комунікативної компетенції, базою для якої є комунікативні уміння, сформовані на основі мовних знань і на-

вичок. Під час відвідування курсу слухачі отримують:

- уміння здійснювати спілкування (у монологічній і діалогічній формах);
- уміння розуміти зі слуху зміст автентичних текстів;
- уміння читати і розуміти автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту, розглядаючи їх як джерело різноманітної інформації і як засіб оволодіння нею;
- уміння здійснювати спілкування у писемній формі відповідно до поставлених завдань;
- уміння адекватно використовувати досвід, набутий у вивченні рідної мови, розглядаючи його як засіб усвідомленого оволодіння мовою іноземною;
- уміння використовувати у разі необхідності невербальні засоби спілкування за умови дефіциту наявних мовних засобів
- уміння оперування матеріалом, а також використання його для породження і розпізнавання інформації у певних сферах спілкування.

Програма курсу «Основи комп'ютерної грамоти» передбачає відпрацювання у слухачів умінь працювати з різними документами за допомогою текстового процесора Word. В процесі навчання слухачі повинні навчитись роботи MS Word, MS Excel, MS Power Point та MS Office, користуватися системою Internet.

Мета курсу «Основи медичних знань» є усвідомлення цінності значення здоров'я.

Під час відвідування курсу слухачі отримують:

- поліпшення рівня медичних знань та отримання навичок надання першої медичної допомоги;
- формування громадської позиції, принципів та норм поведінки щодо стану здоров'я;
- формування цілісного підходу до вирішення проблеми;

НАВЧАТИСЯ НІКОЛИ НЕ ПІЗНО

Скільки б тобі не було років, прагни до знань, пізнавай нове, наполегливо засвоюй усе передове й прогресивне, щоб мати можливість приносити користь тим, хто тебе оточує, в будь-якому віці рости й розвиватися, прикрашати світ інтелектом і духовністю.

- підвищення рівня медичної грамотності слухачів;
- оволодіння практичними знаннями — від умінь надати першу медичну допомогу до цілого комплексу соціальних заходів;
- умінь надання само- та взаємодопомоги;
- виховання дбайливого ставлення до власного здоров'я та до здоров'я інших людей.

Мета курсу «Життєдар» — надання психологічних та інформаційних послуг населенню. Під час відвідування курсу слухачі отримують:

- увагу, повагу, врахування особистих потреб,
- кваліфіковану психологічну допомогу відповідно до запиту,
- конфіденційність та дотримання етики роботи відповідно до положень етики роботи в сфері психології та немедичної психотерапії,
- емоційну підтримку,
- відчуття власної спроможності справлятися з проблемою,
- вироблення нових, більш ефективних способів дій,
- навички самодопомоги і самопідтримки в житті.

Курс «Рукоділля та декоративно-ужиткова творчість» пропонує заняття у формі майстер класів:

- основи Петриківського розпису,
- художній розпис тканини,
- валяння з вовни та художні вироби з фетру,
- художній розпис тканини акриловими фарбами,
- в'язання з ісландськими узорами.

Також слухачі отримують задоволення від власної роботи та оволодіння техніками живопису.

Враховуючи зазначене, Центр освіти дорослих «Логос» робить все необхідне для створення доступних можливостей в отриманні оновлених знань для всіх верств населення регіону за прикладом Народних університетів Німеччини. Центр освіти дорослих в Бучі став Центром єднання людей мудрих, розумних, щедрих на віддачу та любов до всього істинного й високого.

Про такі високі й беззаперечні істини ми й говорили з керівником Бучанського Центру освіти дорослих «Логос», двері котрого було гостинно відчинено для широкого загалу наприкінці вересня н.р., **Оксаною Вікторівною Сімороз**.

— Оксано Вікторівно, про «Логос» мешканці Прип'їння вже чули, але достеменної інформації, пов'язаної з Центром, багатьом все ж не вистачає. То ж, коли і з якою метою було створено в Бучі Центр освіти дорослих?

— Нині виповнюється майже півтора роки, відколи навчально-просвітницький Центр отримав прописку в Бучі, де найкращим помешканням для нього стала Бучанська спеціалізована загальноосвітня школа № 5 I-III ступенів з поглибленим вивченням іноземних мов. Саме сюди, до рідного порога, колишні випускники школи принесли міжнародний досвід, добрі паростки якого вже прийнялися на ґрунті Львівської та Полтавської областей. Буча ж стала в Україні третьою, але чи не найкращою місциною, де активно втілюється в життя угода про партнерство і наміри про співробітництво, укладені між Бучанською міською радою, відділом освіти Бучанської міської ради та Представництвом Німецької Асоціації народних університетів в Україні DVV International.

Німецьке об'єднання народних університетів — неурядова організація. Свою діяльність в Україні вона здійснює на основі міжурядових угод між ФРН та урядом нашої держави.

Напрямки діяльності DVV International нам близькі й зрозумілі, бо освіта молоді та людей старшого віку дійсно є основним компонентом, котрий відіграє ключову роль у професійній, культурній та науковій освіті загалом. Поки живеш — навчайся! Це і гасло, і глибока ідея, що спонукає нас йти освітніми шляхами протягом усього життя.

Освітні програми, напрацьовані DVV International, покликані забезпечувати молодих людей та дорослих життєво необхідними навичками, чим доповнюється формальна освіта та навчання. Звідси відкривається шлях до підвищення добробуту, вдосконалення повсякдення, якому не годиться бути сірим, одноманітним, нецікавим. То ж, відтепер у нас та наших земляків є шлях, обравши який, ми житимемо змістовним, насиченим буттям, в якому є місце і для спілкування, і для освіти, і для поглиблення знань, умінь та навичок, що в комплексі дарує людині радість, робить її щасливою, врівноваженою і благополучною.

– Враховуючи обставину, що Центр відвідують також люди похилого віку, старенькі, самотні, котрим почасти не вистачає спілкування, просто доброго, щирого слова, то справа, затіяна вами, набуває на-
дважливого значення.

– Ми це дуже добре розуміли, коли бралися організовувати Центр. Нагадаю, що ідейним натхненником та засновником Центру освіти дорослих є наш директор, людина, для якої слово Освіта і звучить, і пишеться з великої літери, Михайло Петрович Наконечний. Заслужений учитель України, відмінник освіти України, він сам вчиться протягом життя і спонукає до цього оточуючих.

А я ще згадую свою бабусю, котра мене вирос-
тила. Це зараз, ставши дорослою, розумію, що через одвічну зайнятість, якій не було кінця-краю, не додала їй душевного тепла, не наговорила з нею, врешті не вислухала її мудрих порад, дефіцит яких усвідомлюєш лише з роками. Тому й прагну сьогодні людям сивочо-
лим надати можливість і спілкуватися, і вчитися, і задо-
вольнити душевні, духовні потреби, проявляти власні здібності та вміння. Повірте, люди поважні, за плечима в кого не один десяток років, нерідко бувають сумлін-
ними учнями – уважними, старанними й наполегливими. Минулорічний випуск, до речі, є тому свідченням. Ос-
нови комп'ютерної грамотності у нас засвоїла 73-річна «студентка», котра тепер, за її ж словами, дасть фору молодим комп'ютерним геніям.

– Крім навичок роботи з комп'ютером які ще знання можна здобути в Центрі?

– Напрямоків чимало. У нас функціонують курси ан-
глійської, німецької та польської мов, тематикою яких є ситуативне спілкування на тій чи іншій іноземній мові. Надаються у нас також основи медичних знань, ази ро-
боти з бурштином. Багато цікавого для себе знайдуть і любителі рукоділля, прихильники декоративно-вжит-
кової творчості, хто прагне познайомитися з основами Петриківського розпису, художнього розпису тканини і т.п.

Переконана, багатьох зацікавить курс «Життєдар», де можна отримати кваліфіковану психологічну допо-
могу відповідно до запиту, знайти емоційну підтримку, усвідомити власну спроможність перемагати проблеми,

якими вкрай насичене нинішнє нестабільне життя. Ви-
робити навички самодопомоги і самопідтримки теж
сьогодні дуже важливо, бо суспільство страждає через
втрату орієнтирів, відсутність елементарного спокою та
впевненості в дні прийдешньому.

Як бачите, в Бучанському Центрі освіти дорослих
«Логос» робиться все необхідне для того, щоб створити
кожному однакові й рівні можливості в отриманні онов-
лених знань. За прикладом Народних університетів Ні-
меччини ми працюємо заради всіх верств населення,
намагаємося донести знання до всіх мешканців регіону.

– «Учіться, брати мої, думайте, читайте!» Спасибі,
що пам'ятаєте невмирущу настанову нашого Кобзаря.
І пам'ятаєте, і виконуєте. Скажіть, Оксано Вікторівно,
якою командою однодумців вона втілюється в життя?

– Сьогодні ми можемо беззаперечно стверджу-
вати, що робота Центру стає успішною завдяки дійсно
когорті однодумців. Зі слухачами курсів працюють най-
кращі викладачі, хто вважає своїм обов'язком переда-
вати знання, як кажуть, від покоління до покоління. Час
показав, що потреба в знаннях існує аж надто велика.
Тому робота виконується значна і дуже серйозна. Одна
лиш наявна тут невідповідність – оплата за цю роботу.
Вона зовсім мізерна.

Як виправити становище, як його поліпшити, ми
маємо думати разом з міською владою. Адже в тій же Ні-
меччині Народні університети досить щедро фінан-
суються з муніципальних бюджетів, що є свідченням
турботи з боку влади про свій народ. Переконана, укра-
їнство заслужило не меншої поваги й уваги, тому й прошу
керманичів різних рівнів звернути увагу на єдиний на те-
ренах Київщини Бучанський Центр освіти дорослих.

Чекаємо ми й на меценатів, кому близькою є ідея
здобуття людиною знань, котрі й душу шліфують, і
серце сповнюють світлом та добром. Погодьтеся, жити
в освіченому суспільстві набагато комфортніше, ніж
плутатися в тенетах неучтва та відсталості.

– Золоті слова. Ними ми й завершимо нашу розмову,
після якої, будемо сподіватися, Центр освіти дорослих
в Бучі стане Центром єднання людей мудрих, розум-
них, щедрих на віддачу та любов до всього істинного
й високого.

Історія їх успіхів

*«Ось уже далеко позаду наші чудові заняття з моїми слухачами з центру освіти дорослих, але сьо-
годні, готуючись до нового навчального року, та, перебираючи методичні матеріали, випадково натра-
пила на «Історії успіхів», які вони люб'язно написали мені по завершенню курсу «Англійська мова для
початківців». І справді кажуть: будь-які наші справи видніші здалеку.*

*У своїх історіях більшість з учнів пишуть, що почали «від нуля» освоювати таку, для них колись
складну, англійську мову, а по закінченню першого семестру, вже структуровано могли пояснити все
своїм дітям і «логічно» розуміли, так би мовити, «що звідки береться».*

*Та ось позаду літо. Ми всі живемо у маленькому містечку, й маємо змогу, часто бачитись, спілкува-
тись. Через те я, фактично, не втратила своїх учнів з поля зору. Ми переписуємося, додзвонюємося, то-
варишуємо в соціальних мережах і раптово перетинаємося на вулиці...*

*В моєму серці тепліють слова мого слухача Лисенка Тараса: «Тетяна Анатоліївна, якби не наші за-
няття, не було б у мене контракту з французами». Виявляється, у найвідповідальніші хвилини ділових
переговорів зі своїми зарубіжними партнерами мій студент упевнено намагався брати на себе відпові-
дальність за комунікативне порозуміння, що ще більш утвердило зарубіжних колег у подальшій співпраці.
Такий от успіх. Так, наші курси, ще у економічній закордонній співпраці країни допомагають!*

А як же по-дружньому раділа моя душа, коли Бабенко Таня поділилася зі мною своїм жіночим щастям! Вона вже ось два місяці поспіль має сердечного друга з Італії, та у спілкуванні з ним англійською мовою на практиці застосовує, набуті на курсах знання! Ще й такий от успіх є.

А зовсім нещодавно бачилася з Юречко Ольгою, так вона мені у перші ж три секунди: «Добридень, коли ж ми продовжуємо навчання? Вже не можу дочекатися. Скажу чесно, я зараз прямо «живу» вивченням англійської мови!!!»

Ну, от сиджу гортаю всі матеріали, перегортаю спогади і думаю... Живу і вчуся... А чому б і ні?

Я ж бачила, як дорослі, досвідчені, сформовані особистості з невідомою жагою, ба навіть «спрагою», сідають за парти у якості учнів. Для них наші курси це, - і ще один щабель у кар'єрі; і можливість змінити професію; і можливість допомагати власним дітям у навчанні, зблизитися з ними, ще й при цьому зекономити на приватних вчителях, що у наш час вкрай важливо; і така важлива, часом, для нас, дорослих, недосяжна, впевненість у тому, що я нажену те, що не встиг у шкільні та студентські роки. Живу і вчуся... Як це важливо і цікаво. Як це збагачує життя! Як приємно, що ми, працівники Бучанського центру освіти дорослих, долучаємося до такої важливої справи!

НАВЧАТИСЯ НІКОЛИ НЕ ПІЗНО. Лише корисно і приємно!»

Викладач курсу «Англійська для початківців» Рибаківа Т.А.

«З народженням дитини, успішно забувши про все на світі, я з головою поринула у світ материнства. Але з дочкою школяркою тепер доводиться робити уроки. Найскладнішим предметом для мене виявилася англійська мова. Підручник і програма так не схожі на ті, що були в моєму дитинстві. Та й забула я багато чого.

На допомогу прийшли курси з англійської мови У Бучанському Центрі освіти дорослих. Я з радістю чекаю днів навчання й на дві години поринаю у світ іноземної мови, в якій, дякуючи нашому викладачу Тетяні Анатоліївні, на слух можу навіть децю зрозуміти (жарт).

Високий рівень професіоналізму, вільне володіння мовою й методикою викладання, позитивізм, доброзичливість, любов до свого предмета, почуття гумору допомагають уже не юним учням заповнювати прогалини. Точніше – структуровано засвоювати матеріал.

Боюсь подумати про те, що навчання незабаром закінчиться. Двері у світ пізнання й розуміння англійської мови, які тактовно й мудро допомагає відкривати талановитий педагог Рибаківа Т.А., сподіваюсь, не закриються більше ні в моєму житті, ні восени, з початком нового навчального року. Бо то, як місток у нове життя, де себе відчуваєш реалізованою особистістю й обізнаною мамою.»

Світлана Гавриш

«Мені 45. І одна з моїх мрій збулась! Завдяки Центру освіти для дорослих, яка діє при Бучанській СЗОШ №5, я пройшла курс англійської мови для початківців.

Мрії дійсно збуваються, тому що знання, які я отримала на курсах допомогли мені у пошуках довгоочікуваної роботи. Мені запропонували взяти участь в одному цікавому міжнародному проєкті. Це дало мені змогу реалізувати себе у професійній діяльності, а зустріч і співпраця з цікавими досвідченими людьми розширила мій кругозір, вселила віру в себе та поглибила мої знання англійської мови, ази яких я отримала на курсах.

Організатори та викладачі Центру освіти для дорослих «ЛОГОС» роблять дійсно важливу та благородну справу, надаючи змогу простим українцям повірити в свої сили і стати більш успішними.

Дуже сподіваюсь на те, що наш курс продовжиться надалі, тому що історія мого успіху тільки розпочалась, а для її повної реалізації знання англійської мови мають бути глибокими та досконалими!»

Світлана С.

«Хочу подякувати Вам за цей початковий курс з німецької мови і сподіваюсь, що буде продовження. Я вивчала німецьку мову дуже давно, майже 30 років назад, тому почала з нуля. На цей час вже можу контролювати і допомагати своїй молодшій донечці, коли вона робить домашню роботу з у 2-му класі і сподіваюсь, на майбутнє, що буду впевнено перевіряти домашнє завдання у старшої доньки у 6-му класі, а також під час відпочинку за кордоном, я вже зможу не тільки слухати, а й відповідати при спілкуванні. Дуже Вам вдячна за атмосферу на уроках, та доступне пояснення матеріалу, навіть для таких "чайників", як я.»

З повагою, Оксана П.

«Коли я дізналася що в нашому місті Буча є Центр освіти для дорослих, спочатку пораділа, за те, що такий центр існує, що є не байдужі люди, які зацікавлені в навчанні і розвитку інших людей. Потім вирішила, що довгий час пробувши в декретній відпустці, я маю теж вчитися. Для початку вибрала курси «Декупаж». Мене зацікавила можливість навчитися щось робити своїми руками. В ході навчання я навчилася виготовляти здавалося б неймовірні речі й отримала знання про матеріали, їх види, і як правильно використовувати. Закінчивши курси, я настільки захопилася, що почала виготовляти сувеніри і подарунки для своїх дітей друзів та знайомих. На курсах ми були забезпечені матеріалами, але я зіштовхнулася з проблемою, що в нашому місті не має де купити потрібні матеріали. Так у мене виникла ідея про відкриття свого магазину з продажу товарів для хобі, рукоділля. На сьогоднішній день я працюю в своєму магазині, і в своєму місті завдяки Центру освіти для дорослих.»

З повагою і великою вдячністю всім співробітникам центру, Анна В.

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СУЧАСНОЇ ВЕЧІРНЬОЇ ШКОЛИ

Ігор Закомірний

директор вечірньої (змінної) школи
II-III ступенів № 18 Деснянського району м.Києва

Згідно з Конституцією, кожен українець зобов'язаний отримати повну середню освіту. Проте в сучасних умовах життя для багатьох цей конституційний обов'язок міг би залишитися звичайною декларацією, якби в освітній системі не було вечірньої школи.

Вечірня (змінна) школа № 18 Деснянського району міста Києва принципово відрізняється від денних шкіл – і не тільки організацією навчально-виховного процесу. Така різниця викликана потребою швидкої адаптації до сучасних умов життя, які, звичайно ж, нам диктує розвиток інформаційно-комунікаційних технологій.

Враховуючи державну освітню політику та світові тенденції розвитку освіти впродовж життя, вечірня школа № 18 Деснянського району міста Києва стала флагманом у застосуванні сучасних інформаційно-комунікаційних методів у навчально-виховному процесі та в пропагуванні неперервної освіти.

Практика діяльності нашої школи свідчить, що освітній простір вечірньої школи створює реальні передумови для формування індивідуальної освітньої траєкторії учня, забезпечує можливості реалізації принципів відкритої освіти. Відповідно інноваційність діяльності вчителя сучасної вечірньої школи обумовлюється такими факторами:

- вибір учнями форм навчання (очна, заочна, екстернат, індивідуальна, дистанційна);
- вибір часу навчання (денна зміна, вечірня, перехід зі зміни на зміну);
- вибір темпу навчання;
- поєднання загальної середньої та професійної освіти.

А це, в свою чергу, вимагає від учителів готовності до використання інноваційних технологій навчання, оволодіння відповідними інформаційно-комунікаційними компетенціями, які б забезпечили ефективну реалізацію цих технологій у навчально-виховному процесі. Тобто сучасному вчителю вже не достатньо мати традиційні професійні компетенції, а необхідно мати навички здійснення інтеграції сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес.

Саме з цією метою з 2014 року школа здобула статус експериментального навчального закладу регіонального рівня і впроваджує в практику роботи експериментальне педагогічне дослідження на тему: «Впровадження елементів дистанційного навчання». Для здійснення експериментальної діяльності та втілення в практику надбань передової педагогічної науки, інновацій та технологій, створення науково-методичного майданчика з питань подальшого дослідження та впровадження інноваційних технологій, засобів та систем інформаційних і комунікаційних технологій в навчально-виховний процес до роботи школи було заключено угоди про співпрацю з Інститутом педагогічної освіти і освіти дорослих Національної академії педагогічних наук України (директор Лук'янова Л.Б.), Інститутом інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України (директор Биков В.Ю.), Українським відділенням Міжнародної громадської організації «Суспільство Володимира Лубенка – СІАГД» (директор Оксєн В.І.) та благодійним фондом «Омріяна країна».

Ефективність співпраці школи з Інститутом педагогічної освіти і освіти дорослих Національної академії педагогічних наук України стала визначальною. Адже продовж 2015-2016 років школа перетворилась на справжній інноваційний майданчик, робота презентувалась на таких освітніх заходах:

- XIV науково-практична конференція «Професійна свобода особистості у вимірах гуманістичної спадщини А.Макаренка та І.Зязюна» (м. Полтава);
- всеукраїнський семінар керівників навчальних закладів «Теоретичні та практичні аспекти неформальної освіти керівників шкіл: цивільний захист, безпека життєдіяльності, охорона праці»;
- науково-практичний семінар з елементами конференції зв'язку «Теоретичні та практичні аспекти особистісного і професійного розвитку педагогічного та науково-педагогічного персоналу: сучасні технології»;
- всеукраїнський науково-практичний семінар «Упровадження елементів дистанційної освіти у вечірніх загальноосвітніх школах»;
- методологічний семінар «Громадськість української молоді: виклики, здобутки, перспективи»;
- регіональна науково-практична конференція «Інноваційний розвиток навчального закладу: проблеми, пошуки, знахідки» (Київський університет імені Бориса Грінченка);

17 квітня 2015 року школа представила свою роботу на Міжнародній виставці «Освіта за кордоном» у Національному центрі ділового та культурного співробітництва «Український дім».

За ініціативи Академії педагогічних наук України в рамках міжнародної співпраці із закордонними науковими осередками у сфері наукових досліджень та освіти до школи завітали викладачі Люблінського Університету Марії Кюри-Склодовської (Польща). Університет Марії Кюри-Склодовської – це найбільший державний вищий навчальний заклад на правобережжі Вісли. На сьогоднішній день в ньому навчається близько 21 тисячі студентів на понад 60 напрямках і понад 200 спеціальностях, що ведуться на 11 факультетах та філії в м. Пулави. Викладачі Люблінського університету Агнешка Вохняж та Анна Грабовська не тільки відвідали школу та поспілкувались з учнями, а й взяли участь у традиційному шкільному святі День туризму. У змаганнях взяли участь також представники Інституту педагогічної освіти та освіти дорослих НАПН України завідувач відділу андрагогіки доктор педагогічних наук, професор Аніщенко О.В., доктор педагогічних наук, доцент, старший науковий співробітник відділу андрагогіки Кучерявий А.В. та кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник Зінченко С.В.

За підтримки директора Інституту педагогічної освіти та освіти дорослих НАПН України Лук'янової Лариси Борисівни в школі було проведено першу в Деснянському районі міста Києва on-line педагогічну раду на тему: «Актуальність електронного навчання в сучасній вечірній школі».

Таким чином, школа впевненим кроком прямує в ін-

новаційному напрямку свого розвитку, прекрасно розуміючи, що тільки той вчитель, та школа, яка йде в ногу з часом, має своє майбутнє.

Отже, школа сьогодні сама визначила певні тенденції у своєму розвитку – ми взяли вектор на інформаційно-комунікаційний поступальний рух, адже по-перше, володіння конкретними інструментами та програмами змістилося на планку нижче від методико-педагогічної інформаційної грамотності; по-друге, розвиток новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, спрямованих на створення умов мобільного навчання, визначив такі важливі і необхідні елементи, як «дистанційне навчання» та «хмарні технології»; по-третє, вчитель повинен бути, в першу чергу, педагогом- організатором навчально-виховного процесу в інформаційному освітньому середовищі, тьютором електронного навчання, а не просто передавачем знань.

Ми одні з перших забезпечили підтримку дистанційного навчання. А це було важкою ланкою у роботі. Адже для забезпечення технології дистанційного навчання вчитель повинен вміти:

- використовувати апаратні засоби (персональні комп'ютери, мережеве обладнання, сервери, обладнання для відеоконференц-зв'язку тощо), що забезпечують розроблення і використання веб-ресурсів навчального призначення для взаємодії між суб'єктами дистанційного навчання у синхронному і асинхронному режимах;
- мати та вміти використовувати спеціальне програмне забезпечення, що необхідне для забезпечення дистанційного навчання, тобто може містити:
- методичні рекомендації щодо його використання, послідовності виконання завдань, особливостей контролю тощо;
- документи планування навчального процесу (навчальні програми, навчально-тематичні плани, розклади занять);
- відео- та аудіозаписи лекцій, семінарів тощо;
- мультимедійні лекційні матеріали;
- термінологічні словники;
- практичні завдання із методичними рекомендаціями щодо їх виконання;
- віртуальні лабораторні роботи із методичними рекомендаціями щодо їх виконання;
- віртуальні тренажери із методичними рекомендаціями щодо їх використання;
- пакети тестових завдань для проведення контрольних заходів, тестування із автоматизованою перевіркою результатів, тестування із перевіркою викладачем;
- ділові ігри із методичними рекомендаціями щодо їх використання;
- електронні бібліотеки чи посилання на них;
- бібліографії;
- дистанційний курс, що об'єднує зазначені вище веб-ресурси навчальної дисципліни (програми) єдиним педагогічним сценарієм;

- інші ресурси навчального призначення. І це не повний перелік.

Всі вчителі школи стали активними учасниками актуальних на сьогодні курсів підвищення кваліфікації на теми:

1. ІКТ у профільному навчанні учнів.
2. Електронні щоденники та журнали.
3. ІКТ як частина інформаційної культури сучасної молоді.
4. Індивідуальне навчання засобами ІКТ.
5. Підтримка творчої дитини засобами ІКТ.
6. Використання ІКТ у проектній та дослідницькій діяльності.
7. Створення електронних навчальних матеріалів.
8. Створення сучасного сайту.
9. Мережеве on-line навчання.
10. Хмарні технології у навчанні.
11. ІКТ як інструмент контролю, діагностики та самодіагностики.

З 2015-2016 навчального року наказом Міністерства освіти і науки України школу було включено до переліку тих навчальних закладів країни, які можуть здійснювати дистанційне навчання учнів із тимчасово окупованих зон АТО та Криму.

Педагоги школи використовують у професійній діяльності різноманітні форми реалізації інформаційно-комунікаційних технологій. Проте вони мають різні рівні інформаційно-комунікаційної підготовки, різною мірою володіють методиками інтегрування технологій електронного навчання у навчально-виховний процес.

Ми цілком усвідомлюємо той факт, що післядипломна педагогічна освіта, здійснюючи неперервне спеціалізоване вдосконалення професійних знань, умінь і навичок педагогічних працівників, не встигає за тими викликами, які встановлює розвиток інформаційно-комунікаційних технологій. І якщо молоді вчителі, маючи більшу схильність до отримання нових інноваційних умінь і навичок, можуть не чекати підвищення кваліфікації одного разу на п'ять років, то вчителі третього віку мають потребу в отриманні цих знань швидше і, можливо, іншим шляхом.

Саме тому, на базі вечірньої (змінної) школи № 18 Деснянського району м. Києва нами було створено Центр освіти дорослих – Народну школу. Народна школа – це неформальна просвітницька установа, вирішальним завданням якої, насамперед, стала професійна освіта дорослих людей.

Ідея створення подібної установи була викладена датським громадським діячем та педагогом Н.Грунтігом у книзі «Школа для життя» (Skolen for Livet og Akademiet I Soro, 1838) і мала на увазі головним чином сприяння навчанню людей старших 17 років, які не отримали обов'язкової освіти. Перша така установа мала назву «Вища народна школа» («Folke hoi skolen»).

У Європі народні школи, як форма навчання дорослих, збережені й досі. У Данії існує 107 вищих народних шкіл. Це курси тривалістю від чотирьох до шести місяців,

а також короткі літні курси, що включають програми з філософії, історії, музики, в'язання і т. ін. Установи є приватною власністю.

У Фінляндії існує 91 народна школа. Більшість з них приватні чи належать асоціаціям, політичним партіям, профспілкам та іншим рухам. Навчання в Школі найчастіше має соціокультурну спрямованість. Курси тривають від одного до трьох років. Держава в ряді випадків покриває до 55 % витрат, студенти платять 20 %, інші витрати беруть на себе школи.

У Швеції є 186 народних шкіл, у Норвегії таких шкіл – 82.

Наш Центр освіти дорослих – Народна школа провадить свою діяльність на відповідно до таких базових постулатів:

- громадський характер управління;
- добровільний характер навчання;
- варіативність програм і термінів навчання;
- поєднання форм популяризації наукових знань з прикладними заняттями;
- створення комфортного освітнього середовища для спілкування дорослих людей;
- можливість соціально-психологічного захисту в умовах соціальних змін;
- демократизм, відкритість та доступність.

В основу роботи Центру освіти дорослих – Народної школи покладено принцип «освіта впродовж життя». Ми почали його реалізацію для вчителів вечірніх шкіл, саме вони мають сьогодні брак певних знань і мають потребу в їх регулярному оновленні, а продовжили з іншими верствами населення, в тому числі й з іноземцями.

Використання сучасних педагогічних технологій дало загальні можливості організації повноцінної, якісної освіти учнів у інформаційно-освітньому середовищі вечірньої школи.

Отже, в сучасних умовах розвитку вечірньої школи з її необхідністю обов'язкового використання інноваційних технологій навчання суттєво змінилися роль учителя на уроці і його професійне вміння застосовувати найсучасніші педагогічні та інформаційно-комунікаційні технології. Вчитель не тільки вчить учнів знаходити, оцінювати, отримувати, зберігати інформацію, а й виступає в ролі наставника, репетитора, контролера, тьютора навчального процесу. Разом з тим й учні, як мінімум, навчилися співпрацювати з учителями, однокласниками, експертами, фахівцями, однопідприємцями. Окрім того, учні нашої школи мають можливість здійснювати своє навчання, контролювати свою успішність, проводити зріз власних знань у будь-які періоди, коли вони фактично не здатні безпосередньо навчатися стаціонарно (хвороба, канікули, академічна відпустка тощо), мати можливість здобувати освіту шляхом відвідування лекційних, семінарських, практичних та лабораторних занять, здійснення самопідготовки, стартового, поточного, рубіжного та кінцевого контролю (тестування,

тренінги, віртуальні тренажери, складання рейтингів знань, підсумковий аналіз, заліки), користуватися віртуальними класами, лабораторіями, бібліотеками, навчально-інформаційними аудіо- та відеоматеріалами, базами даних із віддаленим доступом тощо, опосередковано, через використання електронних та телекомунікаційних технологій, у зручний, час, у зручному місці та темпі навчання.

Таким чином, успіх діяльності вечірньої школи ґрунтується на використанні як традиційних методів навчання, так і новітніх інформаційних та теле- комунікаційних технологій, на принципах самостійного навчання, і надаючи якісну освіту для широких верств населення незалежно від матеріального забезпечення, місця проживання, стану здоров'я, ми здатні самі змінюватись, активно діяти, швидко приймати рішення, самовдосконалюватись та розвиватись упродовж життя.

КНИЖКОВА ПОЛИЦЯ

Прийма С. М. Системи відкритої освіти дорослих: теоретико-методологічні засади проектування і функціонування : монографія / С. М. Прийма. – Мелітополь: МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2015. – 324 с.

У монографії висвітлено широкий спектр проблем і питань, пов'язаних із вивченням систем відкритої освіти дорослих і теоретико-методологічними засадами їх проектування й функціонування. Пропонована наукова праця є спробою систематизувати отримані результати дослідження і тим самим зробити авторський внесок у розв'язання сучасних проблем проектування й функціонування систем відкритої освіти дорослих в Україні. Монографія уособлює цілісний аналіз особливостей проектування і функціонування систем відкритої освіти дорослих в Україні як складників освіти впродовж життя.

Монографія розрахована на фахівців у галузі формальної і неформальної освіти дорослих, науковців, освітян, працівників органів управління освітою, викладачів і студентів, а також усіх, хто цікавиться перспективами і тенденціями розвитку відкритої освіти дорослих, теорією і практикою їх проектування й функціонування.

РОЗВИТОК МОВНОЇ ШКОЛИ ЯК СКЛАДОВОЇ РЕГІОНІВ, ЩО НАВЧАЮТЬСЯ

Кирил Котун

к. п. н., голова правління ГО «Культурно-просвітня ініціатива»,
директор Мовної школи для дорослих ІПООД НАПН України

Європейська асоціація освіти дорослих у Маніфесті «Про навчання дорослих у XXI столітті» пропонує створити Європу, що навчається: Європу, що здатна зустріти майбутнє позитивно та з усіма необхідними навичками, знання й компетентностями. У свою чергу, використовуючи зарубіжний досвід при реформуванні системи освіти дорослих в Україні ми повинні створювати та розширювати межі регіонів, що навчаються. Оскільки орієнтація нової парадигми освіти дорослих спрямовується на неперервність освітньої діяльності у контексті визнаних на міжнародному рівні концепцій «освіти упродовж життя», «суспільства, що навчається» та «регіонів, що навчаються». Відродження неформальних закладів освіти дозволить формальній та неформальній навчальній діяльності діяти так, щоб задовольняти різні соціальні, культурні, економічні, моральні, громадянські потреби людини та суспільства та покласти крайні форми централізації в управлінні системою освіти дорослих, адміністративною свободою у процесі ухвалення рішень на місцевому та регіональному рівнях. Широке використання дистанційних форм навчання з активним зверненням до сучасних інформаційних технологій, бо саме сьогодні дистанційне навчання є найбільш оптимальною формою навчання дорослих, яке дозволяє реалізувати концепцію неперервної освіти дорослих, суспільства, що навчається та регіонів, що навчаються.

Освіта дорослих забезпечує для особи навички та навчальний досвід, що мають ряд переваг та слугують різним цілям: від курсів у вільний час до професійної підготовки, від сімейного навчання до охорони здоров'я, від базових навичок до вивчення іноземних мов. Саме тому, урахувавши роль англійської мови як мови міжнародного спілкування, з метою сприяння її вивченню для розширення доступу громадян до світових економічних, соціальних, освітніх і культурних можливостей, що відкриває знання та використання англійської мови, забезпечення інтеграції України до європейського політичного, економічного і науково-освітнього простору, Президент України Петро Порошенко постановив оголосити 2016 рік Роком англійської мови в Україні. Розробка і затвердження комплексу заходів на 2016 та наступні роки, повинні забезпечити активізацію вивчення громадянами англійської мови з метою створення для них можливостей її використання у сферах освіти, науки, культури, економіки та ін. (Указ Президента України № 641/2015).

Саме тому за ініціативи Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України спільно з Громадською спілкою «Українська асоціація освіти дорослих та Громадською організацією «Культурно-освітня ініціатива» відкрито Мовну школу для дорослих Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, яка запропонувала для науковців та науково-педагогічних працівників безкоштовний курс вивчення та удосконалення англійської мови протягом трьох місяців.

Наша мета полягала у тому, щоб допомогти науковцям отримати якісні знання з англійської мови та грамотно володіти всіма видами мовленнєвої діяльності; пройти курс підвищення кваліфікації; підготуватись до здачі іспитів з англійської мови; правильно висвітлювати англійською мовою результати своїх наукових досліджень; писати та оформлювати статі, анотації, реферати англійською мовою; вміти вести ділове

листування; робити огляди зарубіжної наукової літератури; спілкуватися англійською мовою в реальних життєвих ситуаціях та використовувати її в побутовій сфері; реалізувати комунікативні наміри в усній формі (встановлення професійних контактів, писати подяки, вибачення, відмови, згоди/незгоди та ін.); ознайомитись із соціокультурними особливостями країни мови якої вивчається; вміти правильно перекладати тексти фахового спрямування; брати участь у загальнокультурних бесідах і діалогах для досягнення порозуміння зі співрозмовником.

Реалізовували поставлену мету кваліфіковані спеціалісти в галузі мовної освіти, на волонтерських засадах, наукові співробітники Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України (К. Котун, Н. Авшенюк, О. Василенко, О. Шкіренко, С. Бабушко, Я. Пилинський, Ю. Кобиюк, М. Марусянець), які погодилися поділитись набутим досвідом якісного навчання та методики викладання англійської мови. Директором Мовної школи для дорослих (на громадських засадах) призначено старшого наукового співробітника відділу зарубіжних систем педагогічної освіти і освіти дорослих ІПООД НАПН України, кандидата педагогічних наук К. Котуна.

Наукові співробітники п'яти наукових установ НАПН України, а саме: Інституту проблем виховання НАПН України, Інституту спеціальної педагогіки НАПН України, Інституту інформаційних технологій та засобів навчання НАПН України, Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О.Сухомлинського НАПН України та Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України взяли участь у проходженні безкоштовного курсу з вивчення англійської мови.

Вступна кампанія та відбір учасників передбачав декілька етапів. На першому етапі було проведено анонімне анкетування серед усіх потенційних учасників відповідних наукових установ для визначення рівня зацікавленості у нагальній потребі вивчення англійської мови. Результат опитування пригломшив, із 250 наукових співробітників, анкетованих установ, майже 133 виявили неабияке бажання опанувати або удосконалити англійську мову з метою загального розвитку, поїздки за кордон, наукової діяльності в межах України, для обміну міжнародним досвідом чи навчанням за кордоном.

Другий етап передбачав створення експериментальної групи із 55 відчайдушних науковців, які протягом 3 місяців відвідували безкоштовний курс вивчення англійської мови. На третьому етапі вступної кампанії проведено вступне тестування для визначення рівня володіння англійською мовою відповідно глобальної шкали, розробленої Асоціацією Мовних Експертів ALTE (The Association of Language Testers in Europe). Вступний тест передбачав завдання з граматики, вокабуляра та читання, також кожен учасник заповнював особові відомості. Вступний тест передбачав 8 завдань, кожне з яких оцінювалося визначеними балами. Загальна оцінка складала 90 балів, що передбачало розподіл за відповідними рівнями: 0-25 – Beginner; 26-45 – Elementary; 46-75 – Pre-Intermediate; 76-90 – Intermediate.

За результатами вступного тестування 26 учасників знаходились на рівні Beginner (тобто, деякі завдання тестування виконані на інтуїтивному рівні) 14 з яких, взагалі ніколи не вивчали англійської мови; також 14 опинились на рівні

Elementary, тобто знання певних базових основ англійської мови початкової школи; 13 – Pre-Intermediate, нижче середнього рівня володіння англійської мови; і тільки 2 учасників виявилось на рівні Intermediate (середній рівень володіння англійської мови (за глобальною шкалою CEFR (Common European Framework of Reference), це рівень Basic User – A1, A2, (далі, Independent user B1 – B2 та Proficient User C1 – C2).

Четвертий етап, власне, початок інтенсивного навчання, старт якого відбувся 10 березня 2016 року і тривав до 31 травня 2016 року.

Заняття проводилися 2 рази на тиждень протягом 3 місяців. Для якісного викладання англійської мови старшим науковим співробітником відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України кандидатом педагогічних наук, доцентом Оленою Василенко спільно із завідувачем кафедри іноземної мови Інституту туризму Федерації професійних спілок України доктором педагогічних наук, доцентом Світлоною Бабушко, розроблено програму навчання, що передбачала 48 годинний курс англійської мови для наукових та науково-педагогічних працівників. Також, науковими співробітниками Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України Оленою Василенко та молодшим науковим співробітником відділу зарубіжних систем педагогічної освіти і освіти дорослих ІПООД НАПН України Юлією Кобюк розроблено та впроваджено у навчальний процес спеціальний англо-український та україно-англійський розмовник, що включав різні слова, словосполучення та сталі вирази для спілкування англійською мовою на будь-яку тематику (в аеропорту, на конференції, у ресторані, слова для ділового листування та ін.). Також викладачем Мовної школи для дорослих Оленою Василенко розроблено авторську навчальну програму для закладів неформальної освіти «Англійська мова для спілкування» (базовий курс).

На офіційному сайті Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України www.ipood.com.ua та на офіційному сайті Громадської спілки «Українська асоціація освіти дорослих» www.uaod.org.ua створена сторінка Мовної школи для дорослих, де потенційні учасники завжди могли знайти корисну інформацію про викладацький колектив Мовної школи, чітко визначений розклад занять з вказаними аудиторіями, оприлюднений список учасників Мовної школи з відповідними групами, результати вступного тестування з визначеними рівнями володіння англійської мови та відповідного викладача кожної групи. Для участі у трьохмісячній підготовці у вивченні чи вдосконаленні англійської мови Мовною школою для дорослих було набрано 7 навчальних груп.

Кожен викладач мовної школи підбирав ті навчальні матеріали, які б змогли ефективно допомогти опанувати англійську мову науковим та науково-педагогічним працівникам. Серед великого різноманіття зарубіжних навчальних матеріалів, на вище згаданих сайтах викладені для завантаження найпопулярніші та авторитетніші закордонні видання з вивчення курсу англійської мови на різних рівнях від beginner

до advance, які перевірені часом та практичним застосуванням: «Headway», «FACE2FACE», «UpStream», «STRAIGHTFORWARD», «New Opportunities», «NEW Cutting Edge», серія британських посібників «New English File», «English grammar in use Raymond Murphy», комплекс навчальних матеріалів від «COLLINS» the world's largest database for language study».

За період існування Мовної школи для дорослих зросла кількість відвідин офіційного сайту ІПООД НАПН України, якщо у лютому 2016 кількість переглядів сайту, було 2000, то у березні, після старту безкоштовних курсів англійської мови та поширенні цієї інформації у Facebook, цифра зросла до 9500 тисяч переглядів (дані взято з лічильника відвідин сайту ІПООД НАПН України за період з березня по травень включно).

Одним із завершальних етапів безкоштовного трьохмісячного курсу англійської для наукових та науково-педагогічних працівників стало отримання спеціально розроблених сертифікатів участі у 48-годинному курсі вивчення англійської мови та проведенні семінару «Кембриджські екзамени – вимога сучасності. Як отримати міжнародний сертифікат рівня B2?». Семінар проводила Маноха Оксана Вікторівна, директор Екзаменаційного центру Оксфорд Клас у місті Києві.

Під час семінару Оксана Вікторівна надала вичерпну й достовірну інформацію про особливості складання екзаменів Cambridge English з англійської мови від рівня A2 до C2; англійської мови бізнес спрямування, а також англійської мови для викладачів в системі авторизованого Екзаменаційного центру Оксфорд Клас.

Також, директор Екзаменаційного центру Оксфорд Клас, зауважила, що FCE (Cambridge English First) – перший серйозний іспит, який підтверджує рівень володіння англійською мовою B2 за загальноєвропейською шкалою рівнів (CEFR). Сертифікат FCE засвідчує, що людина має достатньо мовних навиків для того, щоб жити та вчитись у англомовній країні. Здобуття такого сертифікату надає можливість вільно розмовляти та висловлювати свою думку; читати новини; зрозуміло писати та аргументувати своє бачення; пояснювати переваги та недоліки різних точок зору; писати листи, звіти, грамотно складати документи та інші тексти. Структура такого іспиту включає: читання та використання англійської мови (Use of English) – 75 хвилин; письмо – 80 хвилин; аудіювання – 40 хвилин; розмовна частина – 14 хвилин.

Оксана Маноха наголосила, що здобуття сертифікату FCE потрібно в першу чергу тим, хто планує отримати вчене звання професора, доцента та старшого дослідника (постановою КМУ від 19 серпня 2015 року № 656 Про порядок затвердження рішень про присвоєння вчених звань визначено, що обов'язковою вимогою для присвоєння вчених звань є наявність «сертифіката відповідно до Загальноєвропейської рекомендації з мовної освіти на рівні не нижче B2»); для тих, хто планує навчання за кордоном; для тих, хто хоче підвищити свої шанси при працевлаштуванні як в Україні так і за кордоном; для випускників шкіл, при небажанні складати ДПА, оскільки в листі Міністерства освіти і науки України зазначено, що успішне складання FCE та PET зараховується як 12 балів з англійської мови.

Які майбутні перспективи нас очікують? Мовна школа для дорослих планує розвивати свою подальшу роботу, оскільки з вересня 2016 року планується повномасштабне розширення Мовної школи для дорослих, для надання можливості всім бажаючим вивчати та удосконалювати не тільки англійську мову, а й ряд інших іноземних мов. У наших планах передбачається вивчення та вдосконалення іноземних мов дорослими не тільки в Києві на базі Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, але й в інших центрах освіти дорослих, у всіх регіонах, що навчаються і бажають перейти на сучасний та європейський вибір життя.

РОЛЬ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ В ОРГАНІЗАЦІЇ НОВОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ ПЕРСОНАЛУ ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Олег Дука

начальник Білоцерківського училища професійної підготовки персоналу ДКВС України

Алла Григоренко

перший заступник начальника училища, начальник навчального відділу Білоцерківського училища професійної підготовки персоналу ДКВС України

У сучасних світових умовах прискореного зростання обсягів інформації роль освіти дорослих, головною ідеєю якої є навчання впродовж життя, набуває все більшої ваги і значимості. Нині людство перебуває на новому етапі свого розвитку – інноваційному, який характеризується швидкою змінюваністю ідей, знань, технологій, що в свою чергу спонукає людину до неперервного навчання, тобто вимагає призвичаюватися до змін, творити зміни та бути активним суб'єктом суспільного цивілізаційного життя.

У всьому світі вже визнано той факт, що навчити людину, навіть у найкращому університеті, на все життя неможливо. Сучасному фахівцю будь-якої професії необхідно постійно вчитись і поновлювати свої знання, систематично освоювати нові професійні компетенції. Це змінює функції навчання в цілому, особливо формальної освіти, яка здійснюється в університетах, коледжах, училищах, школах тощо. Перед освітою постає нове завдання – формувати знання, інноваційну людину – з інноваційним типом мислення, інноваційним типом культури і здатну до інноваційного типу діяльності. Лише така людина і суспільство, що складається з таких людей, може бути конкурентоспроможним у сучасному світі [1].

У європейських країнах уже склалася певна спільність поглядів на роль освіти дорослих у досягненні прогресу особистості й суспільства. Це знайшло відображення в ініціюванні практично всіма країнами ідеї безперервної освіти [2].

У зв'язку з цим інтегрування освіти дорослих в систему професійної підготовки персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України (далі – кримінально-виконавча служба) є досить сучасним і важливим завданням.

Актуальність цього завдання визначається такими факторами:

по-перше, кримінально-виконавча служба потребує значних реформаційних змін, основи яких закладені в Стратегії реформування судоустрою, судочинства та

суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки (далі – Стратегія-2020), що схвалена Указом Президента України від 20 травня 2015 року № 276 [3];

по-друге, в кримінально-виконавчій службі працює досить значна кількість персоналу, а саме: 37,8 тисяч осіб, перелік посад яких є досить широким і надто різноманітним за професійними спеціальностями; по-третє, існуюча мережа відомчих навчальних закладів не в повній мірі забезпечує сучасні потреби фахового та післядипломного навчання персоналу (як у переліку спеціальностей, так і в якості змісту й технологій навчання), а зміст навчання в позавідомчих закладах жодним чином не враховує специфіку роботи в органах і установах виконання покарань.

Перед кримінально-виконавчою службою постає комплекс завдань і в плані розвитку формальної освіти персоналу, і в плані розбудови неформальної та інформальної¹ освіти дорослих [4]. Тут важливу роль повинна відіграти організація широкої взаємодії всіх зацікавлених органів влади (Міністерства юстиції України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства соціальної політики України тощо), наукових установ, вищих навчальних закладів, громадських організацій. Важлива підтримка і практична допомога у цьому надається міжнародними партнерами, зокрема Німецькою неурядовою організацією «Німецьке об'єднання народних університетів» DW International, представництвами Європейського Союзу та Ради Європи в Україні, Канадським Міністерством закордонних справ, торгівлі і розвитку, компанії Агрітім Канада Консалтинг та ін.

На сьогоднішній день професійне навчання персоналу кримінально-виконавчої служби, тобто формальна освіта, здійснюється в п'яти відомчих навчальних закладах та одному системі Міністерства освіти і науки України, а саме – Національному університеті «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого». Серед цих закладів два вищі навчальні заклади: Інститут кримінально-виконавчої служби (здійснюється випуск фахівців освітньо-кваліфікаційних рівнів бака-

¹ Неформальна освіта передбачає здобуття особою нових компетентностей в організованому освітньому процесі без присвоєння (присудження) визнаних державою кваліфікацій за рівнями освіти та без отримання встановленого законодавством документа про освіту (підпункт 3 ст.6 доопрацьованого проекту Закону України «Про освіту» реєстр. № 3491 від 28.12.2015 року).

² Інформальна освіта (самоосвіта) передбачає самоорганізоване чи спонтанне (випадкове) здобуття особою нових компетентностей під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю, родиною чи дозволяям, та не передбачає інституціоналізованих форм (підпункт 4 ст.6 доопрацьованого проекту Закону України «Про освіту» реєстр. № 3491 від 28.12.2015 року).

лавр і магістр за спеціальностями «Правознавство» і «Психологія») та Академія Державної пенітенціарної служби (випуск фахівців освітньо-кваліфікаційних рівнів молодший спеціаліст за спеціальністю «Правоохоронна діяльність» і бакалавр за напрямом підготовки «Правознавство»).

Академія Державної пенітенціарної служби (далі – Академія ДПТС) створена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 року № 1111- р за поданням Міністра юстиції України П.Д. Петренка шляхом реорганізації Чернігівського юридичного коледжу [5]. Створення Академії ДПТС є необхідним і своєчасним урядовим рішенням, оскільки її завдання інтегрувати відомчі навчальні заклади та забезпечити єдиний науково-методичний супровід підготовки фахівців та професійного навчання пенітенціарного персоналу. До цього часу такого рівня навчального закладу в кримінально-виконавчій службі не було.

Разом з тим, на сьогоднішній день коло спеціальностей за якими вчать у вищезазначених навчальних закладах дуже вузьке і дещо одностороннє, фактично обмежене галуззю знань «Право». Тому переважна більшість працюючого персоналу органів і установ виконання покарань, кримінально-виконавчої інспекції (майбутньої служби пробачії) мають освіту в галузі знань «Право». У той же час, практика роботи засвідчує, що більш необхідними є фахівці за спеціальностями: соціальна робота, психологія, педагогіка. На цьому наголошують як міжнародні експерти, так і державна Стратегія -2020.

Більш широке коло питань постає в розвитку післядипломної освіти пенітенціарного персоналу. В Академії ДПТС можлива підготовка фахівців на першому (бакалаврському), другому (магістерському), третьому (освітньо- науковому) рівнях, проте не здійснюватиметься професійна підготовка за рештою освітніх рівнів і ступенів, зокрема професійна освіта (кваліфікований робітник, молодший спеціаліст або молодший бакалавр). Крім того, Академія ДПТС не має можливості забезпечити післядипломну освіту (формальну чи неформальну), що не дає повноцінно виконати ключове завдання європейських стандартів освіти – безперервності освіти.

У кримінально-виконавчій службі цим напрямом освіти займаються лише три училища – Білоцерківське, Хмельницьке та Дніпродзержинське. За останні два роки значно зменшилося середньорічне навантаження цих навчальних закладів із 4770 до 3750 осіб. Якщо від цієї кількості відняти ще первинну професійну підготовку молодших інспекторів, то залишиться близько 2700 осіб. Зважаючи на те, що підвищення кваліфікації повинно проходити не рідше, ніж раз у 5 років, отримуємо не складний розрахунок, що лише 13 500 осіб (або 36%) з 37,8 тис. персоналу проходить курси підвищення кваліфікації.

Тобто нинішня система формальної освіти в значній мірі не забезпечує необхідного навчання впродовж життя в кримінально-виконавчій службі, а діючих трьох училищ професійної підготовки пенітенціарного персоналу не достатньо.

Проте, це питання в певній мірі вирішується шляхом організації щорічного навчання в рамках службової підготовки. Міністерством юстиції України розроблено та видано наказ від 08.09.2015 № 1675/5 «Про затвердження Положення про організацію професійної підго-

товки осіб рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України». Цим наказом детально визначено порядок організації службової підготовки у визначений робочий час, встановлені дні тижня з розрахунку чотири академічні години на місяць без урахування занять з фізичної підготовки. Заняття з фізичної підготовки плануються і проводяться у визначений робочий час з розрахунку три академічні години на тиждень [6].

Не залишаються поза увагою питання інформальної освіти, тобто самоосвіти персоналу. Вищезазначеним наказом і управлінськими рішеннями органів і установ виконання покарань передбачається самостійне навчання та заняття спортом.

Важливими елементами неформального професійного самовдосконалення персоналу кримінально-виконавчої служби є такі форми: конкурси професійної майстерності, навчально-методичні збори, заняття під назвою «Університет культури».

Слід зазначити, що Білоцерківське училище професійної підготовки персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України (далі – Білоцерківське училище) має хороші традиції та напрацювання щодо організації та реалізації технологій і методик освіти дорослих, або безперервної освіти. На даний час актуальності набуває питання створення в кримінально-виконавчій службі центру безперервної освіти персоналу кримінально-виконавчої служби. Таку функцію спроможне виконати Білоцерківське училище. Ще в 2006-2007 році училище розпочало впровадження компетентнісного підходу в навчально-виховний процес, на основі принципів освіти дорослих, андрагогіки, акмеології та суто пенітенціарних інновацій – динамічної безпеки, прогресивної системи відбування покарань, пробачії тощо. Значний поштовх і підтримку в цьому педагогічному колективі надала багаторічна співпраця у рамках українсько-швейцарського проекту «Підтримка реформування пенітенціарної системи України», співпраця з фондом «Відродження», міжнародною організацією PRI (Penal Reform International), громадськими організаціями «Громадський захисник», Чернігівською молодіжною організацією «МАРТ» та ін.

Значимою ланкою в реалізації освіти дорослих є ініційоване керівництвом училища відкриття у всіх п'яти навчальних закладах кримінально-виконавчої служби кіноклубів документального правового кіно у рамках проекту «Кампанія за права людини в Україні з використанням інструментів Міжнародного фестивалю документального кіно про права людини Docudays UA». У рамках цього проекту за інноваційними методиками проведено навчання керівників кіноклубів. Упродовж двох років керівники кіноклубів систематично проводять неформальні заняття з персоналом кримінально-виконавчої служби з демонстрацією і обговоренням кращих документальних фільмів Міжнародного фестивалю. Це надзвичайно цікава та ефективна форма навчання і виховання дорослих правам людини, життєвим цінностям, професійному досвіду. Наочні приклади з реального життя людей різних країн буквально врізаються в пам'ять і усвідомлюються на все життя.

Також у Білоцерківському училищі відпрацьована практика виготовлення власних навчальних фільмів. Зокрема, начальником училища О.А. Дукою розроблено

та створено більше 20 таких фільмів. Наприклад, поширено по всіх установах виконання покарань навчальний відеофільм «Взаємовідносини пенітенціарного персоналу і засуджених. Вимоги, стандарти, перспективи...». У 2016 році створено новий навчальний відеофільм «Профілактика ВІЛ/СНІДу в пенітенціарних установах. Практичні рекомендації працівникам Державної кримінально-виконавчої служби України щодо профілактики та запобігання захворювання на ВІЛ/СНІД» за сприяння спільного з Управлінням ООН з наркотиків і злочинності проекту «Підвищення ефективності заходів правоохоронних органів, пенітенціарної системи і наркологічної служби у відповідь на епідемію ВІЛ/СНІДу».

У Білоцерківському училищі також реалізується декілька інновацій в організації навчання персоналу органів і установ виконання покарань.

Колективом Білоцерківського училища під керівництвом департаменту взаємодії з органами влади та інформаційно-аналітичної роботи Міністерства юстиції України й управління кримінально-виконавчої інспекції ДПтС України на основі врахування досвіду Канади та Великобританії розроблено принципово нові навчальні програми для персоналу кримінально-виконавчої інспекції у зв'язку з прийняттям Закону України «Про пробацію». Зміст навчання майбутніх офіцерів пробації фактично повністю інноваційний. Швидкими темпами спільно з міжнародними експертами (українсько-канадського проекту «Реформування системи кримінальної юстиції щодо неповнолітніх в Україні» та проекту ЄС «Підтримка реформ у сфері юстиції в Україні») за участі персоналу училища розробляється нова методологія і техніка реалізації нових функцій персоналу пробації і паралельно здійснюється навчання. Серед цих інновацій: оцінка ризиків вчинення повторного кримінального правопорушення, методики ефективного спілкування і мотиваційного інтерв'ювання, реалізація пробаційних програм; методи когнітивно-поведінкового втручання та про-соціального моделювання; управління справами (кейс-менеджмент), інструментарій пенітенціарної пробації, волонтерської діяльності у пробації тощо.

Нині в училищі вже проведено навчання 992 майбутніх офіцерів пробації за новими 12-денними навчальними програмами (окремо для роботи з неповнолітніми та дорослими злочинцями). На даний час розробляється розширена 16-ти тижнева навчальна програма з первинної професійної підготовки персоналу пробації, а також три навчальні посібники, а саме: посібник для слухача, посібник для тренера та посібник-довідник з питань пробації. Вперше в кримінально-виконавчій службі за сприяння проекту ЄС «Підтримка реформ у сфері юстиції в Україні» буде впроваджено очно-дистанційну форму навчання за вищезазначеною 16-ти тижневою навчальною програмою, в цьому допомагає експерт проекту ЄС Пітер Мюррей.

Також у 2016 році Білоцерківським училищем розроблено 19 принципово нових навчальних програм. Серед них п'ять програм з первинної професійної підготовки, 14 програм спеціалізованих курсів з яких 12 – це програми короткострокових тематичних курсів з актуальних для реформування кримінально-виконавчої служби тем. Зокрема, таких як права людини і національний превентивний механізм, запобігання і протидія корупції, ефективний пенітенціарний менеджмент, про-

філактика суїциду, професійної деформації та ін. Зміст цих курсів передбачає запровадження в училищі європейської практики підвищення кваліфікації пенітенціарного персоналу, кращого міжнародного і вітчизняного досвіду, сучасних методів і технологій функціонування сфери виконання кримінальних покарань.

Так, у навчальні програми увійшли інновації, впровадження яких передбачено Стратегією реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки, а саме: міжнародний досвід з пробації, фізична, процедурна та динамічна безпека, попередження та ефективне розслідування випадків жорстокого поводження, особливості роботи з засудженими, які мають психічні розлади, профілактика суїциду тощо.

Також в програмах первинної професійної підготовки навчально-професійні програми внесено ґрунтовні зміни щодо удосконалення змісту ключових тем, наприклад таких: «Міжнародні стандарти поводження із засудженими», «Основні напрями реформування Державної кримінально-виконавчої служби України», «Застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів та вогнепальної зброї в установах виконання покарань», «Особливості соціально-виховної роботи з різними категоріями засуджених», «Сучасні міжнародні підходи в організації соціально-виховної та психологічної роботи із засудженими» тощо.

Слід відмітити, що завдяки ініціативі керівництва центрального апарату ДПтС України та практичний допомізі міжнародних проектів, в Білоцерківському училищі вдалося на якісно новому рівні підготувати групу викладачів-тренерів. За результатами проведеного керівництвом училища анкетування слухачів, ці викладачі отримали досить високу оцінку їх роботи (9-8 балів із 10 можливих).

Зокрема, упродовж року для десяти викладачів Білоцерківського училища було організовано цикл навчання, який проводили:

- міжнародні експерти Проекту Європейського Союзу «Підтримка реформ у сфері юстиції в Україні» ПЕРРІ Девід (Великобританія, колишній заступник Директора Національної служби пробації Англії та Уельсу); КЛАРК Деніел (Великобританія, головний психолог Національної служби пробації Англії та Уельсу), СЕДХЕМ Джеймс (Великобританія, колишній директор з післядипломної освіти Оксфордського Університету), ОКТІГАН Майкл (Великобританія, старший офіцер пробації Національної служби пробації Англії та Уельсу)

- радники українсько-канадського проекту «Реформування системи кримінальної юстиції для неповнолітніх в Україні» Гейл Стідз (Канада), Роберт Лютс (Канада), Яніс Зардиньш (Латвія) та ін.

Також викладачами Білоцерківського училища виконується напрацювання проекту Ради Європи «Підтримка пенітенціарної реформи в Україні», який на сьогодні перейшов у другий етап своєї реалізації відповідно до Рамкової програми співробітництва Європейського Союзу та Ради Європи у форматі Східного партнерства. Педагогічний колектив училища бере активну участь у реалізації цього проекту, головною ідеєю якого є тезис: «Від карального до реабілітаційного підходу».

Перехід від карального до реабілітаційного підходу у роботі з засудженими є ключовим завданням у навчанні і діяльності пенітенціарного персоналу. На перший

погляд воно просте, але практично надважке. Оскільки навіть пересічного громадянина приходиться переконувати, що ув'язнення, обмеження чи позбавлення волі – це вже кара за скоєний злочин і ніщо більше не повинно погіршувати становище засудженого.

Значимим досягненням в удосконаленні навчально-виховного процесу Білоцерківського училища є поліпшення співпраці з органами і установами виконання покарань, науковими установами і ВНЗ Міністерства освіти і науки України, міжнародними організаціями і проектами, недержавними громадськими організаціями, а також державними установами, організаціями і правоохоронними органами тощо. У грудні 2015 року училище включено до складу громадської спілки «Українська асоціація освіти дорослих», яка створена за ініціативи Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України та Німецької неурядової організації «Німецьке об'єднання народних університетів» DWV International.

Зваживши на можливості колективу та ініціативу керівництва училища ці організації визначили наш навчальний заклад як повноцінного партнера цієї спілки поряд з 15 організаціями, такими як ГО «Рада молодих учених», Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, товариство «Знання» України та ін.

Об'ємом однієї статті не можливо охопити всю сукупність напрямів і змісту реалізованих і стратегічних завдань освіти дорослих пенітенціарного персоналу в Україні. Ця тема може бути предметом більш широких і детальних науково-практичних досліджень і практик.

Література:

1. Прес-конференція «Освіта дорослих як суспільна потреба в Україні» в Укрінформі [Електронний ресурс] // Національна академія педагогічних наук України. – 2015. – Режим доступу: <http://naps.gov.ua/ua/press/releases/784/>
2. Десятов Т. Актуальні проблеми освіти дорослих у контексті глобалізації / Т. Десятов // Порівняльна професійна педагогіка. – 2012. – № 1. – С. 6–13.
3. Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки: Указ Президента України від 20 травня 2015 року № 276/2015 / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/276/2015>.
4. Про освіту: Проект Закону України (доопрацьований) від 28.12.2015 р., реєстр. № 3491 / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57141.
5. Про утворення Академії Державної пенітенціарної служби: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 року № 1111-р І / Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1111-2015-%D1%80>.
6. Про затвердження Положення про організацію професійної підготовки осіб рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України : Наказ Міністерства юстиції України від 08.09.2015 № 1675/5 // Офіційний вісник України від 02.10.2015 – 2015 р., № 76, стор. 462, стаття 2546, код акту 78703/2015 .

Становських З.Л. Психологія професійної кризи дорослих : монографія / З.Л. Становських. – Київ : Освіта України, 2010. – 330 с.

У монографії розкрито та проаналізовано основні поняття та психологічні закономірності професійного розвитку дорослих, вікові кризи періоду дорослості та їх взаємозв'язок з процесами професійного розвитку особистості, розкрито типологію кризових ситуацій професійного розвитку. Обґрунтовані принципи та особливості використання конкретних психологічних засобів психологічної та психотерапевтичної допомоги особистості, яка переживає професійну кризу.

Книга може бути корисною науковцям, докторантам, аспірантам, викладачам вищої школи, практичним психологам, працівникам державних служб зайнятості, психотерапевтам, а також широкому загалу працюючих дорослих, які зацікавлені у власному самопізнанні, саморозвитку та професійній самореалізації.

Дзюба Т.М., Коваленко О.Г. Психологія дорослості з основами геронтопсихології : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл./за ред. В.Ф. Моргуна ; Т.М. Дзюба, О.Г. Коваленко. – Київ : Слово, 2013. – 264 с.

У навчальному посібнику висвітлюються актуальні проблеми психології дорослої людини. Перевага цього видання полягає в уважному розгляді основних етапів дорослості: молодості, зрілості та старості. Інша особливість навчального посібника – цілісний підхід до опису й аналізу етапів дорослості людини. Етапи дорослості розглядаються як взаємовплив багатьох факторів: біологічних, соціокультурних і власне психологічних. Окремий розділ присвячено психології пізньої дорослості (від 60 років).

Широта охоплення, глибина аналізу і систематизації проблем дорослого віку робить пропоноване видання корисним не тільки студентам-психологам, а й практикуючим психологам і науковим співробітникам.

ДОСВІД НАВЧАННЯ ДОРОСЛИХ У МІСТАХ ЄВРОПИ І АЗІЇ

Любов Ващенко

Координатор проектів Української асоціації освіти дорослих

Усі країни певною мірою відчувають процес глобалізації.

Накопичені знання перетинають державні кордони. Економіка, заснована на знаннях, зростає з безпрецедентною швидкістю. В результаті цикл технічного оновлення скорочується. Вперше в історії люди вступили у вік майже повної невизначеності, коли ступінь або диплом більше не гарантують довгочасне працевлаштування й постійний дохід. Це змушує як професіоналів, так і людей, які не мають спеціальності, постійно навчатися й перенавчатися, а керівників – замислюватися про роль освіти й культури у соціально-економічному розвитку міста або регіону і робити певні кроки для їх підйому. В результаті у світі виникають спільноти, міста й регіони, що отримали назву таких, що навчаються.

Е. А. Найман у статті «Становлення концепції «регіону, що навчається» в західній науці» розглядає поняття «регіон, що навчається» на трьох рівнях свого становлення: 1) конкретних політичних ініціатив, 2) емпіричних досліджень, спрямованих на вироблення рекомендацій для інноваційної та регіональної політики, 3) академічної рефлексії.

Експертиза ЮНЕСКО 2014 року на підставі 52 індикаторів міст і регіонів, що навчаються, визначила перші міста, яким був привласнений офіційний статус «Місто, що навчається». Ними стали 11 міст Республіки Корея.

Лідером у розвитку ідеї міст, що навчаються є Японія. У цій країні багато років доктрина «суспільство, що навчається» розвивається як офіційна, державна. Рух міст, населення яких навчається все життя, тут почалося з маленького містечка Какегава, розташованого недалеко від Токіо. Для того, щоб люди не виїжджали до столиці, влада цього поселення почала залучати громадян до подальшого формального і неформального навчання, відвідування різних культурних заходів і заохочення до різних видів комерційної діяльності. У 1971 році Какегава оголосила себе «містом, що навчається впродовж усього життя».

Згідно з цією концепцією пожиттєве навчання інтерпретується як культивування нових відносин, спроба зробити життя менш зосередженим на роботі. Виходячи з цієї інтерпретації, неформальна освіта в Какегаві організована на трьох рівнях: міському, районному та підрайонному. На міському рівні створюються умови для навчання

у таких областях, як місцева історія, садівництво, спів і т.п. Інші види навчання підтримуються на рівні районів (ix 16) за допомогою створення клубів за інтересами. А 140 підрайонів відповідають за організацію спортивних та культурно-просвітницьких занять, навчання церемоніалам або ремеслам. Крім того, ще є багато пожиттєвих центрів навчання, керованих приватними некомерційними організаціями. В результаті такої політики громадяни Какегави сприймають пожиттєве навчання як культуру, як ставлення до життя і як процес участі у справах товариства. Зараз в Японії багато міст, що навчаються.

Між містами й спільнотами, що навчаються налагоджується взаємодія і соціальне партнерство. Процес може охопити весь регіон та надати позитивний вплив на його соціально-економічний розвиток. На думку багатьох дослідників, саме регіони будуть ключовим елементом нової епохи глобальних змін, заснованих на економіці знань. Настає ера суспільства знань. Наприклад, в Австралії міста, що навчаються об'єдналися в асоціацію, яка розробляє та реалізує оригінальні концепції соціально-економічного розвитку на основі ідеї освіти протягом усього життя. Світовий банк підтримує ініціативу цієї країни. Нещодавно члени асоціації встановили спілкування через Інтернет, що сприяє обміну ідеями, досвідом, покращенню співпраці всіх зацікавлених у розвитку пожиттєвого навчання осіб і сторін і спонукає нові спільноти до творчого розвитку. Утворена в Австралії мережа міст, що навчаються є міжнародною юридичною особою.

Міста й регіони, що навчаються особливо активно розвиваються в європейських країнах. Навчання протягом усього життя – важлива частина політики побудови активного громадянського суспільства і соціальної інтеграції, проведеної Європейським Союзом. Головна стратегічна мета цієї міжнародної організації – радикальне перетворення європейської економіки і пов'язаний з ним розвиток людського капіталу. Міста й регіони, що навчаються – широко поширена концепція європейської політики в галузі освіти. Реалізується вона в залежності від особливостей тієї чи іншої країни і конкретного територіального утворення. Досвід у цій сфері мають Австрія, Бельгія, Великобританія, Угорщина, Греція, Німеччина, Данія, Італія, Іспанія, Ірландія, Кіпр, Литва, Нідерланди,

Норвегія, Польща, Португалія, Словенія, Румунія, Фінляндія, Швейцарія та інші країни. Моделі міст, що навчаються вельми різноманітні й залежать від реалізованої концепції. В одних випадках головним є підвищення культурного рівня та вироблення громадянської позиції людей, в інших – вивчення інформаційно-комунікаційних технологій, в третіх – сприяння економічному зростанню в регіоні. Є й інші варіанти.

Співпраця міст або регіонів, що навчаються – свого роду ключ до досягнення поставлених цілей. Кожен, діючи в конкретних умовах, накопичив досвід створення інститутів навчання впродовж життя, зацікавлених у взаємодії та державно-приватному партнерстві, навчився керувати ними. В ситуації, коли багато європейських країн прагнуть децентралізувати основні послуги та передати прийняття рішень на регіональний рівень, досвід одних допомагає розвитку й процвітанню інших. До того ж освітні завдання часто пов'язані один з одним і багатомірні. Щоб адекватно їх розв'язувати, необхідно організувати обмін досвідом на рівні держав. Важливу роль у цій справі відіграють європейські мережі регіонів, що навчаються. З одного боку, вони залучають до цього руху нових учасників, з іншого – сприяють поширенню досвіду лідерів. Програми навчання, розроблені новими учасниками, субсидуються урядами європейських країн.

В останні десятиліття Євросоюз ініціював запуск цілого ряду стратегічних програм, таких як «Регіональні інновації і технологія трансферту стратегій та інфраструктур» (RITTS), «Плани регіональної технології» (PTP) та «Стратегія регіональної інновації» (RIS), націлених на посилення освітнього потенціалу на рівні як міжрегіональної, так і внутрішньорегіональної взаємодії.

Нова європейська Програма навчання протягом усього життя Grundtvig почалася в 2007 році. Головна мета Програми – залучити доросле європейське населення до навчання, тим самим зробити внесок у розвиток суспільства, забезпечивши соціальну єдність, створення більшої кількості гідних робочих місць і надійний захист навіколишнього середовища для майбутніх поколінь. З 2008 крім 31 країни – учасниці Програми програма була відкрита для країн-кандидатів, таких як Хорватія, Македонія, Швейцарська Конфедерація, а також для деяких країн Східної Європи, які братимуть участь у програмах спів-

товариства після укладення угод (Албанія, Боснія і Герцеговина, Молдова, Чорногорія, Сербія).

Постійно діючими європейськими мережами регіонів, що навчаються, є PENR3L і ПАСКАЛЬ – стратегічний союз розвитку і міжнародних досліджень в галузі управління регіонами розвитку соціального капіталу і регіонів, що навчаються.

Рух регіонів, що навчаються охоплює все нові і нові території. Цікава концепція розвитку першого міста, що навчається Індії – Удайпура, історія якого налічує понад тисячоліття. Вона ґрунтувалася на твердженні, що, «завтрашні проекти не будуть прибувати тільки з Вашингтона, Москви, Лондона чи Парижа ... Вони будуть місцеві, узгоджені з фактичними місцевими потребами».

У Китаї з усією його своєрідністю теж враховується світовий досвід і використовується модель міста, що навчається. Ось як це відбувається в Шанхаї, де нова ідея зіткнулася з двома внутрішніми конфліктами – етнічним і соціокультурним. Перший стався між корінними жителями Шанхаю і мігрантами з інших китайських міст і привів до значної дискримінації останніх. Другий пов'язаний з прагненням позбутися впливу планової економіки і надолужити згаяне щодо економічного розвитку та модернізації. Не всі жителі ухвалили перехід до ринкової економіки та ідеї сучасного розвитку. З метою вирішення конфліктів, а також виведення міста на шлях глобалізації, муніципальна влада розробила кілька основних стратегій, а по суті етапів, що стосуються питань колективної самосвідомості. Перша стратегія спрямована на перетворення Шанхаю в перше місто, що є символом національної єдності, і в одне з міст світу, які включилися у процес глобалізації. Друга стратегія, тісно пов'язана з першою, направлена на усвідомлення жителями причетності до розвитку міста та необхідності вкладу в загальну справу. Третя стратегія полягає в тому, щоб підвищити рівень цивілізованості городян.

**Огляд підготовлено
за Інтернет джерелами:**

http://www.znanie.org/jornal/n2_07/Andr.pdf

<http://sun.tsu.ru/mminfo/000063105/kult/09/image/09-081.pdf>

<http://cyberleninka.ru/article/n/regionalnaya-integratsiya-opyt-obuchayuschihsya-regionov>

<http://studydoc.ru/doc/4984594/obuchayushiesya-goroda-i-regiony--2014-2015>

http://adukatar.net/wp-content/uploads/2014/06/Adukatar_23_Pages_2-5.pdf

<http://gieffjournal.ru/node/860>

РОЗВИТОК НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ: ДОСВІД НІМЕЧЧИНИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Євеліна Богів

к. п. н., викладач німецької мови
Мукачівського аграрного коледжу

Входження України в Європейській освітній простір вимагає розбудови усіх складових, сегментів системи навчання впродовж життя, яке стимулює модернізацію економічної, соціальної та гуманітарної сфери країни.

Важливе значення для України має вивчення європейського досвіду, що підтверджує неможливість забезпечення лише формальною освітою пізнавальних потреб громадян, які виникають через швидкі технічні, соціальні та економічні зміни в суспільстві. Розвиток неформальної освіти є важливим, закономірним чинником розбудови демократичних процесів у галузі освіти. Її актуальність засвідчують нормативні документи міжнародних організацій: ЮНЕСКО, Європейського Союзу, ООН, ЄС, Міжнародної організації праці, РЄ. Меморандум Європейської Комісії 2000 року охоплює важливі рекомендації щодо розвитку неформальної освіти, яка є важливою складовою концепції неперервного навчання, дає молоді й дорослим змогу набувати знання, уміння й навички, виробляти погляди й адаптуватися до постійних змін у соціальному середовищі.

Слід зауважити, що неформальна освіта дорослих на відміну від формальної не має чітко окреслених структурних й змістових меж. В Україні ця освітня діяльність, як правило, не фінансується на державному рівні і не розглядається як елемент структури сучасної української освіти, а модернізація вітчизняної освіти орієнтується на розвиток професійної неперервної освіти.

Державою декларується гуманістичний, особистісний підхід до людини, проте необхідність бачити й сприймати особистість у її цілісності й надалі залишається поза увагою. Проте, є усі підстави констатувати, що неформальна освіта активно розвивається, набирає вагомості і, за сучасних умов, стає однією із найбільш перспективних та динамічно розвинутих сфер суспільства.

Водночас, не можемо оминути увагою факт, що неформальна освіта має глибоке історичне коріння. Як показує ретроспективний досвід, народна ініціатива, як основа неформальної освіти, навіть у складних та екстремальних життєвих умовах виконувала свої функції, реалізація яких полягала передусім у забезпеченні ефективної взаємодії людини із швидко змінюваним соціумом, відтворенні у людини своїх цінностей й уявлень про людину і людяність. Неформальна освіта дорослих відтворена у різноманітних формах аматорських гуртків, об'єднань, клубів по інтересах, народних університетів – є природним рухом людини до людини, до самої себе, виконує свою власну людинотвірну місію й у тому або іншому вигляді завжди існувала в Україні.

Загалом неформальна освіта дорослих, як стверджують вітчизняні вчені, має бути інтегрована у національну рамку кваліфікації. Важливу роль у цьому процесі повинна відіграти взаємодія органів влади (перш за все профільних, як-то МОНМС, комітетів Верховної Ради тощо), наукових установ, вищих навчальних закладів та організацій громадянського суспільства (ОГС). Серед напрямів роботи та завдань, які можуть бути вирішені за результатами такого партнерства (за умови знаходження ресурсів для фінансування подібних проєктів та програм) може відбутися:

- розбудова законодавчого поля в Україні у царині освіти дорослих як складової навчання впродовж життя;
- розробка та вдосконалення навчального інструментарію; підготовка та підвищення кваліфікації фахівців для освітньої роботи з дорослими;
- проведення соціологічних, аналітичних, науково-практичних досліджень та практичних заходів;
- сприяння обміном досвідом поміж провайдерів таких форм освіти, серед яких домінуючу роль у впровадженні неформальної освіти, відіграють недержавні громадські організації (НГО) в Україні.

Так, ОГС складають 78% серед організацій, які надають освітні послуги соціально вразливим групам дорослого населення згідно з даними «Аналітичного звіту дослідження у сфері неформальної освіти дорослих у пілотних областях в Україні: Полтавська та Львівська область» (2010) [4]

Вивчення й узагальнення досвіду освіти дорослих у Німеччині показало, що неформальна освіта цієї країни переважно спирається на моделі демократично орієнтованої політичної освіти (politische Bildung) й таким чином робить підний внесок у становлення активного, критично мислячого громадянина демократичного суспільства. Не зважаючи якої форми набуває неформальна освіта, її основною метою завжди залишається а) формування власної позиції щодо навколишньої дійсності, б) уміння брати на себе відповідальність.

Пропонуємо низку пропозицій щодо організації неформальної освіти дорослих в Україні, сутнісне наповнення яких відбулося з урахуванням можливостей використання прогресивних ідей німецького досвіду.

1. Законодавче врегулювання системи освіти дорослих.
2. Розвиток народних шкіл або центрів освіти.
3. Посилення уваги до освіти людей третього віку.
4. Посилення уваги до конфесійної освіти.

1) Законодавче врегулювання системи освіти дорослих.

У Концепції розвитку освіти дорослих в Україні, розробленою Л. Лук'яною [6], наголошується про необхідність визнання освіти дорослих на державному рівні невід'ємною складовою національної системи освіти й розроблення відповідно до цього нових підходів її правового регулювання, у першу чергу, необхідність розроблення Закону України про освіту дорослих.

Отже для розв'язання цього питання корисним є вивчення та запозичення кращих надбань досвіду Німеччини. Вивчення, аналіз, систематизація й узагальнення нормативної бази з питання освіти дорослих у Федеративній республіці Німеччина показало, що цьому питанню з боку держави приділяється пильна увага. Аналіз Законодавства ФРН у галузі освіти дорослих показав, що воно має дворівневий характер:

- 1) федеральний рівень: положення Конституції, що закріплюють правовий статус і гарантії підтримки освіти дорослих;
- 2) рівень земель: земельні закони «Про освіту дорослих».

Загалом у залежності від повноважень різним федеральним органам влади, федеральним і державним міністерствам доручено займатися питаннями неперервної освіти, що значно ускладнює створення координованої політики.

Безпосередньо принципи, механізми регулювання та підтримки системи освіти дорослих, права та обов'язки закладів освіти дорослих, персоналу, учасників навчання тощо регулюються земельними законами «Про освіту дорослих» чи «Про продовження освіти», які є в усіх землях за винятком Гамбурга і Берліна. Ці закони були прийняті переважно в період з 1970 по 1976 рр. в західній Німеччині, і в 90-ті роки – у східних землях ФРН.

В усіх законах підкреслено спрямованість на розвиток особистості, її знань, умінь і навичок, необхідних для ефективної взаємодії із суспільством, зокрема, увага концентрується на розвитку критичного мислення, рефлексії, здатності до оцінки, прийняття рішень, незалежності в судженнях і вчинках. Наприклад, у Законі «Про освіту дорослих» Землі Тюрінгія записано, що освіта для дорослих є незалежною, рівноправною частиною освіти, відкритою для всіх людей [3].

2) Розвиток народних шкіл або центрів освіти.

Нині народні вищі школи у розвинених країнах світу разом із іншими освітніми суб'єктами є рівноправними компонентами системи освіти дорослих. Ця рівноправність, як наголошує Г. Веремейчик, виявляється передусім у пріоритетах освітньої політики і формах підтримки різних освітніх напрямів. Їх роль на сучасному етапі розвитку держави може бути сформульована таким чином: сприяння участі

громадян у розвитку суспільства; підтримка і розвиток демократії, громадянської активності; збереження й розширення культурних потреб суспільства, сприяння участі в культурному житті [1].

З урахуванням сучасних тенденцій у роботі народних шкіл, а також їх потенційні можливості, урахування ретроспективного вітчизняного та сучасного світового досвіду, вважаємо їх досвід у забезпеченні реалізації активного способу життя дорослої людини, підтримання фізичного й психічного здоров'я надзвичайно вагомим. Провідними ознаками діяльності народних університетів є суспільний характер управління, добровільний характер навчання, варіативність програм і термінів навчання, поєднання форм популяризації знань з прикладними заняттями, створення комфортного освітнього середовища для спілкування дорослих людей, можливість соціально-психологічного захисту в умовах соціальних змін.

Сучасні народні школи пройшли випробування часом і добре зарекомендували себе в європейських країнах. Так, на думку С. Вершловського вища народна школа як самобутня модель андрагогічної взаємодії, орієнтована на саморозвиток особистості дорослої людини, здатна вирішувати як прагматичні задачі (наприклад, набуття комп'ютерної, правової, економічної грамотності та ін.), орієнтується на створення колективу одностудентів, на сам процес пізнання як вічну цінність [2].

Аналіз історичного досвіду України показує, що створення народних шкіл в жодному разі не можна розглядати як сучасне ноу-хау, оскільки ще за радянських часів такі школи було створено практично у кожній місцевості. Так, у статті «Університети для мільйонів», надрукованій у газеті Наддніпрянська правда за 1972 р. зазначено, що в області діють 177 народних університетів з кількістю слухачів понад сорок тисяч чоловік. Навчання тут ведеться за учбово-тематичними планами і програмами, які дають систематизовані знання і забезпечують нерозривний зв'язок теорії з практикою.

Вивчення досвіду діяльності Вищих народних шкіл у Німеччині показує, що за сучасних умов вони створюють особливий простір для поєднання наукових знань та соціального досвіду. Цей процес відбувається за таким алгоритмом:

- 1) створення комунікативно-освітньої мережі;
- 2) просування дорослої людини у набутті нових знань;
- 3) можливість творчої самореалізації особистості.

Нині одним із важливих завдань вітчизняної освітньої сфери є усвідомлення ролі народних університетів як соціального феномену, роль якого з урахуванням соціально-економічних трансформацій, що відбуваються у суспільстві значно зростає.

Важливою особливістю навчання є їх орієнтація на цільові групи: жінки, люди старшого віку, німецькомовні дорослі з дефіцитом освіти, мігранти, люди з обмеженими розумовими здібностями. Здійснюється також серйозна мотиваційна робота, заохочення до навчання тих, не зміг раніше навчатися через різні причини, а тепер не прагне навчатися через власне нерозуміння важливості освіти, відсутності життєвого досвіду і усвідомлення необхідності розвитку особистості.

Освіту у народних школах розуміють у комплексному, всеохоплюючому сенсі загального, професійного, політичного, культурного й особистісного розвитку, яке не можна брати до уваги ізольовано, оскільки усі його компоненти мають бути взаємопов'язані між собою. Водночас у цих навчальних закладах для спільної діяльності інтегровано велику кількість різних людей з урахуванням їх походження віку, соціального статусу, професії тощо.

Урахування німецького досвіду щодо діяльності народних шкіл доводить, що навчання у народних школах

має не тільки претендувати на розв'язання задач, які висуває життя, не тільки допомогти адаптуватися до швидкоплинних змін, але й створює учасникам можливість самостійно будувати власне життя та активно брати участь у житті суспільства.

Важливим доказом на користь розвитку народних шкіл в Україні є формування нових підходів до розуміння сучасних соціальних процесів, що відбуваються в країні і вимагають сформованої громадянської позиції наших співвітчизників.

Загалом вивчення сучасного досвіду зарубіжних країн показує, що з середини 90-х років у багатьох європейських країнах (Білорусія, Молдова, Казахстан, Латвія, Литва, Польща, Росія, Фінляндія) з'явилися й ефективно функціонують народні університети, які у наш час дістають новий імпульс.

Їх провідну мету спрямовано на:

- розвиток особистісних якостей, які уможливають дорослій людині успішну участь в суспільному й професійному житті;
- задоволення різноманітних індивідуальних освітніх потреб дорослої людини, які не вкладаються у рамки формальної освіти;
- компенсація обсягу знань, умінь і навичок, набутих у минулих соціально-економічних умовах;
- формування мобільності людини у швидко змінюваних умовах сучасного світу;
- розвиток загальної культури;
- просвітницька діяльність для усіх верств дорослого населення.

Досвід показує, що діяльності народних університетів перешкоджає й позбавляє стабільності відсутність законодавства, цільового фінансування освіти дорослих. За сучасних умов джерелами фінансування можуть стати гроші, зароблені самими школами, а також спонсорська підтримка.

3) Посилення уваги до конфесійної освіти.

Конфесійна освіта – це, насамперед, діяльність, здійснювана професійно підготовленими особами (священнослужителями, релігійними педагогами), спрямована на передавання релігійних доктрин, досвіду, почуттів, богослужбової практики, а також по підготовці педагогічних кадрів. Серед найбільш важливих функцій, властивих конфесійній освіті з урахуванням її специфіки, як вказує М. Лагодич, можна виокремити такі: 1) відтворення у конфесіях як рядових віруючих, так і священнослужителів, а внаслідок цього – і релігії в цілому; 2) залучення за допомогою освіти і виховання віруючих до складу тієї або іншої конфесії; 3) соціалізація особистості віруючого протягом усього його життя; формування і розвиток духовно-моральної культури віруючих, вплив на культуру нерелігійних людей, насамперед – їхні морально-патріотичні позиції. Реалізація цих функцій відбувається у рамках Церкви і родини [4, с. 230].

Слід зазначити, що важливою особливістю освіти дорослих у Німеччині є її єдність з церквою. Відомо, що релігія є невід'ємною складовою життя німців. Своє місце церква знайшла і в системі освіти Німеччини. Робота переважної більшості народних шкіл будується на співпраці з церквою. Роль релігії у житті громадян Німеччини можна продемонструвати на висвітленні діяльності євангельських освітніх установ для дорослих у Тюрингії.

Уся Тюрингія поділена на 4 сектори, в кожному з яких існують численні центри, гуртки, організовані при церквах, а також церковні Академії. Основні напрями роботи таких установ – сімейна освіта, культурні, політичні й історичні аспекти розвитку громадян. Велика увага приділяється також жіночій освіті. У діяльності цих навчальних установ велика увага приділяється базовим релігійним знанням, вивченню історії релігії.

Релігійні організації України упродовж останнього десятиріччя також плідно працюють над формуванням неформальної конфесійної освіти. Тенденція до розширення системи духовної освіти тісно переплітається з іншою – розширенням релігійного середовища. Аналіз відповідних джерел дає можливість виділити в загально просвітницькому напрямі освіти такі типи навчальних закладів, як невідільні школи, катехитичні курси, ЗМІ, мирянські об'єднання, що виконують євангелізаційну місію, наприклад, станом на 1 січня 2009 р. в Україні функціонували 12633 недільні школи.

Установи непрофесійної, неформальної релігійної освіти призначені для безпосереднього формування людини як релігійної особистості. Церкви і релігійні об'єднання є безпосередньо причетними до вирішення або урегулювання соціальних проблем, беруть активну участь у соціально-значущих акціях, розвивають і підтримують самосвідомість громадян.

Узагальнюючи вищевикладене, слід наголосити, неформальна освіта дорослих повинна стати невід'ємною складовою освіти впродовж життя громадян України. Демографічна ситуація в країні потребує більш повного залучення дорослого населення до освітніх процесів, у тому числі пов'язаних із здобуттям нової професії, кваліфікації, перекваліфікації, набуття навичок пристосовуватися до швидкоплинних змін у суспільстві. Водночас, освіта дорослих не повинна бути сфокусована тільки на потребах ринку праці, завдяки цій формі дорослі люди повинні мати можливість задовольняти свої освітні потреби в навчанні за громадянською, соціальною, культурною, економічною, екологічною, гендерною тощо тематикою. Це установи, які несуть суспільну відповідальність, є осередками соціальної інтеграції, компетентними та інноваційними установами, які успішно імплементують принципи освіти впродовж життя на практиці; водночас це різновекторні, освітньо-просвітницькі майданчики для задоволення освітніх потреб різноманітних цільових груп громадян, які мають різні стартові позиції і потреби у навчанні.

Таким чином, урахування прогресивних ідей німецького досвіду щодо організації неформальної освіти дає підстави для усвідомлення її ролі у сучасних соціально-економічних умовах розвитку українського суспільства, оскільки уможливорює забезпечення освітніх і культурних потреб, сприяє працевлаштуванню, послаблює негативний вплив зовнішніх і внутрішніх чинників тощо.

Література:

1. Веремейчик Г. В. Движение народных высших школ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rudocs.exdat.com/docs/index-169670.html>. – Загол. з екрану. – Мова рос.
2. Вершловский С. Г. Непрерывное образование : Историко-теоретический анализ феномена : [моногр.] / С. Г. Вершловский. – СПб : СПб АППО, 2008 – 155 с.
3. Закон «Про освіту дорослих» (нова редакція) від 18.10. 2010 <http://www.thueringen.de/th2/tmbwk/bildung/schulwesen/rechtsgrundlagen>
4. Лагодич М. Духовна освіта в Україні: сучасний стан і перспективи / М. Лагодич // Актуальні питання релігієзнавчої та богословської думки : [кол. моногр.] / за ред. В. О. Балуха. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2010. – С. 229–246.
5. Лазоренко О.О. Аналітичний звіт дослідження у сфері неформальної освіти дорослих у пілотних областях в Україні: Полтавська та Львівська область / О. О. Лазоренко, Р. А. Колишко – К. : ТОВ «ЦІТІ «Е та Е», 2010. – 84 с.
6. Лук'янова Л. Б. Концепція освіти дорослих в Україні / Лариса Борисівна Лук'янова. – Ніжин : ПП Лисенко М.М., 2011. – 24 с.

ВИКОРИСТАННЯ ІКТ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ ВЧИТЕЛІВ

Олена Мерзлякова

к. псих. н., науковий експерт

ГО "Міжнародний інститут соціального та психологічного здоров'я"

Під час добору інформаційних матеріалів для цієї публікації виникла складність – який принцип обрати для побудови структури статті. Адже інформаційних ресурсів у мережі Інтернет, у тому числі корисних для вчителя, так багато – просто перелік посилань на сайти, платформи та інші ресурси займе звичні 10-15 сторінок тексту. Тому було прийнято рішення надавати інформацію не за принципом «те, що є», а за принципом «те, що потрібно».

Запропоновані далі посилання на мережеві ресурси структуровані за принципом різнопланових потреб професійного плану звичайного вчителя. Напевно, вчителі інформатики або вчителі-новатори, які постійно працюють з мережею, більш поінформовані про самі ресурси й можливості їх використання в педагогічній практиці. Поданий нижче короткий огляд Інтернет-ресурсів передусім розрахований на вчителя, який має уявлення про можливості Інтернет, користується електронною поштою і Skype, має власний профіль в соціальних мережах. Яким чином Інтернет можна використовувати більш широко у своїй повсякденній праці, та добір ресурсів за цільовим призначенням, що вже отримали схвалення освітян – такий головний принцип добору поданої далі інформації.

При цьому зазначений перелік цільового використання мережі не охоплює всіх можливостей. Ресурси, що спрощують інформаційний пошук, ресурси, які можна використовувати для планування, ресурси для самоорганізації тощо – мова про такі ресурси піде у подальших випусках. Також заплановано практичний курс зі створення дистанційного навчального контенту, що почне роботу з вересня 2016 року за сприяння громадської спілки «Українська асоціація освіти дорослих». Учасники цього курсу матимуть можливість більш глибоко зануритись у світ сучасного медіа-навчання.

Перше, з чим зустрічається регулярний користувач Інтернет, – як і де зберігати всі ті цікавинки та «інформаційні» родзинки – цікаві статті, корисні ресурси, що потрапили на очі, до яких би хотілося повернутися в майбутньому. Зазвичай користувачі соціальних мереж «постять» такі цікаві матеріали на власній сторінці, щоб потім можна було їх знайти. Позитивна перевага такого методу – постійний взаємообмін корисною інформацією між учасниками окремих медіа-спільнот. Негативна – через деякий час доволі складно знайти необхідний матеріал у довгому переліку постів на власній сторінці.

Спрощує подальший пошук необхідних посилань, що збереглись, структурування їх за певним, зрозумілим Вам, принципом під час зберігання. Найбільш організований принцип – зробити спеціальний файл, призначений для копіювання посилань за різними напрямками ваших інтересів.

Раніше, під час навчання вчителів навичкам ІКТ, активно пропонувалось створення таких таблиць з посиланнями. Власний досвід переконує, що такі таблиці десь зникають, їх немає «під рукою» під час знаходження в мережі. Крім того, такі таблиці просто потребують специфічної психологічної організації людини – пунктуальності, самоорганізованості, навіть певної педантичності.

Якщо ці риси не є вашими характеристиками – потрібно починати створювати файли зі спеціальними таблицями для посилань не варто. Легше користуватись он-лайн ресурсами, які дозволяють структурувати інформацію за будь-яким іншим принципом під час її зберігання. Pinterest. Прикладом такого ресурсу є **Pinterest** (www.pinterest.com). Достатньо встановити спеціальну «кнопку» на свій комп'ютер, планшет або мобільний, щоб «приколювати» всі матеріали, що зацікавили вас, на ту чи іншу «дошку». Дошки для зберігання матеріалів – або обираються з переліку (освіта, навчання, технології тощо), або створюються самостійно на власний смак та розсуд. При цьому можна робити такі дошки відкритими для інших користувачів ресурсу або закритими. Якщо інші користувачі мають дошки з подібною назвою, і ці дошки відкриті – ви можете передивитись їх зміст. Можливо, таким чином ви швидше знайдете цікавий для вас матеріал. Якщо певний користувач завжди «приколює» цікаві матеріали – ми можемо зробити «підписку» саме на ту чи іншу «дошку» з матеріалами цього користувача.

Якщо ви прагнете конфіденційності – закрита дошка дозволить переглядати її склад тільки вам. На **Pinterest.com** ви можете прикріпити практично будь-яке зображення, яке вважаєте цікавим і важливим для розміщення. Чимало вчителів використовують його як сховище розгорнутих планів уроків, проектів і різних надихаючих матеріалів. Оскільки під час добору матеріалів курсу багато матеріалів було «приколото» саме на такі дошки, і доступ до них є відкритий, – для ознайомлення з ресурсом можна переглянути авторські дошки:

«Освіта» https://www.pinterest.com/info_lm/образование/

«Інформаційна грамотність» https://www.pinterest.com/info_lm/информационная-грамотность/

Capzles. На **Capzles** (<http://www.capzles.com/>) представлено безліч різних можливостей для проведення шкільного уроку, там неодмінно знайдеться додаток, що буде відповідати вашим потребам. **Capzles** дозволяє легко зібрати в одному місці різні мультимедіа, такі як фотографії, відео, документи і навіть пости у блогах, що робить його ідеальним для викладання, навчання або створення он-лайн-проектів

Vimeo. **Vimeo** (<https://vimeo.com/>) – сервіс, що

надає послуги в збереженні та трансляції відеоматеріалів в мережі Інтернет за допомогою протоколу HTTP. Назва, обрана розробниками, є комбінацією двох слів: video та me, з натяком на те, що сайт є майданчиком для відеороликів, зроблених відвідувачами.

YouTube. YouTube (<https://www.youtube.com/>) популярний відеохостинг, що надає послуги розміщення відеоматеріалів. Наприклад, Научпок: <https://www.youtube.com/user/nowchpok> цей ресурс – один з каналів YouTube, що є колекцією роликів з мальованою анімацією, які доступно розкривають той чи інший науковий факт. Український канал Освіта дитини XXI століття (<https://www.youtube.com/channel/UCYEAOvnmj18Fynl4QRqf64d>) зібрав колекцію розвивальних анімаційних відео для дітей різного віку. Інші цікаві освітні канали на ресурсі YouTube можна знайти за посиланням: 20 образовательных каналов на YouTube (<http://www.adme.ru/zhizn-nauka/20-obrazovatelnyh-kanalov-na-youtube-868410/>)

Окрім зберігання посилань на цікаві матеріали, не менш актуальним є зберігання матеріалів на власному комп'ютері або планшеті. Це і будь-які тексти, і цікаві книги, і відео, і фотографії – перелік буде таким довгим, як велика кількість відцифрованої інформації. Хтось для зберігання її використовує додаткові накопичувачі (які іноді ламаються), хтось намагається записати необхідну інформацію на CD або DVD диски, яких зазвичай немає під рукою в потрібний час. Та й не вся техніка зараз має дисководи для зчитування таких дисків. Хтось має безліч флешок, які дуже комфортні для обміну невеличкими обсягами інформації і мало придатні для зберігання або передачі великих обсягів або у разі віддаленості тих, хто обмінюється інформацією.

Отже, саме життя підштовхує активніше застосовувати ресурси-хмари. Тобто вся необхідна інформація зберігатиметься не у вас вдома або на персональному комп'ютері, а на величезних серверах, що обслуговують «хмари», і місце їх локалізації відомо тільки дуже поінформованим фахівцям.

Безпека інформації в хмарі – це, передусім, надійний пароль вашого аккаунту або профілю, та звичні правила користування – не надавати пароль іншим особам, не зберігати його на чужих комп'ютерах, тощо. Перевага такої «хмарної флешки» полягає у тому, що інформація доступна вам у будь-який момент і в будь-якому місці, де є доступ до Інтернет.

Нижче, у переліку корисних посилань, є посилання на статтю з детальним оглядом хмарних сервісів. Щоб не дублювати подану там інформацію, представимо декілька зауважень особистісного характеру з власного досвіду користування хмарами.

Дуже зручно користуватись Хмарию у комплекті з іншими ресурсами. Найбільш розповсюджені Інтернет-комплекси пропонують компанії Microsoft та Google. Що обрати та на чий інструменти опиратись – це вже справа персональних переваг та переваг оточення. Є навчальні заклади, які всім колективом користуються Office365, що є продуктом Microsoft. Інші навчальні заклади більш активно користуються інструментами Google.

У переліку додаткових ресурсів є посилання на обидва комплекси інструментів. Крім того, існує безліч

інших «хмарних комплексів» – ukr.net, mail.ru, rambler.ru, yandex тощо. На нашу думку, краще не прив'язувати весь діапазон інструментів до знайомої вам назви (наприклад, ви випадково зробили поштову скриньку на тому чи іншому ресурсі), а переглянути за посиланнями переваги та недоліки різних доступних ресурсів, обрати оптимальний саме для ваших потреб, а потім вже відкривати поштову скриньку та робити власний профіль для збереження інформації у хмарі.

Зробити спеціальний файл, де ви будете занотовувати логіни та паролі різних ресурсів. Звісно, цей файл має бути дуже конфіденційним. Та якщо ви будете використовувати більш, ніж 1-2 ресурси – рано чи пізно ви зустрінетесь з втратою або власного логіну, або пароллю до ресурсу. Краще, щоб у вас була «пам'ятка» на цей випадок.

Найбільш важливу інформацію краще продублювати на декількох ресурсах. Якщо ви втратите доступ до одного з них, – ви не втратите доступ до вашої інформації.

Пропонуємо характеристики деяких «он-лайн-сховищ», за корисними посиланнями нижче.

Dropbox: за допомогою простого безкоштовного сервісу Dropbox легко зберігати, обмінюватися, і мати доступ до всілякої інформації з будь-якої точки світу (<https://www.dropbox.com/ru/>)

Ex.ua: зручний ресурс для обміну інформацією – відео, фотографії, тексти тощо. Достатньо завантажити необхідні файли та надати «ключ» адресатам, з ким ви маєте бажання поділитись цією інформацією (<http://www.ex.ua>) SlideShare: на SlideShare ви можете завантажити свої презентації, документи, відео та обмінюватися ними з учнями та колегами. Навіть більше того, ви можете скористатися матеріалами, які виклали інші користувачі сайту (<http://www.slideshare.net/RussianCouncil>)

Огляд хмарних сервісів, які можна використовувати для збереження інформації, є на сайті <http://www.iphones.ru/iNotes/402397>

Ресурсний центр: використання хмарних технологій в освітньому процесі (рос.) – <http://resurszentr.blogspot.fi/>

Самонавчання в мережі стає настільки популярним, і кількість ресурсів, що пропонують таке навчання, з оплатою або безкоштовно, настільки велика, що ми не беремося робити навіть короткий їх огляд. Декілька оглядів ресурсів для он-лайн навчання запропоновано в корисних посиланнях нижче. Тому – декілька рекомендацій особистісного характеру, що побудовані на власному досвіді он-лайн навчання.

Не починайте он-лайн навчання з якихось довгих та складних курсів, навіть якщо тема зацікавить вас. Зазвичай натхнення вистачає на 1-3 тижні. А далі – або має бути дуже сильна мотивація продовження навчання (наприклад, оформлена передплата за навчання та очікування сертифікату), або, найчастіше, навчання переходить в категорію «цікаво, та як-небудь потім». Зазвичай, кількість «цікаво» зростає, а от очікуване «потім» так і не настає.

Обирайте таку спрямованість он-лайн навчання, результати якого ви відразу зможете використати у власній діяльності – професійній або хоббі. Навчання без відчуття результату вбиває мотивацію не тільки в учнів у школі.

Оберіть той спосіб викладення інформації, який найбільш комфортний саме для вас: комусь достатньо переглядати різні відео лекції або виступи TED, хтось прагне виконувати практичні завдання, тому обирає дистанційні курси з великою кількістю вправ та завдань, хтось полюбляє переглядати навчальні ролики різного спрямування на YouTube та відразу закріплювати певні навички на практиці. До речі, цей спосіб чи не найзручніший для оволодіння різними інструментами он-лайн навчання.

Перш, ніж ви спробуєте запровадити елементи он-лайн навчання у власній педагогічній практиці – обов'язково отримайте досвід такого навчання в якості учня на будь-якому ресурсі, що зацікавив вас.

Анонсуємо декілька найбільш популярних ресурсів для початку он-лайн навчання, що допоможуть розширити уявлення про можливості навчання через Інтернет.

Prometheus (<http://prometheus.org.ua/about-us/>). Це громадський проект масових відкритих он-лайн курсів, що створені у співпраці з викладачами різних ВНЗ України. Проект надає безкоштовну можливість університетам, організаціям та провідним компаніям публікувати та розповсюджувати курси на власній платформі. Безкоштовний он-лайн доступ до навчальних курсів університетського рівня відкрито для всіх охочих в Україні.

Університет он-лайн (<http://online.knu.ua/>). Це український проект з он-лайн навчання, створений на базі КНУ ім. Т. Шевченка. Ресурс пропонує професійні курси IT-спрямування та підготовчі курси для абітурієнтів. Мова викладання – українська.

edX (<https://www.edx.org/>) представляє он-лайн курси найкращих світових університетів. EDX є глобальним проектом он-лайн навчання, розробленим лідерами світової освіти – Массачусетським технологічним інститутом (MIT) і Гарвардським університетом. Платформа пропонує університетські курси по всьому світу безкоштовно. Багато інших університетів підключені до проекту і беруть у ньому активну участь, щоб дати всім нам можливість отримати прекрасну освіту.

Coursera (<https://www.coursera.org/>) – найкращі світові курси он-лайн. Цей світовий проект у сфері масової он-лайн освіти співпрацює з університетами та коледжами з усього світу, щоб надати широкий громадськості найкращі програми навчання. Всі он-лайн курси безкоштовні, вони абсолютно повноцінні і після успішного завершення передбачають отримання слухачами сертифіката про закінчення. Є й російськомовні курси. Безкоштовно зареєструвавшись, ви приєднаєтеся до більш ніж 10-ти мільйонів користувачів. Тематика різноманітна: фізика, інженерні дисципліни, гуманітарні науки і мистецтво, медицина, біологія, математика, інформатика, економіка і бізнес.

The Khan Academy (<https://www.khanacademy.org/>) створена в 2006 році американським викладачем Салманом Ханом, випускником Массачусетського технологічного інституту (MIT) і Гарварду (Harvard Business School). Академія надає сотні лекцій на YouTube і дає доступ до величезної колекції лекцій з математики, історії, охорони здоров'я та медицини, фінансів, фізики, хімії, біології, астрономії, економіки, космології, органічної хімії, основ

американської громадянськості, історії мистецтва, макро- і мікроекономіки, інформатики. Багато вчителів використовують цю прекрасну колекцію матеріалів з математики, природничих наук, а також лекції з фінансів і всілякі вікторини, щоб доповнити свої навчальні матеріали.

TED Talks (<http://www.ted.com/talks>) заявлена місія відомих конференцій TED складається у вільному поширенні унікальних ідей – «ідей, гідних розповсюдження». У свою чергу TED Talks – це більше 400 відеозаписів різних виступів та лекцій на конференції TED. Прослуховувати матеріал можна в будь-який час: у перервах на роботі, за миттям посуду. Багато відомих учених читають лекції з певних тем, починаючи від зміни клімату до мирних переговорів щодо соціальних проблем. Це – наукова тематика, мистецтво, політика, культура, бізнес, технології, глобальні проблеми та ін. TED є не тільки прекрасним сайтом для отримання натхнення, але також містить численні відео, що структуруються за темою і неодмінно стануть корисними для навчання буквально всьому: починаючи з того, як працює беззаспокійливий засіб до шекспірівських сонетів.

Wikipedia (<https://www.wikipedia.org/>). Навіть якщо окремі викладачі і професори висловлюються на адресу Вікіпедії упереджено, вона є набагато кращим джерелом інформації, ніж вони думають. Вікіпедія містить мільйони сторінок більш ніж 280 мовами! Ви можете не тільки прочитати потрібну інформацію на Вікі-сторінці, але й додати щось цінне в свої матеріали.

Curious (<https://curious.com/>) – короткі навчальні відеоуроки.

КОРИСНІ ПОСИЛАННЯ.

Навчання в мережі: 18 безкоштовних сайтів
http://osvita.ua/vnz/high_school/46198/

6 образовательных онлайн-платформ с бесплатными IT-курсами на русском и украинском.
<http://ain.ua/2014/06/11/528105>

Підвищення кваліфікації вчителів на Coursera.
<http://osvita.ua/school/method/teacher/45824/>

Coursera : курси для педагогів
<http://www.ed-today.ru/novosti/229-coursera-anon-sirovala-seriyu-kursov-dlya-pedagogov>

37 найкращих сайтів, де можна повчитися
<http://life.pravda.com.ua/society/2015/08/2/197886/>

11 ресурсів для безплатного образования
<http://www.adme.ru/zhizn-nauka/11-resursov-dlya-besplatnogo-obrazovaniya-841610/>

37 сайтів для обучения чему-то новому
<http://lifehacker.ru/2015/07/23/37-sajtov-dlya-obucheniya/>

Наступна публікація буде присвячена створенню навчальних дистанційних курсів та використанню вчителем соціальних мереж для оптимізації власної роботи.

EUROPEAN ASSOCIATION FOR
THE EDUCATION OF ADULTS

MEMBERSHIP CERTIFICATE

THIS IS TO CERTIFY THAT

УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ ОСВІТИ ДОРОСЛИХ (УАОД) –
UKRAINIAN ADULT EDUCATION ASSOCIATION (UAEA)
(UKRAINE)

IS AN ORDINARY MEMBER OF
THE EUROPEAN ASSOCIATION FOR THE EDUCATION OF ADULTS.

28 June 2016
Brussels, Belgium

Per Paludan Hansen
President, EAEA

Olena Anishchenko

COMPETENCE OF SPECIALISTS IN ADULT EDUCATION: NEW CHALLENGES AND NEW OPPORTUNITIES FOR UKRAINE

The author highlights the innovative work on the content and form of the seminar "Competence of Specialists in Adult Education» organized in June, 2016 by the initiative of DVV International in Ukraine, and the support of Ukrainian Association of Adult Education, ISAR "Unity". The necessity of developing educational standards, mechanisms for certification specialists - teachers for adult education, documents for the introduction of specialty "andragogics" to the new list of professions, the introduction of the profession "andrahoh" (specialist in andragogics) to the State classifier of professions in Ukraine.

Oleh Duka, Alla Hryhorenko

THE ROLE OF ADULT EDUCATION IN THE ORGANIZATION OF THE NEW SYSTEM OF TRAINING THE STATE PENITENTIARY SERVICE OF UKRAINE

The urgency of a new system of personnel training of the State Penitentiary Service of Ukraine through European approach to adult education and integration of achievements of international and national science and practice in the execution of sentences has been highlighted.

Kiril Kotun

LANGUAGE SCHOOLS DEVELOPMENT AS A PART OF REGIONS THAT STUDYING

In the article we determined a strategic important of creating and development the Language School for Adult, its activity and organizational structure; considerate a possibilities of learning and improving foreign languages, for example English, at Language School for Adult (Institute for Pedagogical and Adult Education NAPS of Ukraine) in Kiev and perspective learning ways for adult at regions that studying.

Larysa Lukianova

THE DEVELOPMENT OF REGIONS IN THE PROCESS OF STUDY AND TRAJECTORY OF ITS IMPLEMENTATION

The article presents the history of the formation and development of the regions in the process of study. Theoretical approaches to determining of the basic definition have been set forward. Generalization of Western scholars on

the role of the regions in the process of study in the institutional infrastructure has been offered. The general understanding of the essence of a regional innovation strategy has been considered, where all subjects fast, but extremely flexibly interconnected. It enables adaptation to the many specific contexts. The role of the three disciplinary fields (regional education, clusters and networks, institutions of innovation), the interaction of which can be regarded as certain mental models of the region in the process of study has been proved.

Olena Merzliakova

THE USE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES FOR PROFESSIONAL SELF-DEVELOPMENT OF TEACHERS

The article deals with the use of Internet resources in the work of a teacher. Overview of Internet resources has been done for the teacher who has an idea of the possibilities of the Internet, uses e-mail, Skype and has its own profile on social networks. The article reveals how the Internet can be used to store useful information, where and how a person can learn on the Internet. The following publication will be devoted to the possibility of creating distance learning courses by a teacher and the use of social networks in teaching activities.

Olha Pastushok

NIKOPOL, A CITY THAT IS IN THE PROCESS OF STUDY THROUGH THE CENTURIES

The author of the article analyzes the results of a survey of Nikopol citizens and peculiarities of the development of lifelong education in Ukraine, particularly in Nikopol. Historical information about the city has been presented. It has been proved that the interaction of different institutions in the implementation of development strategies of adult education will promote the quality of adult education. Social need on extensive effort to create public city organization of lifelong education has been determined.

Ihor Zakomirnyi

THE INNOVATIVE POTENTIAL OF MODERN EVENING SCHOOL

In the article the problems concerning the activities of modern evening schools with innovative learning technologies have been identified.